

भारत सरकार
GOVERNMENT OF INDIA
राष्ट्रीय पुस्तकालय, कलकत्ता ।
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA.

वर्ग संख्या

Class No.

पुस्तक संख्या

Book No.

रा० पु०/ N. L. 33.

Te
894.8132
Vi 648k

MGIPC-S4-9 LNL/66-13-12-66-1,50,000.

మ వి త న ర జ య నా ట క ము.

ఇది

మోగి ను వాస్తవ్యుడగు

చింతావీరభద్రయ్యచే

రచింపబడి

పిచ్చికమల్లయ్యగారి

కవనాహయమున

రాజినాథ సిట్ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రించి

ప్రకటింపబడినది.

7650

ప్రభువంశము 1000 పేర్లు.

1000

పద్మిని మల్లయ్యగారు.

మ॥ సరస్వతిపద్మిని వంశవారిధిసుధాధామందు సుల్లోకుడున్
బరమోదాసుడు వీరభద్రసుతుడు భవ్యాత్మకుడు మార సం
హరభక్తుడును నైన మల్లియసమాఖ్యం బొల్చునార్యుండు స
త్కర్తుడు జాలెడు సంతోషస్థమిడె మద్గ్రంథంబుముద్రించెన్ ॥

గౌరవకర్త.

గ్రంథకర్త, చింతా వీరభద్రయ్య.

పీఠిక .

అర్థవచ్చులాగా !

నేను ముగ్ధుఁడుఁ జంద్రశాంగనాటకమును రచించిపెట్టుట మున్నప్పటికల పోతామామున స్కాందపురాణాంశగ్రత శివరహస్య ఖండమునఁ గల శూరవశ్యాసుర చరిత్రము మూఁడుభాగములుగననఁ గాఁ బ్రథమభాగ మింద్రాగ్ర్యావాసముగను, ద్వితీయభాగము హైమవతీపరిణయముగను, తృతీయభాగము కుమారవిజయముగను విభజించి నాటకములుగాఁ జేయ నుద్యమించి ప్రథమభాగమగు నింద్రాగ్ర్యావాసము నింతకుఁ బూర్వము నాటకము (ద్రామా) గాను, యక్షగానము (విధినాటకము) గాను గల్పించి నాటకము (ద్రామా) గా మార్చి ముద్రితముచేసితిని. కాని నావిహతులు కొందఱు యక్షగానముగాఁ గా నముద్రింపించుచుని నన్నుఁ బురికొల్పిరి. కాని ద్రవ్యలోకముచే నెట్లు చేయలేకపోయితిని.

ఇట్లుండే లచ్చరిశ్రావణ ద్వితీయభాగమగు నీ హైమవతీపరిణయముఁ గూడ ద్వివిధపరిదర్శనానుకూలముగ వ్రాసి మానాటకసమాజమువారితో 'ద్రామా'గాఁ బ్రదర్శింపించితిని దానిని దిలకించిన మత్తెల్లబృందములో శ్రీమద్రేనాంగకుల శిరోభూషణులును, పిచ్చికవం చాఁదిరాకాసుధాకరులును, నగు మల్లయ్యగారు సంతోషితస్వాంతర్యము నన్ను మఱుపటి దినమునఁ బిలిపించి నాటకరచనకు నన్నెంతయుఁ గౌఠియాడి, ద్వివిధముగా సిద్ధముచేసిన యీనాటకము రెండుతెగలవారి నుపయోగించునటుల నొకే ప్రతిగా నుద్వృత్తించుమనియు నొకయొకయొక ద్రవ్యము నొసంగెదననియు నాకు వాగ్దానమిచ్చుటచే బహు

మా సందర్భావయోజనై యందుల కంగీకరించి, కేరళము గీత్యా
దాక్షిణ్యముల శ్రీ కృష్ణాంకములుగ నేర్పజచిన యానాటకములో
కములకుఁ బాపూచక యక్షగానముగ ముద్రింపించెను. దీనిని నీ
టకముగ నామవాచక యథావిధిగ వర్ణించి యాశుకొననచ్చును గ
“ద్రాచూ”గా నామవాచక మాత్రమిందలి దశపులు, గీత్యాంకం
ములు విడిచి మిగిలిన గ్రంథము వరీంచుకొననచ్చును. ఇట్లు తగ్గించి
వర్ణించినందునఁ గథా సరణి కేమియు లోపముండదు. కావునఁ బ్రక
కుల కేడియిన మో యట్లువర్ణించి నాటకము లామకొననచ్చును.

మఱియు, నట్లుండవలగు నాచే రచింపబడిన యా కావ్యముల
నెఱుసులెచ్చి యున్నను నిరసింది నిరములఁ బరిత్యజించి శ్రీరములఁ గ
లు మరాళములకై వడి గుణగ్రహణపాపములగు పండితవర్ణులించలి
కములనే పరిగ్రహించెదరని వినిపింపములఁ జాగ్గించెడి.

మఱియు మల్లగ్రంథమును శిర్ధనహయించి శ్రీమమునకు నట
ని ముచ్చిచ్చాసి యుచ్చిన మచ్చియ ముచ్చుగు బ్రహ్మకీర్తి గోపరా
చేంకటాచలపతిరావుగారిని, ధనమునకు వెనుదీయక నా పాత్రము
స్వార్థింప సాహసించిన దివ్యాంగ శ్రీపిచ్చిక మల్లయ్యగారిని సం
స్థాయురారోగ్యసంకలితులఁ జేసి సర్వదా సంరక్షించువటుల వర్ణిం
చిన క నేకపంజసము లాచరించెద.

మోది,
౧౦-౧౦-౨౧.

కలుభవిధేయుఁడు,
చింతా విరభద్రయ్య.

అ. మె పిన్నలండ్రియయ్యఁ బిన్ననాటంగోలె
గరణనాంధ్రవిద్యఁ గఱపిపట్టి
యన్మదీయగురుని వార్యుఁ జంతా మల్లి
ఖార్జునాఖ్యునెకడ నభినుతించు.

క. అర్జుని యూన్నె యవంతా
చామ్యుని బంధితవరేణ్యు నంగీలకలా
ధుమ్యుని నవ్మద్యేళక
వర్మని మృదుపాదయుగము షడలక కొలుతున్.

అని యిట్లభ్యుదయ చరణవరాభివృద్ధికై యిష్టదేవతాప్రార్థనం
బును వర్తవి సంస్తోత్రంబు గురుజనవందనంబును గావించి

గీ. గిరిసుతాధీశు లోకేశుఁ గృత్తివాను
బుధజ్ఞోల్లాసు ననునాకుఁ బురవివాసు
నిలను మోరి నివేశు నర్చకు నాడు
విమలహృదయారవిందపీఠమున నిలిసి

సీ. నవమానములు మోసి ననుగని పెంచిన
జనయిత్రికాది సంజలిసుటించి
కరుణార్ద్రహృదయుఁడై కాచిరక్షించిన
జనకునకును నమస్కారము నిడి
విద్యాప్రదానంబు వేడ్కనాకొనఁగిన
సద్గురువర్యుల నన్ను తించి
యనిశంబు నాజ్ఞే మమారయుచుండెడు
నర్తమామలు మదినభినుతించి
బంధుజనములకెల్లను బ్రణుతిఁ జేసి
మిత్రవర్మయఁగొనియాడి మహిమ నిపుర

కన్యకాద్వాపాకం నాటకంబుగాఁగఁ
గూర్చుఁగడఁగితి నజ్జనుల్ కుతుక్ మొందు
వ న్న్యం త ము లు .

క. శంకరునకు నుర్వైరిధ

యంకరునకు పూరపాపహంసుకుఁ బుతనా
శంకరునకు భక్తజనవ
శంకరునకు మోరినగర సర్వేశునకుఁ

క. గంగాధరునకు భృతసా

రంగునకుఁ వృషభరాట్టరంగునకుఁ భ
స్మాంగునకు భూరికరుణా
పాంగునకుఁ మోరిపట్టణాధీశునకుఁ

క. శర్వునకు దుష్టదానవ

గర్వవిదారునకు శీతకరధారునకుఁ
గీర్వాణ వినుతునకు శ్రీ
సర్వేశ్వరునకును మోరివంఢానునకుఁ.

క. హరునకు దక్షాధ్వరసం

హరునకు వంతకమదాపహారునకు గంగా
ధరునకు హిమశైలమతా
వరునకు శ్రీమోరినగరవాస్తవ్యునకుఁ.

క. శుకునకు భక్తపావని

నాకునకిభచర్మ వనకునకు వతగీర్వా
నకునకుఁ బార్వతీహృద
యేశునకుఁ మోరిపట్టణేందరునకుఁ.

అంకితముగా నా యొనర్పఁబూనిన నాటకమును సమర్పించెను-

సూత్ర—ఎఱుగవా? ఇంతకుమున్ను జంద్రాంతనాటకమును న
పజ్ఞానులచరిత్రంబునఁ బ్రథమార్థమగు నింద్రారణ్యవాస న
కంబును రచియించిన కవియే డీనిని దచ్చరితంబున ద్వితీయభా
గముగ రచియించినాడు.

పారి—అకవితిలకుని కులగోత్రములు వక్కాణింపరైతిరేమి?

సూత్ర—ఇదిగోఁ జెప్పెద నాకన్గింపుము.

సీ. వసుధ శ్రీదేవాంగ వంశదీపకుఁడు కా

త్యాయనసూత్ర విఖ్యాతుఁడనుల

గుఁబుఁడువలంబలి గోత్రవనితుఁడు

చింతాన్వయాంబుధిశీతకరుఁడు

వరమహాదేవ ప్రపాతుఁడు చినవీర

భద్రాహ్వయునకు నర్పేత్రవరుఁడు

పావని నాగమాంబకు సుబ్బరాయన

కావిర్భవించిన యగ్రీనుతుఁడు

రహిని శ్రీనాగలింగఁడు రామలింగ

యాభ్యులకుఁ టూర్వజుండు జనానురక్తుఁ

డగుచు నిలసిల్లు వీరభద్రాహ్వయుండు

డీనిని రచియించెను జగద్విదితముగను.

పారి—ఓహో! వీరభద్రాహ్వయమా? ఔ నీయననాటకములు వ్రేదర
నుకూలములని నేనిదివల కేవినియున్నాఁడను. అగడుచేతనే నభ్యు
కూడ నాయన గ్రంథమునే వ్రేదర్శింప మనకాజ్ఞాపించినాడు.

సూత్ర— ఔ నదినిజమే కాని యీశవిదిబుధవర్యులకు విసయపు
కముగ నిట్లు విన్నవించుచుని నాకాజ్ఞాపించినాఁడు.

చదువఁగలేదు కావ్యములు శాస్త్రవిబంధనలే నెరుంగనా
మదిఁస్ఫురించినట్లుట మార్చితివీకథ నాటకంబుగా
బుధవరులార! యీకృతిని బూర్జిగఁజూచి తృణీకరింపలే
విధమగుదోషముండినను వీరిత్తమించి నమానరింపుడి!
—బావా! యెంతవిద్యావంతుఁడేనియు బండితవర్గులకు లోనుగా
ప్రగల్భములు వచించునా? అది విద్యధర్మమా?

(తెరలో)

తరుగునవిద్యనేర్చి, సురసాతనుజత్రయమీశుఁ గూర్చి, దు
ష్కరమగు వీరయాగమునునర్చి, వరంబులఁ గొన్నదాతిగా
సురతతనీచకృత్యములఁ జొచ్చి, తరింపఁగరాని దుఃఖసా
గరమునడింప, కాంతలను గారలనుంచుట మీరెఱుంగరే?
—(అరికించి) మిత్రమా! శూరవత్సదానవబాధితుఁడగు మి
మాందుఁడు రాక్షసనాశనాథములగిన యాజనసేయుఁడని అప్రత్య
క్షములతో నేమేమియో చెప్పకొనుచున్నాఁడు. కావున మనమిటు
డయవలను రమ్ము పోదము.

—చిత్తము. (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)

ఇది ప్రస్తావన.

హైమవతిపరిణయనాటకము.

[కందుకూరకవిచేసిన బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరుల ప్రసంగము]

కందుకూర. అదితాశము. పావేరి.

అశ్వచేరి! భక్తాద్రిని బ్రహ్మవిష్ణుకృష్ణులు

156

అశ్వచేరి రమణివరముఁ జక్కడుమార్గ మరయ

అశ్వములూరంబున మరసంఘములతోడ

157

అశ్వవర్గ ముడమగొధకు నహియింపలేక యనవరతంబు వంతకు

అశ్వపైతి మింక మనుట కియ్యచి మార్గమనుచుఁ

అశ్వచేరివిధముల భావించుకొనుటకు

158

అశ్వలలోగలందుచుండిన మరసంఘములను

అశ్వలలోఁగింకగొట్టున

అశ్వచేరి క్రిమారినగరభాముఁడై నట్టి వర్య

అశ్వరుని దలంచి మిగుల సౌఖ్యముఁ బడయుటకు

159

అశ్వచేరిగొంకక తానందులాఱా!

అశ్వచేరి విద్య నేర్చి, మరసాతనుజత్రయ మీకుఁ గూర్చి మ

మృత మెగువీరయాగమును వల్చి, వరయులఁ గొన్న చాదిగా,

మరతతి నీచకృత్యముఁ జొన్ని, తరించగరాని దుఃఖసా

గరమున ముంచి, కాంతలను గాతల నుంచుట మీ రెఱుంగలే

అశ్వచేరి—మాకే కాదు. వివేకమరల్లరకు నిది యనుభవసిద్ధమే.

వి—మహానుభావుడు శంకరుడొక్కడే రాక్షసుల కీర్తకుడై యున్నవాడు.

దేవీ—ఇట్లుండఁ గొంత కాలమునకు శూరవన్మయు మోక్షదేశము మర్చితిని వరించి బలాత్కారముగ నామొ దోడ్కొల్పుటకు నేనా నాయకున కాజ్ఞాపించె దద్విస్త్రము నారదునివలన నే నెఱిగి గుఱి వాశ్యవ్రాతముగ శ్రీకాళవలన రాక్షసులు శరీ యందు మహా కాళునిచెంగట నాప్రిమురాలిం దిగలిడిచి శూరవన్మయకవధ్యా మై శంకరుని కాగ్నిధింఁ గై తారలంఘన కరిగితిని. అట్టియెడ శూర పాదరియగు నిజముగ మన్నాదికడ కేరెంచి కాను వెన్నెనచొచ్చి నొప్పనిఁ గిదిసి కొమ్ముచే బట్టి యీక్తుచుండఁ దత్సరినాల్కుడక్షవక్త్రకరంబు ఖండించి పులమజం గానాడె. అదియుఁ గలవ భోజమందునాకుఁ గైలాసంబున నెఱిగింపఁ జింతాకాగ్నిం దిత్తుచు నై రాక్షసాధములకు నెఱిచి మామరతతో శ్రీకాళోపవనంబున నన్న రాకేందువదనమమహా కాళానుమతంబున నీవగిరంబునకుఁ దోడ్కొల్పితిని.

దయపు మావకము. అసానేరి.

ఇంతకన్న మాదహిలై నెట్లు మునుద్మునకటకటా!
అంతకంత కనురతాధ లలికయిల్లు చుండఁ గలభా
మంతంబున మమ్ము బట్ట భావించెను దైత్యుఁ డంచుఁ
గాంధావహితృండ నగుచుఁ గండరిమున వసియిందిరి.
పురము నీడి చిగికాలము దురవిల్లుచు నుంటిఁ గాని
దురితుని నామౌరపద్మఁ దునుమాడఁగ లేకపోతి
నిరతముఁ జారుచు బంది నెమరించుచు నుండె నాడు
వరనేరొ గీర్వానగరధాముడు కరుణింప వాడు.

శ్రీమదాంజనేయము

పురమును వీడి, గాఢమును పూర్వమరాజివిభాగం కోడి, పం
గర మునరింజి వేరువము గల్గిమిగి మదిఁ దీకులాడి, యీ
కడఁగిని గాంధనాద్రీపముఁ గాఁపుర ముంటిని శ్రేణిఁ గూడి, యో
మురవారి! నీలహవన! ముముల గోనిమాడద నాదరింపుఁడి.

జుష్టరాత్రి సశిక్షణంబును గష్టపాగావారతరణంబును గానిం
మాకు మీరే గతి యని మిమ్ముఁ బ్రార్థించెదఁ. శివు! మనుగ్ర
హింపుఁడు.

పు—మహేంద్రా! శూరవద్వ్యకృతశ్రోత్రపుటంకవై యము
న నొడలుగయెల్ల నీమరుగిరి! వచ్చి వ్యధతపతయకొనుచుండెడు నా
నా యోచందకాననుని ఖండించఁగలవాడను.

శ్రీ జగదీశ్వరవర్చస్వత్ ములే సంక్రమించి
యెక్కువశ్శకు చుచు నేనెరినియొద్దఁ
తెవ్వనట్టల నన్ను కాసిందినాడు
ఏమిచెప్పదు నానాటు లింద్ర! నీకు.

పేరు వినిఁ మార్త్రంబున యేనంచలితాంతరంగుండగు నీటియ
జామూనితో నేటియనఁ బ్రసంగించెనోభనో యని శంకయించు
చుంటివేమో! కాని నేనాడై వ్యకాననోల్లంఘనాశక్తుండ నగుటయే
దీని! ముఖ్యకారణము.

శ్రీ—గోవిందా! నీవే యోచందమున వాక్రయ్యచుండిన నాడంద
ము మజిలె కొందలమున కవకాశ మీయకుండునా?

శ్రీ. మల్లెపూకమున సోమకుఁ బీచ మెడలించి
నేడ కీయవ చతుర్వేదములను

శ్రీపూర్వమోక్షంబునఁ గుభరంబు దేలించి

శ్రీమదాంజనేయము ముదలకుఁ

హైహయవిజయము.

గిరిపూసమున మహారాజులు జైవకనకాక్షుఁ

గెదపి పృథ్వీధార మడఁచి లేడె.

వరహిహసూపము ధరియించి కనకక

శ్యవుఁ గూర్చి పృష్ఠాదు సాక లేడె.

యట్టిగీనుండ నీ గురసాశ్మలము

నెద్దియోహూపమును చాల్చి యే పడఁది

యన్నదాదినిలింపుల యా రి దీన్చి

యశము నొందక నీ నిట్లు రావఁ దగునె.

మఱియు భవనహితార్థమై వెలయుచుండిన భవదీప్తి విచార
తారంబులు వర్ణింప నెంతవాడను. లోకరక్షణకార్యములందల
గృహంభోరాశియునగు నీవే మా హూపదళ. గడువంబెట్లుకాడవు
కావున నీవిషయమైకూడఁ గొంతశ్రమము బూన వలయును.
అప్పు—పురంకరా!

క. కూడుని సోమకుఁ గూర్చిరి

ధీరక మందరము జలహిఁ దేర్చిరి, ననిలో

చాచెడిదిలికలఁ జంపిరి

శూరాదుల నెదుర గుండె నుడివడుచుండె.

అదేమిహేతువో కాని యాదుర్మదాంధుని దలంచినపుడెల్ల న
కన్యకముగ పృథ్వీయు ఖేదిల్లి యొకటి రెండు యామములవల
నెమ్మదిఁ బొంద కుండును.

ప్రహ్లా—మాధవా! నీకే కాదు నిరంతర మాదుష్టాత్ముని సభాభ్య
తరమునఁ బంచాంగముఁ జెప్పెను నిచ్చకపుమాటలచే బ్రోద్దవ
చ్చుచుండిన నాకునహిత మాశూరుని భీకరాకారము గన్మలార
గాంచినపుడెల్ల గుండె గుల్మిల్లుకఁ గొలుకొను మంశువుఁ బొందువల

నే కదా నేనాతనినదనమున కరుగుట మాని యీశధరమునకు వచ్చుచుండినది?

వేం—(తనలో) అయ్యో! యీవిధవిధాతలునహితము శూరపద్యుని పరాక్రమంబునకు వెఱచి తమతమ యనమర్థత్వంబులు వెల్లడించుకొను చున్నారు. ఇంకె నెట్లొకదా! (వీ) కావముగా)

నందాదదదువు అది ఫీల్వా
బ్రహ్మవిష్ణులారా! విహరిగళి బర్హిస నేనెలు తాళుదు క!

బ్రహ్మాండంబుల నేలును దివిజల బాధించుచు యిపు యోగ్యునగా!

ప్రా—కౌర్యనంపదలు నెలకొని యొకచో నతరం బుండునె గురవా
ధా- కౌర్య జిడింగునుగర్వము తొలగెనుగ్రాంచుచు నుం
డుమువిడిచి వ్యధ

వేం—గడియ యుగంబుగఁ దోచుచు నుండెను ఖండింపుఁడు శూరా
ధమునికొ దదనినకొలదిని విూలుచు నుండెను తానవల
ధలు లోకములక

ప్రా—శూరునిదాడికమాదోర్బలములు శుష్కతఁజెందెనుమూచికుండా
ధారునిమోరిపురీశుడె మనలనుదముటాచునుమానముచంద

వేం—కమలాక్షకమలాననులారా!

భునులొయోజనకాలురండు నరినంబుంబు నిద్రచారితంకం
చునునామాననమంది నంది మిము వంప్రకృంబుగాలింపుచు
గనిరక్షింపక మేమె యాకపులచే గాసిల్లుచున్నారమం

నును నాకుద్బితి దెంతకాలమిటు వంక్షోభంబునోనుండువ!

మీరా రారీంచరనిగ్రహంబు గావించుచో వాడు పంహారిం
చు బతునుభాయంబైనది కంబు యోనిచివాశేటినిగ్రాము. బల్లొక
ర్పకుండిన మేరుగిరివినిగ్రనునంబును వ్యర్థపుర ప్రవేశంబును నాకు

విష్ణు—చాకాననా! నీకాకటి చిప్పక నాకొంపుము.

ఆ. వె. హస్తమీటి నిర్జరావలి బాధించు

హస్తమీటిని బాధించుచు

నవ్వనాశనము పలిపెడి కలభవం

మంటలోక్కతటని గడచుగాడె.

ఎంతపరాక్రమాన్ని తెలుపకేని దుష్టవధానువరము వంశ

దీనముచేయక వ్యర్థముగ విడువదనుకొనుము.

బ్రహ్మ—మహేంద్రా! గోవిందునివాక్యము లనుభవనిష్ఠముగ

చేయు.

గీ. ఎంతతడవో రాక్షసులేపుమాటే

యొక్కదాడినిలిపుల యొక్కమూర్ఖి

హరునివలననో యీవక్రీధువలననో

కడకువాకులొటఁ గనులారఁ గాంచలేడె

మహారాదులకు నూడ నదియే గతివచ్చినది కావున గొం

లము దైర్యపురంధరుడవుకన్ను.

దేవే—(ఎద్దియోయాలకించుట వశనయింబి) భూధవా! అదిన

యోధుని వివక్షచూచున్నది. ఆలకింపుము.

విష్ణు—(ఆలకించి) పురంధరా! అది నారాజుని వివాధునివలె వివక్ష

చున్నది.

బ్రహ్మ—అతడు నాకుమాటును పారదుడే హరినాశనంకే రక్షణ

మును జూచుచున్నాడు.

దేవే—అతని! మహానిధాన్యదారఁడుకూడ నేమయమునకు వద

చున్నాడు. ఇంక నేమి కావలయును?

(అంత నారదుఁడు వ్రేచేయును)

దరువు. అది- దేవీయతోడి

రాజులు గోవింద మురారితో నున్ననీతి ఏలాభిగారితో నోరి నా
రవగృహాపీయవరికరణాశకః సర్వమానిమానసనిలయా-హాది నా
శాశ్వతాశ్చర్యశాశ్చర్య శరాశ్చర్య శ్రీతిశ్చర్యర వై కుంకరాన మతి
యగుదువ్వదిచార కలువవార ధారుణి మోరిపురికమితో నోరి నీతి
మోరి- (వారధున కడులేసి)

క. మునికులలిలకా! దివ్యదేవ
మహిమములకుఁ జేర్చు గోమహా వందనకేతములకు
భవకాంచనభూమణవా

నానమనీషా శాశ్వతాశ్చర్య యగు నీకిందా

శ్రీ- శ్రీనివాసగృహ కాదక సువర్ణ దళదళాచారా

నీతిదళ యారితినేవపునా? కొంతనినాకికలూరియొడఁకు

(అస్పృహిష్టాః గాంచి). ఓహూ! మాతండ్రి-) మృదేత్రులును

నీతి దిచ్చటవేయున్న వాడు (ప్రదీపించి)

గీ. సతక! భవదీయమృదుసాచలజలములకు

వందనం బొనరించెద నారాధనా

పుత్ర! చిరజీవితై భవనములకు

బూజనీయుండవై కీర్తి పొందఁ గలవు

(విష్టునినాది)

గీ. పుండరీకాక్ష! మూసాదపుండరీక

ములకు నభివాళనము చేతు మోడ మలర

నారదా! గానవిద్యావిశారదుండ

మనుచు నెల్లెడ గౌరవం బుండఁ గలవు

మృ- కుమారా! యిటు వచ్చి కూర్చుండుము

నార—[కూర్చుంటున్నాను]

ప్రశ్న—మునుగూడు! యిప్పుడు చెప్పటమందే యిప్పుడును విన్నవించు.

నార—నీరమి పొందగిచ్చరమునుండి వచ్చితిని.

ప్రశ్న—అప్పుడు గొర్రె వృత్తాంతము లెవ్వయేర విన్నవో నా జ్ఞానము నీకు చెప్పినాడ.

నార—[తనలో] ఈమహాదుని నకు గారాగార బద్ధుడైన జయంతి కుమారుని వర్తమాన మెచ్చి గొందినవో ననంతర దింతాకుల న్నాంబుడై సంకీర్తముఁ బరిరచించుకూనఁడు. అయ్యో! నీ నీరని వృత్తమున సంతాపక నమాచారములే చెప్పరు ముఖ్యత దుఃఖములు గూర్చుచున్నాడను ఇప్పుడిది చెప్పుచునా! మానుజునా! [యోచించి] అతడు చెప్పిన నీరని వృత్తములందఱనో చెప్పవలయును. అది నీ నతోడనే దీక్షించు ననురనాశనాథుని శిష్యుని బ్రత్యక్షముగా నున్నాని యాతనివలన నుగ్రవరంబుల బడసి నిరామానముల శూరాదుల మదం బడంబోమానరు. అప్పుడుగాని నాకడుపుల రోగము నర్జునుని పాశము కాదు. కావున ముఖ్యముగ నెఱింగించెద. [ప్రకాశముగా] మహాదా! నీకా యనురపురవమాచార మెచుని విన్నదియును?

ప్రశ్న—[తనలో] అయ్యో! యేమిది యానానీయ దీక్షనుచున్నవాడు? [ప్రకాశముగా] మానందా! ఆశూరుఁడు మరల నేదేని దుష్టత్యమాచరింప నూహించుచున్నాడో యేమి?

సంవాదములు. అది తోడి

మునివర్యుడై త్యపురమున విన్నవమూచారమును దెల్పుడు నర్జునమున విందు మనుజాకర
నార—అనుశీల్యత తత్వార్థ యాలింప వలె

గురువరములు చేరి గురువునుండి విన్నవించును. |మరు|
 వం—అంతయు విన్నవించి నాకు
 ముందే సేపురకడ పద నేల వాడుకప్పురాదా. |మరు|
 ర—తెలుపనొందినవంగతి తెలిపినవను నురవతి
 యింట్లో సమాధిగతుడై దీర్చిగతి |మరు|
 మహేంద్రా! ఇప్పుడు గవేనకార్యము క్రికాళపరివారకార్య
 మునకే తెందిన మేషవక్త్రమునకాదుచే గతవానయైన వృత్తాం
 తము తమ రక్షించినదేదా!
 వం—అవును. మీరేనాకది శ్రేణునమునఁ దెలియఁజేసిరి.
 ర—నానదా! ఆయనముఖ మరలనేదేని గలటమాచరింపనొందినదా
 యేమి?
 వం—ఆయనాత్మనా లేది తుందిన నది నిరాఘాటముగ నెఱవేర్చి
 తిరును.
 వం—మునికులోత ము! ఆయనముఖ తరువాతనేమిచేసినది?
 ర—తరువాత నానారానుజ రోగనికుహరము వగుల రోదనమున
 యును విండ్లోగలంబుననున్న శూరపత్మామరునకే వృత్తాంతమెఱిం
 గించి రాక్షసాసకమునకుఁ జారుమోహవనిండు బాదలి పారతి. యే
 నుచునాగిపడి.
 వం—ఓహో! పాపిష్ఠుగా లజముఖ మంతపనిచేసినది?
 ర—మంతపనిచేసినదోయన నేనిట్టి మైత్రికా నాగ్యముచేసినది.
 వం—అంతేకాదు. కొంతపై గుర్తింపుచేడి కూడఁ జల్లిపడి.
 వం—నారకా! అనంతక మానోరథమున జనుచేసెను?
 ర—ఓమిచేసెనా? చెప్పెదమిండు.
 వం—కూడుడు భాగ్యమణిమునుకొని నహంకారతేక, నిన్నునీ
 రారమబట్టి నెమ్మదియై నీక్షణమాన్యము బరచినాడు.

ధీరత నర్హతములు ద్విద్వంద్వనలేక స్వర్గముం
జేరి, భవముమారకుని తెచ్చుట లోసున బట్టె నునతో.
జేసెం—[విచారముతో] అయ్యో! కమారా! నీవాభానుగోళు
వాన నులనే పడిరివా?

క. హా! నాకుమారరత్నము!

హా! నయగుణధామ! ముఖంబురాంచిత సోమా!

హా! నా భవనిష్ట వసు!

హా! నిర్జ్వలలలామ! హా! నయకామా!

మున్ను కూరారులకుండ భుజాదండమండితులై స్వర్గపురంబు
పైదాడి పెడల నుద్యమించెను నమయింబున
దు. తనయా! రక్కసిదాడి కోడెదనుచుగా దామోదరస్థానమం
దన నిన్నుంచిరి, నీవు తత్పరిని నంతోమరియుతో నుండగా
నిమిటగా వసియింపరమ్మని నురలే వేడంగ వేంచేసియుం.
దని దుఃఖించుచి గుంకుచుగా రిపునిచేతంకిరియే యక్కటా!
విష్ణు—పురందరా! సమాచారము సంతముగఁ దెలిసికొనక యవల
బూనిన నేమిప్రయోజనము కలదు
లిప్తా—వృద్ధశ్రీవా! యుక్తలపాటుతోలుగి వృత్తాంత మాద్యం
మాకన్గింపుము.
జేసెం—నారదా! వట్టువడిన నామృత్యువట్టిని విడిపింప నెవ్వఁడని
బూనుకొనినా?

నార—ఒక్క యైరావతముమూల్య మరాలి హస్తగతంబైన నయ
తకుమారుని విడిపింప నుద్యమించి యవహాయ కూరల్పమున వన
రవంశుముఖంబొచ్చి కరపదవంశధూతల దైత్యుల ఖండించుచు ఘో
రంగాగ దురంబావర్ణముచేసె—

దీపే—అవ! యేమి యామైరావతరణము గల కృతజ్ఞత?

1. దురమున యజమానుండరి

కరగతుడై యుండెనును ననరావశనాం

తరమునఁ జొరఁబడి డైత్యులఁ

గరవత దంతములఁ గూర్చి గజముతవ రసే!

చాండలి! నీసాహాయ్యంబెన్నటికిని మఱపురాకుకదా!

హై—గువాళీరా! నిరంతము నీవంతక్షణమునా నున్నందులకా యై
రావతము దశమంతకుమారునెడఁ దనపరిపూర్ణకృతజ్ఞతఁ జూపించి
నది.

శ్రీహృ—వేలుపువీటిలో నీమూర్తియు పాశాయ్యంబొనర్చిన వీరుఁడో
క్కడుండును గానరాకపోయెగదా!

దీపే—మునీంద్రా! ఇలంబొనర్చుచున్న యైరావతమరి వీరుని పంపా
రించి జయంత కుమారుని గాపాపితదా?

హర—లేడు లేడు. ఇట్టి మహాత్మాగిన్నిట్టి దుర్దేశోనున్న మీరెట్లు
వంఢుటల్లును.

2. నమర మొనర్చుచున్న నీతపామదబుద్ధుతలీల వైరివ

క్షము రదనంబులంబొపిచి క్రమ్మఁ గుంతితదంతమయ్యె

దీపే—కట్ట! యాదుష్టాత్ముని వక్షస్థలమొన గట్టిడై యుండునో గాని
వక్రాయుధప్రతిమానములగు దంతదంతముల పహితము విదళించు
గలిగినది.

హై—పాకకాననా! మన్నారని పిన్నతండి! వక్షముఁ దాటి యంత
ర్వక్రాయుధము మొక్కవోయినప్పుడు దంతదంతము రీతిని వక్షో
భూతమున భగ్నంబగుట యొక యాశ్చర్యమా?

శ్రీ—అదుర్భాగ్యుల వక్షస్థలములు ప్రతినమానములగుటచేతనే మన

ము వాటిలో గొన్ని యుండవలసి వచ్చినది.

దేదేం—మునివుంగవా! ఆనమయమున జేయవది?

నార—అ! నమయమెవరిగి దానవుణ్ణి సామవగంజేయించు చ్చిచ్చి

కొనురుని దండినన్ని ధికి గొల్బుచు జోగొనిపోయె కీసుడై

దేదే—[అర్జునం తుభిజుగో] ఈ! కుమారా! సాంవర్య త్యగో

మారా

అ. అన్నము శున్నిముండెనియనట్టి యమాయక బాగుండవ

నన్నుఁ గృపావిహీనుడయి నీచగువాడగు భానుకోరాడ

శిష్టార్థ విక్రమం చెవగ మగ్గిరగాంగణముండఁ బట్టి యా

వన్నునిజేయగా జవకుచాలికి జోగొనిపోయెనే కలూ!

నీ. పాపాత్ముడౌ సూరపద్ముండు నినుఁగాంచి

తొట్టివందనఁ జేయనించుకొన్న

మనయముడగు సింహవదనుండు నీకల

కారముయొక్కరకు గవఁగనొక్క

కూర్కకన్నాడు తారకుండేదని

తెగ్గాచరింప నొసొంచుకొన్న

దిశగమలఁ జరించునడముఁ నడకన

కొండలు నీమూడఁ నొసొంచుకొన్న

నికమదుర్మార్గు దుముడై ని భానుకోరా

పారికుఁడును వాని యనుచున్నాననిపట్ట

దావవాధము బధిక నిర్ణయతనెన్ని

కామగుభాధల్లరఁ గూర్చవలఁదికొన్న

కామకలత పాదేయిన కొలెంబు వదిలి వానమకుడు

కం మోక్ష ఇతి తుతకొనియెన్నునానో కదా

శ- ముద్దులగొడుకా! ఏదా
 సద్దత్తగర్భమునితోడఁగల్గింపవలె
 సిద్ధమగునటని విన్నవో
 ఇద్దరి యమరేణ్యుడేని బారించుముగా?

విష్ణు—మనాకిలా! అసురాధీనకుమార నమాచారాశర్థన బిచ్చారమున
 ముత్యవ్యజేకుని యందకారణ సరమూహించియన్నవాడివ్ర గాని
 జూమరానుభావుడనుటయెడ నక్కడా తన యావశ్యక
 భారపోయెనున్నాడు.

శ్రీవాక్రి—సురేంద్రా! తి)కాలవేదియఁ ది)దళవకారపరాయణుడు
 నగు దేవేణ్యుడెన్నఁడునూ దళయతికు లోపముయోనునని
 నలుపజుము భానుగోవు నబుర్రునుబోవు నీకుమారు నాయాచా
 డ్యుడు తచ్చక బారిందియే యందును గాని యతని భావరిందిన
 వావపురిధి గరుడాశ్రయములొనింపనియెడ మెడబట్టి రిపునియొద్దకుఁ
 దొందరగా నట్టుకొనిపోయినది.

శ్రీమే—అనర్హమయమున నాచోటి యధైర్యులకు లెన్ని యో విధంబు
 బంకిల్లుచుండును గాని యెవ్వరికిని విధి యలంఘ్యముకదా! ఏమి
 నేయుదును? నారదో! భానుగోవునిచే గొంపోలదేన నాకుమారుని
 శూరవద్యుడేమిచేసెను?

శ్రీర—శూరవద్యుడు జయంతుని ఏక్షింపునది ముగంజెన్నగోళావేళం
 బుని నేర్పింబులు క్షిణింబులారల అండు కటము గొట్టకు
 మేమవక్ర)కాంచుచుండ రాక్షసులచే అకరాజనంబు శియింది
 కారాకార బద్ధునిగ వింకె గావున నీవారని గాచుకొమ్ము నేను
 నాచిదిహిడఁ బోయెదను. [విష్కరిండును]

శ్రీమే—[ఇత్యంత విమోచనముతో] హే! పుత్రా! కుకుమరగాత్రా!

నన్నారాత్రించరాధముఁ దణముఁ నమక్షమున దానవాళిచేఁ బ్ర
రాదనము చేయుదుటమీ కాక కారాగార బద్ధునిగాఁ నూడఁ
యించెనా?

ఉ. అక్కట! పుత్రీకా! విమలహర్ష్యములం దనికంటిమిక్కిలం
నక్కఱఁ గూర్చి క్రికంతు నట్టుచు నాభ్యుముగొందుదుండు నీ
నొక్కడవిచ్చడా యనుకున్నాచిన భూరపు బంధిగంట నం
నొక్కరణ నసిందిరినో? మొంతగఁ గురుచునుంటి నో మది.
నీ కరుణానిహితులై చెటసాలకాపయిల్

పెట్టుకాములకెట్లు కొట్టుకొనెదో?

కక్కకపాపాగ కలితమా భూమిపై

శయినింపలేకెంత శ్రమమునడచో?

మాటిమాటికిఁ గుట్టుతుకకాది కీటక

పాశయాగినకెంత భయమునడచో?

దుర్గంధమిలితవామూల మాఘాగ్రింపఁ

జాలలేకెంత యసహ్యునడచో?

పెనకు రవికాంతి, లేము దీపములకాంతి

మొన నిండుకనుడని యట్టి యంత

కారలంఘనమైన యాకారణికి

మొంత దురపిల్లుకుంటి నో మునుగడగడ.

విష్ణు—మహింసాగ్రి: విచారించిన పార్థకమేమికలదు. యెరదిల్లుము.

బ్రహ్మ—అహో! పుత్రీకా! పాగరావతరణ మొరయు గన్తముక

దేవ—బ్రహ్మ విష్ణులారా!

దరువు. అది. ముఖారి

నిలులబ్రహ్మనోపుడు! నీదుఃఖభరము

కలుపునై. వెగజలుదు

కటకటా! దానవుడొ కరుణలే? నానుతుని
గతికియై బందిగమునఁ గుటిలతనొ చెనింక |నెటు|
కునుని పొలువిని నాచి! నరిగుండనాగునింకే
గతిసూరదింతుకు! మతివోచుచుండె నయ్యో |నెటు|
నాకముడహియించి! నాగదంతలుల
వీకంకుల్పినదన! విపినము పాడుచేసె |నెటు|
ధారుణిమోలిపుర! ధాముడై నట్టి చింత
వీరభద్రవరదుని! వేడిన దయరాదామె |నెటు|

క. మీరే నాతలిదండ్రులు
మీరే నాభాగ్యబంధుమిత్రులు శంక
మీరే గురుడై యెలులు
మీరే నాదిక్కటంచు మిమ్ము దలంతుం.

కావున మీరా నోరాదుల దోరించు నుపాయంబారని నాబా
రి దీర్చునన్న నెట్లు తాళగల్గుదును?

పు— దళపు. అది. భైరవి.

చింతింపనేల! కేవేంద్రాయులు |చిం|
ఎంతకాలము వైరివరబల! మనఁగు సోమనమకమామము
అంతదనుకను నానిబాధల! ననుభవించక పీరదనభా |చిం|
అనుననంజరుడనయ్యునునేన! యలచడితోడ
ననురకబ్రమువినిన బేహము! మనుగంపిల వీరిచేనా
యొనురునిల్చకొండలచియా! యుద్విధరముకేసుదెంతును .|
చంతంబుతోను శూరంబిపుడు! వ్రేలియియుండెను
నింతరంబెవ్వనికినై నను! నొగునేముకరీరి! నంద్రుడు
కొంతకాలము పూర్ణుడై యుని
కొంతకాలముగ్గి గుడొగద |చిం|

ధరిమోపురిని వీరభద్ర! వరదశంకరుని

మమరంబుగ పేచుదళుతు బద్ధరబలాధ్యక్షు దిరివవర్తలు

ద్యౌరముగ ఖండించి కురుతు! గయతోరకలము నేయును !

అట్టి రజగవ్రక్షకుండలమి దేవాసుర

యద్ధమండు మనులచేక్క పంఠ

నేనుహనుహుడురా నేపునఁ దిశ్పురముల

సూర్యమధ్యధిక్క గోలదేత

నీకలనామయ్యఁ దింపుగా గరళము

గంధరంబునఁ బాల్చికాచ సురం

నీకావ్రముల్లీత దూతన వక్షున

ధ్వజము బుతుని బలపి ధ్వంసమొన

కట్టివేధాఁతవేదిగా కన్యలెవరు

శూరవమ్మని పింహన్య తారకులను

హతము నేయంగజాలదు రామహేనుఁ

సూర్య భరియింపవలె మనగోర్కదీత.

అనిమహా మహేశ్వరుఁడు మన కలవికాని దుర్బట శార్యము

లన్నియూ నెరవేర్చును యావలంగ మవలెన్లు మందెడినాఁడు

కాపున మనమంజర మాయందు శేఖర పాదారవింశములు పెండు

ముల నిర్వి ఘోరముగఁ దనమాచరింపము.

దేవతా దీప్తియొక్క చిత్తము [తనమునభివ్యుత్థము]

భయము లది క్రాంతి

నిన్ననమ్మితిహిమ్మ తలఁ దెమ్మనము

పన్నగాళరణము! పన్నరక్షణదారి

మన్నతవరణమొనము లెవఁరావు

హారపద్మానురుక! మమ్మిష్టము కారించుచుండఁ గడు

శిశువునుమమిం! కేరినిగొలుతుమా

గ్రుబాధలుతోంక! దారిచూపుముశర్యా

||ని||

మకారుణ్యసాంద్ర! వదాని! భర్త! వేరచంద్ర!

శివరాత్రిబరభర గరళకంధరభక్త

పదదాక్షిణ్య! వర క్షిప్రపార

||ని||

నకాచలేంద్రచాప! మహాదేవ! కనుముమమ్ముల వర్జ్యవే

మహాగవేన్ద్రమున్న మొహలుదాన్యా

కనుబాధలకుల్ప! దమదేయ మగత్ప

||ని||

శివచంద్రానలనయన! పరాత్పరా! కవిభూష్యావృణునా

అవి శ్రీమోరిపు! రాధీశ్వరుండినై

వివిమలమరివిర! భద్రునివలిప యభవ

||ని||

||ని||. దేవహారము—సాంబశంకర మహేశ శర్వ పర్వప్రకాశ

అంబరోద్ధామకేశ యహిత ముదలవిభాళ.

అంబికాహృద్విహార అంధ కాసురవిదార

అంబకరమవిరాజ ఆగ్రీకన్వభూజ.

||ని||. పంచ. చరాధర ప్రపంచ జంతుజాలమ్మిల జతులం

బరాకులేక కాంచుమండి పాలనంబుచేసెదా

పరాత్పరా మహాశుభావ పాననాశనా హరా

||ని||. విభావవచ్చి మమ్ముబోవు క్రిందిగాల కంధరా

||ని||. అంబల చరాచర జంతుజాలముల నరసి పాలించుచున్న యో

||ని||. శూరి! జాలిమాలక మమ్మెల్లలక శం బాలింపుము పాలింపుము.

(అంతః శివుడు ప్రకృతిభూసు)

దరువు. అట. శంకరాధరము.

||ని||. మృగంబు! సురకు నివురు

||ని||

సాక్షాత్కరించెనా! లాక్షుడు మరలకు

నక్షిగళుగాక! లాక్షవీక్షణుడగుచు

[నా]

వృషభవాహుడై! వాహుజీవా! వృతకటిఫలై

విషధరగళముతో! విన్నటి తడలతో

విషధరాధరణుడు! విబుధబృందముమోల

[నా]

చవనచేగమున! భక్తులజూడ! బరమహర్షమన

నవని శ్రీమోహితు! రాధిపుడగు సాంబ

శివుడు నిర్దయలర! క్షించు తలంపున

[నా]

వి—1. వందన మిందుజలాధర

వందన మహారాజభూష వందనమథవా

లగ్న— వందనము నీలలోహిత

వందనమో యథాశ్రీక వందనము శివా.

దే—వదిలే! వమస్కారములు వరమేశ్వరా!

శి—క. జేమమె విష్ణు? విధాతా

జేమమె? చేవేంద్ర! విబుధసేనకు నీకు

జేమమె! రక్కసికూశల

బాములుచేకూడకుండ బ్రతుకుదురొక్క!

లగ్న. వి. మ. దరువు. ఆది. సురట.

ఏమవిష్ణు వింతుము! శంకరసి! కేమని! రాక్షసబాధ

[లేమని]

ఆమున శూరవద్ముడనుడ వహాయుడై

వేమారమణులను వేధించుచుండ నిపు

[దేమని]

పురుషుల గట్టనెంచెను! దొరికినస్త్రీలు జెలలలో పెట్టనెంచెను

ధరణి శ్రీమోహితు! ధాముడవగునీ

వరమున దనుజులు! వరణుడు మున్నచారు

[దేమని]

విష్ణుగీతార్థము. ఇంతవఱకును దమకృపయునుమదింప
నిర్జరానీకమును మేము నిర్భయముగ
నుంటిమిప్పుడు ముల్లోక కంటకు
లగు శూరసింహస్య తారక! కూసరాక్షసులు!

వివాదమున! వివాదీ లోకములు! పారెపారెను గలఁచివర్జితు
పర్వలఁగారింది నురవరూఁ జేరిపొందుచునుండః పారిలో మేము
న్నిమారులొ పోరి దురముననోదిత యమునఁ బాత్రవచ్చి హిరణ్య
నగమునఁ జేరి విశ్మయఁ దలచుచుంటిమి

మహేశ్వరా! ఘోరరాక్షస సంహారుడవగు నేను నహితమా
శూరవద్మదైత్యబాధలకు లోనై దీనుండఁ గావలసినచ్చె. ఇంక నేమి
సేయుదు. అదుర్పుల చర్య లివిధంబుగ నున్నవి.

అ) — శంకరా! అతిమేకాదు. ఎకలచరా చర జంతుజాలంబుల నరసి
యరసి నృప్తిండుచుండెను నన్ను నహితమా శూరవద్మఁ దనవర
తము తన నభాస్థలిని బుచ్చాంగిము చెప్పనటుల నియోగించె నిం
కేమి సేయుదును?

జీ — చంద్రశేఖరా! శూరవద్మఁ దఖల నువర్జుల నర్జ్యంత నీచకృ
త్యంబులకు నియోగించుచుండుటయే కాక తన నహితదరిమూ
మున నా నతితిలకము సౌందర్యంబెత్తింగి మోహంధకారంబున
గన్నులఁ గానక

సీ. ననుబట్టి బంధించి నానతిదెమ్మని
దళనాయకుని బంపఁ దలఁచె నంత
నాగదుండెఱిగింప నాతితో శ్రీకాళ
వనముఁ జేరితి గురువకుని మాన్చ
నత్తటిరిపుబాధలతిశయింపఁ గఁ గొండ
జనములు ననుజేరి యరులఁ జంపు

మార్గమరయకున్న మనగలేమనమహా
కాసునిచెంత నాకలిడింది.

యనురనాశన వరంబడుగ మీనన్నది
కరుణించితిని దివజాలింద

సంగమమహాముఖ కొంపోవు
యందఁగా దక్కలకుందు కిదిని

కరిమంబుచెందినా శాంతిమరగ్గించె
ననివాళు నారదముని తలంపెగ

వినితత్తరంబున వనిత చెంగటకేగి
కొనివచ్చియుంటి నీకుధరమందు

నేమిచెప్పదు నీశ్వరా! యింతలోన
భానుకోళుడు మేమాన్యవాళుగాంచి

నాకనట్లగామందున్న నా కుమారు
బట్టి చెర పెట్టెనని తెచ్చె బ్రహ్మసతుడు

తద్వృత్తాంతమాలికించినది మొదలు వృద్ధియమున నమిర
భారముదముంచి వృద్ధిబొందుమందుటలే నేనీ గోవిందశతానందు

పాహాయ్యంబున శాంతించెర వినాశనాథమై మిమ్ము గూ
తపించుషుంటిని కావున మిమ్మా యాపత్సముద్రముపుండి

ముఖేర్చ భారము మీయదియే.

శ—మహేంద్రా! ఇందులకేనా మీరందఱు నమ్మ గూర్చి తపించ
చుండినది?

చే—చిత్తము శీఘ్రముగఁ జైతన్యవంహారణమునర్చి మమ్మోవదన
ది రక్షింపుడు

వి—అర దనరక్షకులరగు మీరీవిషయమునఁ బరితృప్తశ్రద్ధసహిం
వలయును

అ) — శంకరా! ఆపగర్భ-ంతకులఁ బరిమార్చు నిహుఁగాక యిహుల
కసాధ్యముగదా.

అ) — అది నాట
విమర్శనీజహపు! లలయెఱచి దిండ్లయెడ

గమను వాలుదొర! పొగగుపుత్రేడ యీ
బుయిలినూపుటోడయడ విారందఁగు

నన్ను నన్నుఁగూర్చి భక్తి దనుజులు! బన్నమున్న తినిగ్రనుమున
నల్పఁ బ్ర! నన్నతి నాకే! గాక యెరులచే నున్న పాలు

గాకులచేగ వెరములు! కొన్ని యాయ నన్ను తించి కృష్ణుఁడః
గన్ను మిన్న మన్న గానకన్నలి! నున్న నాకే మన్నింతుభి వంతు వి

కందార్థము — భయమందనలదు సారన
నయనాంబుజ జన్మదీవిజ నాయకులాహా!

మెము తెలియలేక బహువి
ర్యయుఁడైచరించుడై త్య కష్టమారవద్దు! అనఁజాలసిం

పావక్ర)తారకుల! పాతముచేయటోక్కయితి బలశాలిని మ
మని బుట్టించెడఁ గురువములో దైత్య కర్మ

మఁ భుజబాహులశాలిమఁ నుతని వేగఁజేయబుట్టి
భవితే నర్వసుపంప్వోటులకు బాధజ్ఞానిగర్వించుత

దనుజ వా)తమునెల్ల సంగరములో భవంబువేయించి యీ
వనటలే పాపుదుఁగూర్చు సౌఖ్యముల వహ్యయంచు మున్నెవ్వరె

పాపునఁ దొరి పంకాములు విసర్జించి శంకరము నంతోపాం
తరంగులరై శంకరశిల్పము నేను నాభూషానమున కేగుదును.

అ) వి. కే — చిత్తము.
ని — (నిష్క్ర)మించును.

జే—బ్రహ్మవిష్ణులారా!

క. శివకంఠః దీదీప్త పరమున

కలికయముగఁ గురుకముదయమయ్యెను మదిలో

వెలలెడఁబాయును మనకింక

నతులితనుఖ మనుభవించునద నరుడెంచుక

గావున మనమింక భయమునువిడచి భద్రముగ మనవచ్చు

వి—నుపేంద్రా! ఆర్తవనదీక్షాపనతంత్రంఁ జగు చంద్రశేఖరు

సాక్షాత్కరించి యభయం బొనంగియుండ మనకింక భయం

దుఁగు?

బ్ర—అవును. శంకరానుగ్రహమును బొందిన మనకింక నిశ్చంకగ

రుకు కొంగివడి విశ్వమింతము.

జే—(ప్రక్కఁజూచి) అయ్యో! బ్రహ్మవిష్ణులారా! చూడు

చూడుడు. ఆప్రక్కనుండి కొందఱు పురుషులు భీకరాకారము

తో మనదెవకు వచ్చుచున్నట్లున్నారు.

బ్ర—(నిదానించి) ఓహో! వారు రాక్షసులే. మనకొరకే వచ్చు

న్నట్లున్నది. ఇంకమనగతి యెట్లొకదా! (భయము నిభిన్నయించు)

వి—భయపడకుడు. భయపడకుడు. రాక్షసులకి మీరునగ ముగ

కుండఁ బూర్వము శంకరుడు భావించెను గావున కూర్మ

శక్తి వచ్చినను వారలవలన మన కేదియు హాని నాట్లగుదు. ధైర్య

వలంబింపుడు.

జే—అవును. నాకిది నారదుడు కైలాసమునఁ దెలియఁజేసెను.

బ్ర—అట్లయిన మనమిచ్చటనే యుండి వారిచర్యలను గనుగొంద

[అంత రాక్షసులు ప్రవేశింతురు]

దక్షు. అది. పంతువరాళి

వచ్చె నోకముకలప్పుడు జేవేంద్రునరయ

స్వకలదే గుప్తమృతి యే! కాపునఁ గవలేక విగుల
 స్ఫులుచ్చించుకొనుచు! విచ్చలవిడి బయలుదేరి
 కపులమడుపులను గాంచియుఁ రాజాజ్ఞాబోధన! నిడుదనగము
 బాదియు! పుడమిలో కీమోనినగర! మృదుని చరణ
 గముఁదలచి! విడువక బంగారునగము! నడకువడిగనురల పెనుక
 రాహుము) [సింహ ముఖనితో] సింహముఖ! మనము శరీరమృత
 కు) కొలుకు భూలోక భువలోక, సువలోక, మహలోక, జన
 లోక, తపోలోక, వశ్యలోకములును, నరల, విరల, ము
 కల, తలాతల, రసాతల మహాతల పాతాళలోకములును వీని
 యందుఁగల నదులు, పాదలు, గుట్టలు మెట్టలు, పుట్టలు చెట్టులు
 తిరిగితిరిగి యెచ్చటను గానక మగిడి యీశ్వరేశమునకు వచ్చితిమి
 ఇప్పుడైన వారలు కన్పించకుండినచో బట్టణమున కేముగము
 పెట్టుకొని పోవుము?
 —వరాహముఖ! మనము భానుకోపునితో నాకమునకేగి జయం
 తాది సురలనుబట్టి చెఱలోఁ బెట్టితిమికదా! ఇప్పుడు మూలమూ
 శశరీరమృత విచ్చట గాకున్న వేటాకచోటనైన నేలవట్టుకొనలేము
 ఎంతకాలమైనఁ బట్టుకొన్నదే మగతనము. వారల నెఱ్ఱినఁ బట్టు
 కొని తోడ్కొనిపోయినచో మనము రాజువలన గొప్ప బహుమతి
 పొందవచ్చును.
 —ఎక్కడిబహుమతులు? పాదములువగిరి, నాలుకలిగిరి, కన్నులు
 కాయలుకాచి, మేనులుసన్నగిల్లి వచ్చితిమిదేవుఁడాయని తిరిగిడు
 మనకాశ చీంద్రులు దొరకుటక్కడ? రాజు బహుమతులిచ్చుట
 కక్కడ? ఇదియంతయు నృథాప్రయోనముకదా!
 —నీరసమును! నీరసమునిశ్చయమేదగును? నీరసమును!

మిక్కిలి చేరువొందును. మృత్యుకష్టమున కోర్వలేకున్నా. నేనా
 భవమేవానీమగతనమ.

వ—నీ శత్రువును నహింసలేక కాను మరకుక నీమృతి చిక్కుట
 దుష్టమని యట్లు తెలి నాకును. తమిందునిపై కోపము లేదన
 తాంబూళి ఇవ్వబడురా. నాకంటబడినచో మేమయితిగా
 కులుకుచున్నామని వది కుప్పించి పైబడి వాకనీదీర నీయశీన
 వానిమేను. ఇనుక రే సప్తలవలి కనకననటికి రత్నశిలను మెనక
 డిశదనమొంటివారి (అనిచండుకొలుకును.)

ని—అవును. నీవెంతటి వాడవో బుచ్చుకొంటిగాని మనమహారాజుగా
 ట్లుడేముటకామాభావించినది? ఎడనజీవంబులతో బట్టితెమ్మచి
 లనిచ్చినారు. కాఫీగివీచీరమున వెదకుచుండుము. నేనాదిక్కు
 నకుఁబోయి చక్కఁగాన న్వహించెదను. తక్కినమనవారందఱున్ని
 కలకరిగదరు. అలపించక న్వరవిడుము.

వ—మంచిది [అని వెదకుచుండును]

సి—[తక్కిన వారితో నిష్క్రమించును]

వ—[మేనుగిప్పకొనెను. రోకమునిగొంచితనలో] ఓహో! ఈ
 వస్త్రవస్త్రవేళమున నొంటరిగమునివృత్తింబూనిన వీడెవ్వఁడై యుం
 డు? యూరించిరి అని తెలిసినది. ఇంచొక్కేమమ్ముదూరమునగా
 చి ఈ నేవములోనుండియున్నట్లున్నది. కావునమారాక్షసుఁడని
 నీవనియెట్లెదను. [వ)శాశముగా] అరే! సింహముఁబ్రాదిగూడ
 యిటులా4

నంబాచకపు. అది. ఫీల్వ.
 రంజురండురో రాక్షసులు యిటులా4 దుష్టమిది. సురనాయకుఁడు
 యిటులా4

—ఓసింహముఖాదిచారులారా ! దేవేంద్రుడు మాని వేషముతో నీ
దండఁ గూర్చున్నాఁడు. రండు రండు.

—[కొందఱురాక్షసులతోఁ బ్రేక్షించి]

కక్కడ యెక్కడ యెక్కడనో యా లెక్కలికానిక విడువకురో

కక్కనమనఁ బెడతెక్కలఁ గట్టియుఁ జిక్కిబట్టుమిజెవత్తుమురో ||ఎ||

—ఓకీదుర్మార్గా! యిందా! యెంత కాలమునకుఁ గంటఁబడితివిరా?

ఇక నెట్లుతప్పించుకోగలవోచూడుము. (అని పట్టుకొనఁజూపును)

మి—(ఇటునటుపరుగెత్తుచు) అయ్యో! అయ్యో! యిదియేమిచా

వము. నన్నేల పట్టుకొనెదరు నేనింద్రుండ నట్లగుదును. రక్షింపుఁ

డు. పట్టుకొనకుఁడు.

—ఛీ ! పెథవా! నోరుమూయుము నీవేషములు మాయొద్దనా? ఓరీ

సింహముఖా! యీతుచ్చుని తెక్కలు గట్టిగబంధింపు. మన మ

హారాజునొద్దకుఁ దోడ్కొనిపోదము.

మి—అయ్యో! నాకర్మముకాలిపోను నేనింద్రుండనుగాను. నన్నేలక

ట్టిచంపెదరు బాబూ. ఊ. ఊ. (అనియేడ్చును.)

—ఛీ గాడిదా! నోరెత్తు మేమిచేసెదనో? నీబుడిబుడియేడ్చును

మాయొద్దనా? ఈమాత్రమునకే యింతయేడ్చుచుచుంటివి అవ్వ

డే యేమైనది? రవగింజలో నరపాతిక కాలేదే? (అనితెక్కలుకట్టి

నారంభించును.)

మి—(ఏడ్చుచు) సంవాదదర్శు. ఏక. దేవగాంధారి

నింద్రుండనే గాను బాబూ నన్నెందుకు గట్టెదరుబాబూ

నిందమందాబాల చంద్రశేఖరపాద

ద్వంద్వంబునిల్పిన నిందఁగూర్చున్నాను

వంగ తెలుగుదుమింక జాగునేయకనీదు

అంగనయేమాయె నతికృష్ణముగఁజెల్పు

(దొ

సిం—ఓరీనీచా! నీమాయమాటలునమ్మి మోసపోవుదుమనుకొంటి

నీపునిజముగానిందుండవే. నీపెండ్లమునెచ్చటనుంచిలివి? చెప్ప

లేకున్న నిప్పుచేచప్పరించుచున్నాను. హం (అనిమోదఁబడఁజోవు

ముని—(వడకుచు) మీపాదములుసాక్షిగా నేనిందుండనుగాను నన

విడిచిపెట్టఁచుబాటూ. ఊ- ఊ (అనియేడ్చును.)

వ—సింహముఖా! నీనియేడ్చుచూడఁగా జాలిపుట్టుచున్నది. వీడెవ

డో నిరానించుము.

సిం—(వరీక్షించి) ఓరీవరాహముఖా! ఇదిగో! ఇటుచూడుదు. నీని

దుగ్గిడనటకు శరీరమునిండఁ గన్నులుండవలయునుగదా!

వ—(చూచి) ఓసీ జొనురా! వీడునిజముగానిందుండఁజుకాదురా.

సిం—(మునితో) ఓరీనీవెవ్వండవోచెప్పు.

ము—అయ్యా! నేనొకమానిని.

వ—చేనేందుని నీవెఱుంగుదువా?

ము—ఎఱుగుదును.

సిం—వాడివృద్ధకడనుండెను.

ము—అదినాకుదెలియదునాయనా.

వ—ఎందుకుదెలియదు. నీదివ్యదృష్టినిజూచిచెప్పుము. లేకున్న నీవ

బట్టెదము.

ము—(వడకుచు) అయ్యా! ఊ- ఊ- [అనియూరకుండును]

సిం—ఏవెధవా! చెప్పు లేకున్న నీదొక్కచీల్చెదను [అనివి

డిఁజోవును.]

ము—చెప్పవలయునా?

— ఏమియురికను వలయునాయనుచున్నావా? మాకాతనిసంగతిచెప్ప
క తప్పించుకొనుటకు నీతరమా? నీయబ్బతరమా? చెప్పు చెప్పు
[అనిజట్టుపట్టుకొనుచు]

— చిత్తము చిత్తము చెప్పెదనువిడుపుడు. [అనిపైకిఁజూచి] ఆ
య్యా! యిందుగ్గడెప్పుడు మేరుగిరినున్నాడు.

— ఆపర్వత మెక్కడనున్నది.

— అదిగో! ఆకనుపించుచున్నదే

— ఏదిరా?

— అదేమిటయ్యా! దూకగుపడుటలేదా?

— లేదు. ఎక్కడనడుపుము

— రండు [అనికొంతనడచి] ఇదేపర్వతముచూచుడు [అని చేయి
చూపును]

— ఓరీవెధవా! యేదిరా? ఏవోకొన్ని మాయమాటలచే మమ్ము
మోసపుచ్చనెంచితివామేమి?

— మాయమాటలు కావు ఇదిగోనేనెక్కడనుచూచుడు. [అనిమెల్ల
గాపర్వత మెక్కిపోవును.]

— వరాహముఖా! యేడిఅదుర్మార్గుడెక్కడ? కన్పించకున్నాడేమి?

— ఓరీ ఆమాయముండకొనుకీ దేపర్వత మెక్కడననిచెప్పి యెక్కినట్ల
భిన్నయించుచుమాయమైనాడు ఏమియినిచిత్తము;

— వాడుచునకన్నులలోదుమ్ముకొట్టియేచాటునకోపోయి యుండును
లేకున్న వాడెక్కుట కిక్కడనేమియాధారమున్నది?

— ఔను ఏదోమాయజరిగినది. లేకున్న వాడెట్లుకన్పించకుండును.

— ఓరీ! అచక్కనేదోచప్పుడునవచ్చుచున్నది. అలకింపుము.

— ఔను ఏదో కలకలమువలెనున్నది. రమ్ముపోయిచూచెదము.

[ఇరువురునిష్క్రమింతురు]

(ఇంద్రాదిదేవతలుయీవంతెనుండి చూచుచుందురు)

దే—బ్రహ్మపిష్ఠులారా ! దర్శ్య మావకము ధైరవి
 కనుగొంటిరిగదమాధవ కమలోద్భవులార ! యిపుడు
 దనుజులుననురోయవచ్చి తపసినిబాధించుటెల్లఁ
 ననుజావుమటన్న మాని మనమునబహుభీతిచెంది
 కనకాచలముననిందుగ్గఁడు కలఁడదిగోఁగనుఁగొనుఁడనె
 దనుజులుకనలేకముని వరునిఘనముగ బాధించిన ।
 గనుఁజేసోయెదనని తాఁ గనకాచలమునఁ జేరుట
 అనురులకీపసిడిఁగొండ పొసఁగినచోమనవేల్పుల
 యుసురులుతమయేలికకడ వెననుంచర వినువులేక
 ననుధలోగ్గినిరభద్ర వరదుండయి వరలుచున్న
 యనమనేత్రుఁడమరులకీ యాధారముకలుగఁజేసె
 చ॥ కనుఁగొనియున్న వారుకడ ! కాలునిదూతలతోలు రాక్షసుల
 పనివడివచ్చియదిగొడభక్తిఁ దవంబొనరించుచున్న మా
 నినిగనివోడయిందుగ్గఁడని నిశ్చయమావను లాచునాతని
 ఘనముగ బాధ పెట్టి కడుఁగాఱులుగూసిన చందమంతయుఁ
 అట్టి ముక్కుడిరక్కనుల కీహెన్నుగట్టుకాన్పించిన మనలఁబ
 ణిని తమయేలికకట్టదుటఁజెట్టకుందురా ?

వి—నిస్సంశయముగఁ జెట్టితిరుమరు. మహానుభావుఁడా కంకరు
 మరులకీయాధారమేర్పఱచి చాలఁబున్న మును గట్టుకొన్నాఁడు
 బ్ర—అమహాదేవుఁడట్లుచేయును మనపనిహుళికియేకదా !

దే—అది నిఘ్నవమేకాని మనమీరితినరాతులకు భీతియెంత కా
 మీరనకాద్రీనిగాఁపురముండ నోపుదుము.

1) — కుమారోదయమగునంతవఱకు.

2) — అవును. అతఁడేమనకానితమిడేర్పువాఁడు.

3) — అట్లెననోవిధువిధాతలారా !

4) ఎవ్వడుశంకరుంచునృజయించుఁ గుహారునిబాహువీర్యన్
ఎవ్వడుదానవానినశ్చయించును వేలుపుమూఁకపాటులిం
కెవ్వడుపాయుస్వస్థలములెవ్వడుచేరి సుఖంతుమిచ్ఛసి
చొవ్వనరాక్షసుల మనల శోధనఁజేయుచునుండిరుగ్గులై.
మణియు,

5) శంకరునిబాసినతి హినుశైలపుత్రి

యగుచుఁ జెన్నారు శంకరుండతివిరక్త

మానసుండయిబుధుల కామ్నాయమర్చ

ములనుగఱ పెరున్యగోధమూలమునను

ఇట్లత్యంతవైరాగ్యచిత్తుడై వర్తించుచంద్రమాళికుమానమా
గమంబెట్లునెంఱుటిల్లుచు.

దర్శనమిది కాంభోజి

అలోచింపుడయా యోహరివిధాతలారా ! దూరితైతి

1నా

వలీలశంకరుండు పార్వతి ! నెనసిమనసుదీరఁ గేళినబ్బును

జాలంబునీయింకనిశ్చల ! స్వాంతాంబుజాతులరై పాదన

1మా

స్వేతాద్రిన్యగోధమూలమున ! చిన్మద్రదాల్చినిష్ఠమునిసం

ఘాతంబుగొల్వ వెలయుశంభుండేతీరునంగారు పార్వతిని

16

అపూర్వదంపతులనుగూర్చక ! యేవగిదిజన్మించుఁగుమారుం

డేవగిదిదైత్యనాశనంబగు ! నేవగిదిసౌఖ్యమందెదరుసుర

1లా

క ! ఆగిరిజాపర మేళుల

కేగతివాటియనొమాట మిచ్చుదలిర్చు

వేగమెరిద్యత్నంబుక

బాగుగయోజించి నల్పవలయును మీరల్

ఆగిరిజాళంకరనమాగమంబుగాక మనయాపదలువశింపవు గావు

నడద్విషయమాలోచించి కర్తవ్యమాచరింపుడు

వి—మహేంద్రా! యోచించుటకేమున్నది?

క॥ మరుడభిలభవనవనితా

పురుషులనెయోగమునకుఁబురికొల్పెడునే

ర్పరిగాననరఁడెగోరీ

పరమేశులఁ గూర్చుదగిన పాజ్ఞానదెన్న

ఇక్కార్యమునకు మవ్వధుండుదడుండుగావున వానినిబంపించి

నమగ్నింబుగ మనయొప్పితంబునెర వేర్చుకొందము.

దే—మాధవా ఆత్యంత నిష్ఠాగరిష్ఠాత్ముండై పటదుర్ముఖంబునఁడ

పించు శంకరుండు పంకజాస్తునకులోనై హైమవతినంగమమున

కంగీకరించునా?

వి—మహేంద్రా!

దర్శన అది వనంత

అంగీకరింపఁజే ! యద్విజారంభిశివుఁ

||దం||

అంగజండురంగుమీఁదఁ జక్కెర ! సింగిణిఁబూములుకులుగడుగూరిచి

భృంగశింజనీధ్వనిదళదిశలఁజె ! లంగనంతరంగముజేడించిన

||నం||

ఈరేడులోకవాసులెల్లరు ! మారాస్త్రబాధకోర్వజాలక

నారీమణులఁ గూడియుండరే ! వీరభద్రవరదుండుమాత్రమిపు

||దం||

క॥ ఇంచువిలుపుపుటమ్ములు

నంచితముగఁదాల్చిగములతినిపుణతతో

పంచించుపంచబాణుడు

పరవాసునిమాగువేరే సాధ్యశిరోధు

సకలలోకవిధుల సంధాయకుండగు మకరాంకుడకలంకహృద
యునిశంకరునిపహితము వికలమనస్కుని జేసినిరంతరమది బాలా
సంభోగేచ్ఛకుండగునటులఁ గావింపకుండునా ? ఏలనీకీసంశయము ?

జీ—నారాయణా ! మహేశ్వరుఁడు

నీ॥ రాజయోగము వినర్హుడనైతియెట్లు శైల

కన్యాస్యరాజయోగంబునెనయు?

— భ్రమరఝంకృతులకు భయమొందిహిమశైల

కన్యాస్యరాజయోగమునెనయఁడె ?

జీ— జ్ఞానసుధారనం బానుటమానిగా

ర్యధరసుధారనం బానుటెట్లు?

— చెఱకుసింగిణిమోక్ష చెవిసోకఁగలఁగిగా

ర్యధరసుధారనం బావకున్న ?

జీ— మట్టుక్రొత్తవఁ జాలించిపార్వతి

స్తనచక్రయుగ్మ మేనరణిఁ గోరు?

— కుసుమాస్త్రమెడనాట వినువొందిపార్వతి

కుచచక్రయుగ్మంబుఁగోరకున్న ?

జీ— హంసజవంబాత్మ నాచరించుటవీడి

యరయు నేగతినుకూహంసగతులు ?

— శుకపికధ్వనులకు వికలాంతరంగుఁడై

యరయకుండువె యుమాహంసగతులు

జీ— యమముఖాష్టాంగయోగబంధములఁబాసి

పొందునేయార్యఁ కౌసీతిబంధములను ?

— మలయమారుతములకుల్కి-మలకుమారిఁ

దే—మాధవా ! నిష్ఠాగరిష్ఠాత్మకై యలరుచుండునభవునియెడ భా
భవుని బాణంబులు పనువేయువేయనినాటిండుకళతోచుచున్న
వి—దేవేంద్రా ! యిటువిను.

ఆ! వె! ఆత్మనిష్ఠుడవనియై శంభుఁడుండిన
నుండుఁగాక మరుఁడునిండువేడ్క
బోయివానితపము బూడిదపాల్ సేసి
శైలజనెనయిండు శంకయేల ?

నీవికళంకసువిడిచి శంకరునిపైఁ బంకజాన్తునిబంపించుటయి
కొనుము

బ) —పురందరా : పంచబాణుడు దక్కఁదది తరులుపార్వ
పర మేశ్వరవంఘటనమాచరింపఁ జాలరుగావున మన్మథుని బంపిం
మనమనోవాంఛలు నర్వంబును దీర్చుకొందము మాటచెప్పకుము
దే—చిత్తము మీయిచ్చవచ్చినట్లాచరించి నర్వరముగిరిజా
కర వంఘటనముచేయింపుడు.

వి—అట్లయిననరవిందబాణునిగూర్చి ధ్యానింశము.

బ) దే—చిత్తము [అందమధ్యానమునభినయింతురు]

దర్శనూపకము భైరవి

మారాసుకుమారవేగ । రారామాకోర్కిదీర్చ

కూర్కశంబరానురనం । హర మేరునగనుధీర

॥మా

దీనావనమీనధ్వజ । సూవాంబకసుందరాంగ

మాననవద్దంబులనిను । మణిమణిస్మరియింతుమిపుడు

॥మా

కామాగుణధామాబల । భీమాముఖజలసోమా

యీమహిళోమోరి వట్టణేసునిమది ద్విప్పవలయు

॥మా

శక్తిదర్శయమణిగనికరనవాహనీ గర్భవరసింహులము

రాశీరామానుకుమారామనిదలఁచితిమి మనలవలదురా
సారాచారాధీరవిచారానదమలచరితసుజనగణవినుతా
సారాచారావరగభీరావిదళితరిపుమదవినయగుణగణా
కారుణ్యస్వాంతాభవకారాకదనజిత జననికరకుసుమశరా
ర్చిత కం. మారాశీరామానుకు

మారామదివిదలఁచితిమిమనలవలదురా
సారాచారాధీరవి
చారానదమల చరితసుజనగణ వినుతా.

ర్చిత కం. వీరాసారావరగ
భీరావిదళిత రిపుమద వినయగుణగణా
కారుణ్యస్వాంతాభవ
కారాకదనజిత జననికర కుసుమశరా.

ర్చితచాణిగణనికరము. మదివిదలఁచితిని మనలవలదురా
నదమలచరిత సుజనగణ వినుతా
విదళితరిపుమద వినయగుణగణా
కదనజిత జననికరకుసుమశరా!

ర్చితనవాక్షరి. మారా శీరామా నుకుమారా
సారాచారా ధీరవిచారా
వీరాసారావర గభీరా
కారుణ్యస్వాంతా భవకారా.

(అంతమన్మథుడు ప్రవేశించును) దర్శ్య. అది. కాంభోజి

హరుఁడుచనుడెంచె రయమున! నురవరుల చెంతకు మ

హరుఁడుచనుడెంచెబహుశ్యం! గారరన్న ఖదితహాబం

మహావ్రణముబుర్ర! కరగిర, కంఠములు దారి. మ

మృదుసుమసాయక పాణియై! ఇంచువిల్లుభుజమున!

బదిలముగ ధరియించిధీ

కుండై! అదనెటింగి మార్గమధ్య! మందెడురై నవియోగ

సుదతుల బూరువవరుల! ముదముమీఱఁ గదియఁజేయుచు || మా

చిలుక తేజీ లమరఁగట్టి! మలయవవన రథము!

గులుకుచు గూర్చుండి మనసున||

ఇలను వెలసినట్టి మోరి! నిలయుడగు సర్వేసుపాద

జలజయుగ్మమునేమరకవెం! స్మరణఁజేయుచు గృహమువెలువడి || మా

మన్మ—[రథముడిగి బ్రహ్మ విష్ణు మహేంద్రులను గాంచి]

క. కృతుభుగ్వతంసులారా!

మితిమీఱెడు కౌతుకమున మీపదరాజీ

పరతి! నతులొనరించెద

నతిశయకారుణ్యదృష్టి సరయుడి నన్ను.

సురవరులారా! మీమృదువదారవిందములకు వందనము లా

రించుచుంటివి. కైకొనుడు

బ్ర—అయుష్మాథవ.

వి—శ్రీమూఢవ.

దీ—వై ధవవాథవ.

బ్ర—మద్మథా! నీనందర్శనము మాకు సంతోషకరంబయ్యె ని

దీన వచ్చి కూర్చుండుము

మా—చిత్తము. [అని కూర్చుండి] జగదీశ్వరులారా!

కా దిరువ్వు. అది. తోడి

ఏలనన్ను చలచినార లిటుదివి! జేకులార! మీరల్లెరొక మిగి ||

కాలమావనంబు న్నయకేకడ! త్కారణంబుని క్కంబెఱిగింపుడి ||

మీయవలసివట్టికాన్యం! బెద్దియేని మీకువలసియుండిన
ని నిర్వహించువాడ మానకఁ బుద్ధిపూర్వకంబుగ నెఱిగింపుఁడి ॥ ఏఁ
కొరకుండుగు మీమాడ్చుకు లోనుగాక మితిమీఱి చరితునె
క్కిటముగ మోరినగరనిలయుని.

పాదమాన యేతరుణమందయున

॥ నేల ॥

5. అనురవ శేష్యులార! తమరందరు నీగిరిచేరి యేమిగా
ర్యమునకుఁ బంపవన్నిటల, భ్యాన మొనర్చుచు నుంటిరావిధా
నమువివేచకయ్యె గరుణా వచియింపుడ జెట్టి జైనశీ
ర్షమునవహించి నల్పెదను నర్వసుపర్వులు నంతసింపఁగఁ.

విబుధశ్రోతృలారా! నన్నేకార్యమునకుఁ బుత్రైంచఁ దలంచి
తిగో కింకరుండనై నొకటిచ్చెద. సత్వరమావరిండు.

—కుమారా! చక్కగావక్కాఁడించితివి. నీయుదారత్వ మెవ్వరెఱుం
గరు? నీ బెన్నందును బరకార్య నిర్వాహకుఁడవై ప్రబలకీర్తినినంపా
దించిన బాహువీర్యుండవు. అందువలన నీచే మేముక కార్యము చే
యింప నిశ్చయించి నిన్నుఁ దలంచితిమి. ఇదిగో జెప్పెననియును.
సీ. అనలాక్షువరమున వళిల దిగ్గయముంది

భువనకంటకుఁ జయి పాలించె నెవఁడు

సన్మార్గచరులైన సర్వసుపర్వుల

నీచక్రత్యంబుల నిలిపె నెవఁడు

కరుణా విహీనుడై నురకామినీతతి

జెఱలయందుంచిన చెనఁటి యెవఁడు

మదయుతుండయి శతమన్యు భార్యనుగూడ

నందివేచియునుండె నెవ్వఁడట్టి

శూరవేషుఁ గూర్చి నుత్సాహుఁడై

నని నరంబిడి ధవళాంగు డివుడు
రజతశైలమున విరక్త చిత్తుండయి
మునులతోడ మానముడ్రొనుండె.

నాటియు

క. పరమేశుఁ బాసిశాంభవి
గిరిపుత్రిక యగుచు శీతగిరి నవిధమునం
దురుతర తపమునరించెడు
పరమేశుని భర్త గాఁగఁబడయుట తొఱకై.

కావున నీనా రజతాచలంబున కరిగి యందు పై రాగ్య చిత్తు
డై వర్తింపుచుండ్రోళిభుని చిత్తుంబుంబుజాత్రప్రహారంబులఁ జ
చలతా యత్తులు గావించి నత్వర మదిజాతా సంభోగోచ
కుండగునట్టులత్యంత మోహ ముదయింపఁ జేయుము. పిమ్మ
మా యీప్సితము నిర్విఘ్నముగ సిద్ధించును.
మ—[తనలో] అహ! యేమిది? మానాయనగాడిది దుష్కరమని యె
చక యిట్టి కార్యంబునకు నన్నేల నియోగింపఁ దలచినారు. [ప
కాశముగా నాయనా! నన్ను పితృవాక్య వ్యతిరేకునిగాఁ దలంప
నావిన్నపంబించుక నాలింపుడు.

దర్శ్య. సూచకము.

హరునిమీఁద శరములేయఁ దరమగునే జనకనాకు
సురదిర తేజుండు నకల! సురవంద్యుడు పరమాత్ముడు
ఎవని కృపామహిమ జగము! లెల్ల జయము గాంతునట్టి
శివుని బాణహతుని నొవ్వఁ జేసి దోహదాదునని పుర
స్వామియెడల దోహదమెవఁడు! నల్పఁ బరము లేదతనికి
హరిలో నెలకొన్న హరి! పురనిలయుని పాదమున

పరమతపోధురంధరుడు బాహుబలుం డనమాన ధీరుడా
గరళగళుండు మద్విశిఖ ఘాతలకాగ్రహ చిత్తుడై ననుక
జాతచుట వహ్ని నేత్రమునఁ జూచిదహింపక విడిపుచ్చునే!
హరునెదిరింప నాతరమె? యన్యుల కేనియుఁ దాఁత సాధ్యమే?

పుత్రవాత్సల్యమును వినర్జించి పురహరునిపై కాలాటున కరు
గుమనుచుండుట చూడ బలాత్కారంబుగ నన్ను మృత్యుదేవతా
వక్త్రంబునకుఁ జేచేరఁ దోయిఁ బూనుచున్నట్లున్నది.

ప్ర—అయ్యో! కుమారా! ఎంత బిడ్డివాడవు? నీకుఁగ వాటొదవి
న నాకుమార్త్రముకాదా! నిశ్చయముగ నిదిఘోర కార్యమయినచో
నిన్నుఁ బుత్రైంచుటకు నేనంత విచేకహూన్యుండనా? దేవహితా
భా మాచరించు కృత్యమునకు మృత్యుంజయుడు మార్త్రము
నిన్ను సంహరించునా? అట్లెన్నందును దలంచుకొనక యిటువినుము.

అ. నె. పుష్పవితతితోడఁ బూజచేసెడుమాడ్కిఁ

బుష్పబాణచయముఁ బూనిహరుని

దేహమెల్లనింపి దేవకార్యముఁదీర్చు

మమలక్ష్మి కాళి వాడునీవు.

కుసుమార్చనంబున శంకరున కత్యంత కుతూహలంబు కావున
నీకుసుమాస్త్ర ప్రహారములకాగ్రహింపక పసిన్నవదనుడై ప్ర
సూనార్చనముగ భావించి నంతసించును. ఇంచు కేని నందియము
లేదు.

శువ్ర—కందార్ధము. కుసుమాస్త్రంబులు వైచినఁ

గుసుమార్చనమటులఁ జంద్రకోటిరుడు నం

తనమందు నంచునుడివితి

వనమాత్మండలియములఁగి కలుగకయిన్

మిత్రగతి నామట చన్నఁ తొలిఁ ధేనుగణములు తోరము
 క్షీరములు సభిషేకముఁ భావరించి నంతనె! యలుకపూని తక్కి
 బుగ్గణములును గరుణా హిమఁజై తన! ద్వలన నేత్రజ్వాల కి
 ములుగఁ జేసినయలిఁడు దీనికి ||నలు|| కుసుమములుగా గాక చ
 ములు గహితమథవాభీష్టకరంబులుగా భవాద్యశ బుధులందఱ
 త్కాగించుచుండుటయ కాని భావహీనకృత్యంబెన్నండేని ఫల
 చనుఁ దంగీకరించినట్లు తెలియంబడదు. తొన్నిదేనుసంఘములక
 ర కుతూహలమున శిశిగంతునకు క్షీరాభిషేకము గావించియ
 దత్ క్షణ మాతని నేత్రానల జ్వాలల దగ్ధములైనట్లు మాత్ర
 విస్మయమగుచున్నది.

దేవేం—పంచాయుధా! పరమేశ్వరునకు క్షీరాభిషేకము గావించి
 బలుగణము నిర్మూలించఁ బడినదేమి?

విష్ణు—కుమారా! ఏదీ! ఆకథావిధానంబెఱింగింపుము వినియెదము.

మన్మథ—నాయనా! మున్న కళ్యణ ప్రజాపతి వరుణునిచేఁ బడసిన ధే
 వంబయమును దనలోకమునకుఁ దోకొనిపోవుచుండఁ బడసినహి
 మలై న తద్ధేనువులంబరంబున స్వేచ్ఛానిహారంబులఁ జెలంగుచుఁ
 యోధారల నఖండబుగ వ్వింపనదీనద తటాకములు పరిపూర్ణ
 లగుటయేకాక మంధరాద్రి పై వసియించియుండిన మహేశ్వర
 మీఁదనహితము క్షీరవర్షము కురిసినది. అది శంకరుఁడవ్రియము
 దలంచి కోపవీక్షణముల నీక్ష్మించఁ దత్ క్షణమాపశువ్రాతంబు
 శస్త్రీభూతంబులై నేలఁ గూలినవి. కావున నేనాహరుని యె
 భావహీనకార్యమాచరించుట శెట్లగుగఁ గల్గుదును?

దర్శు. త్రిశ్రగతి. సావేరి

పోవఁజాలనునాయనా! పారునిమీఁద దురమునేయుటకునే

వహీనకార్యమాచరించిన! ఫాలలోచనుండు నమ్మతిగపడు
ప్రేమగానరాక యుండుఁ గనులకుఁ దొట్టుప్రాయులొడవఁ

దొడఁగుఁ గాళ్ళకుఁ

||పా||

ప్రవాళ్యపాలకుండఁ గానని! ప్రేమవీడవలదునుమ్మ నాయెడ
ప్రేమలోన మోరినగఁ నిలయుని!

దాఁకఁబోవుటనలములోఁ దూఁకుట

||పా||

సీ. ప్రేమఁగాఁ జాలను బోయిన శశివశాలి

నందర్శనంబొట సాధ్యపడదు

నందర్శనంబై న సాన్నిధ్యముననిల్చి

చాపంబుచేఁబూన జంకువోఁచుఁ

చాపంబుపూనిన శత్రునంధానంబు

గావించుటెంతయో కన్దమగును

శత్రునంధానంబు నల్పిన గుఱినిల్చి

నుడి. వోనకుండఁగా విడుచుటరీది

విడిచినశరంబులాతని విమలహృదయ

నిలయమునఁ దాఁకునద్దాన నలుకవొడము

నలుకయేగల్గ నిట లనెత్తొగ్గికిల

దగ్ధుడ నగుటగాక యేదారిగలదు?

అకారణమున నాకు భీతి జనించు చున్నది కావున నానేరము

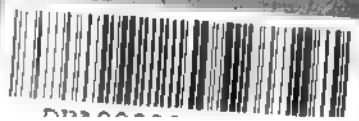
పైరించి నన్న భవుని మీఁది కనుపకుండు

ప్రేమా—దర్పకా! హరిసు కేంద్రాద్య మరులును నేనును నిన్నీకా

ర్యార్థము ప్రార్థించితి మనియైనఁ దలంపక హరుడనమాన రా

దుండనియు నలనిమిఁది కరిగిన దు

టికె.

ఉ. ముప్పదిమూడునోట్లచురముఖ్యులు నొండెను దైత్యబాధలం
దప్పక మాన్పనెంచి గిరిధన్వని నీశ్వరునదిజాతతో
నొప్పగఁ గూర్చఁబూములుకు లొయ్యనఁ జారుశరీరమంతట
గుప్పెనునిన్నుఁ గోపమునఁ గూర్చునె? శంకరుఁ దంతమాధు
పరకార్య నిర్వాహుఁడవైన నీన్నుఁ బరమేశ్వరుఁడు బాధి
తు కావున నీవరిగి మాణిగిక నెరవేర్చుము
మన్మ—నీరజాననా! మీరెంత ప్రోత్సాహపఱచినను నామనందీ
రునిమీఁది వైరంబున కంగీకరింపకున్నది.

చ. వలసిననర్వలోకముల వారని మత్కునుమాత్రధారచే
గళవళి మొందునట్టిధిక కామ వికారముఁగల్గఁజేతుని
ర్మలవృద్ధయారవిందులగు మానులనేనియు భంగపుత్తునా
మల హరుఁడైశరంబులిడ మాననమొప్పదు పద్మనంభవా.
ఈశ్వరుని దక్కఁదదితరుల వేరిని ఇయింపుమన్నను అనాద
నంబుగ నొక్కతొట్టిలో జయించి వచ్చెదను. నకలచరాచర జం
జాలములను మచ్చరాహతిఁ గుండని దొక్కటియేనిఁ గలద
మున్ను ధర్మా ధర్మ కోవిదులగు మహానుభావుల నెందఱను
ద్వాదాప్రహరములచే బరనారీలోలురఁగఁజేసితిని? చూడు

చ! అరుదుగదాకావనము నందలిమానులనెల్ల మోహిసి
సురతముఁగోరఁజేసితిని, నుందరిమేనకసత్ప్రధురం
ధరుఁడగుగాధిపుత్రునకుఁదాడ్చితి దానకులాంగసంబరా
శరునకుఁగూర్చితింగుసుమసాయకధారల నంబుజావనా!

మఱియు

నీ. సంజ్ఞతోబలెనహస్కరునకుఁభాయతో

నియమించితినిగే? నేనెకాడ?

కుమారిమిత్రుని గుహపత్నితోఁబాడఁ

గా నొనరించితిననకాదె ?

హరిఃజలంధరాసురభామినీపాంశు

నిరతిగావించితి నేనకాదె ?

గౌతమభార్యతోఁ గవలూడఁజేసితి

నిర్జరనాథుని నేనకాదె

భగవాన్ శివోదనస్మి కివలపుగలుగఁ

జేసితినిగాదె ? యితఁ వేయిచెప్ప నేల ?

పుష్ప భాగంబులెడనాటి పుత్రితోడ

నిన్ను నెనయుంచినదియును నేనకాదె ?

ఎంతెంత భార్యంబు లేనియు వెనుదీయక సంతోషంబున నమకూర్చుచుండెను నాకిపుడు హరుని మీఁదికరుగుమనిన సద్ధిక భయంబుదయించుచున్న దేని నేయుచును.

—ఒక పరమభీరువా ? మున్మథా ! నీవింత పిఱిసందవని యెఱంగినతో నుదటనే నిన్నుఁ దలంపకయ్యుందుమే. ఇక జేకవీరుడవనియు జంపలేయోగ నంభుటనకారకుండవనియు నెంచి నిన్నిటను రావించినందులకుఁ బిక్కవాక్యోల్లంఘన మాచరించుటయే కాక సురేశ్వరమగు మమ్ములనేనియు గణించకున్నాఁకవుగా ?

దయ్య : రూపకము—కమంచి.

శ్రీమన్మథ ! మేరాయలులాడ నీకు !

||నో||

పుష్పముల్లోకములను సాధించెదననియెడనా

శత్రుము ధీశత్రుముఁ బాపకీటులఁ బలుకఁదగునె !

||యో||

పంబుధిలోముద్గిత విలుమలదఱిఁజేర్చఁదగిన

పాదవని నినుదలఁచి కిచ్చుమొచ్చెప్పయ్యెద.

||నో||

ధారుణి శ్రీమోనగర! ధామూదగునల్వేళుచి
గారినపురితేయఁ గాతనవివచియించెద

ఏమదగదేకపీఠంబ నెట్టికామ

హినునేయఁ గుసుమాశ్రయమెదనునాటి

కామునివేదేయఁ గలనను గర్వమాని

తిరుగుటయె కాని హరునిపై కరుగవుగద!

పరువొత్తిష్ఠలు రాని నిరర్థక కార్యములెన్నియొనర్చినను శా-
క్తితఃసీయమగు సార్థక కార్యమాచరించుటతో నాటివచ్చునా-
ల్పభావసమేతుల నందఱనో యన్యకాంతాలోలురఁ జేయుటక-
బరమజ్ఞానకచితుని శంభునిబాధ్యతీ నక్తురిజేయుట యుత్తమ-
అట్టి యుత్తమకార్యమునకుఁ గాదే యిందాద్రిదేవతలును మే-
ను నిన్నగించుచున్నయది? అధిపతులునచ్చి వేదమోక్ష స్థా-
ప్రాణులులేనియు నిచ్చి క్షీంచుట శూరభర్తృముకదా! నీక-
ణంబేల కలుగకుండవలయు? ఇంతభావమొలుంగని కశుక్షిప్త-
ములు నహితముఁ బరుగుట హిత మొనర్చుచున్నపుడు ప్రాజ్ఞు-
గు నీకుఁ బరోపకారముద్ధి చేయ జనింపకు? శూరుండననియు,
దేక వీరుండననియు విష్టవీగుచున్నాడవు గాని యానామముల-
ర్థమెట్టిదియో యెఱుంగకున్నాడవు. ఆ ర్థవశరక్షణము నేయ-
నీశూరత్వమును శంకరునిజయంబుఁ జూచి నీచగదేక వీరశ్వము-
నెట్లు సార్థకమగును? మరొక్కత్తుడవై యొక లెజుంధక మా-
నోష్ట్రంధున మాచరింప నెంచిరింత నూత్రమున విన్నూరక-
చెడననుకొంటివా? లేము. శీఘ్రమే భమగ్భాణభయడవు కనుక
హరుని మీఁదికి దగమునకుఁ బాము.

అయ్యును—తనలోని దీక్షలను ముగించుకొనినపుడు శూరకంఠకావని

ధిశమగుచున్నది. నమి సేయుదును ? (ప్ర) కాశముగా) చతురాన-
నా! నకల ధర్మాధర్మక్రోధియలరగు తమకు సహితము ప్రాచీన్య-
ములకు నన్నల నిందించెదరు?

అ॥ ప॥ చంద్రమౌళితోడ సంగ్రామ మొనరింప

శక్తి చాలకునికి సంతయింప

వలసివచ్చె బుధులవాక్యముల్ జపనాట.

వలసె, నిందపొంగవలసె నిపుడు!

స॥—మన్మథా! చతుర్ముఖుడు నిందించుచుండెనని శింకించు చు-
న్నాడవా?

క॥ పదుగురకు నిష్టమగుపని

నిదియదియని సంతయింప కీ పిన్నిననో!

బదువును నంతన మొందదు

రదిసేయమినింద సేతు రందలువాసిన॥

కావున నీభయనంశయములు వర్జించి పరమేశ్వరుని వార్యత-
తోఁ గూర్చి మమ్ముల ధన్యులఁ జేయుము.

స॥—బృందారకేంద్రా! మీ రెందరెన్ని చందముల బోధించినను
నాడెందంబిందు శకాధరవిరోధఃకునకు సందేహించుచున్నది గాని
నాచూసించుచుండుట లేదు. అయినను మీరానెరించు ప్రాయశ్చ-
ము శూరపద్మాసురబాధా నివారణార్థమే కావున.

అ॥ ప॥ సెలవొనంగుఁ జేచు శ్రీమగధినిగోయి

శూరపద్మవనద మరకరత్న

బంధుసఖులతోడఁ బట్టి సంగరములో

శత్రువాతనిజేతు యెఱుఁగులో॥

లకుఁ దానేర్పరచిన నీచకృత్యములకుఁ బ్రతిక్రియగాఁ దమకుఁ
పుష్కలములఁ దానే పొర్లాడుచుండు నట్లొనర్పి చనుదెంచెద. న
యుంది పుత్రైందుడు.

బ్రహ్మ—ఓహోహో! దర్పకా! నేమి సీదంధవాక్యములు? నా
తనముడగు శంభుని సన్మోహనాస్త్రముల నేయంబాలక కు
న్వభావుడగు శూరుని బుద్ధినితనహితంబుగా శస్త్రహతు
య్యుడును చున్నాడవా? అహో! నీవైఖరిఁజూడ నెదియోమి
న్నిశ్చించుకొనఁ జూచుచున్నట్లున్నది. కాని నీచేత ననీకార్య
చేయువక విడిచెదననుకొంటివా? చూడు.

ఉ! శూరవివాశనార్థమయి సోమకళాధరువాదిదేవుని
భూనిపరాక్రమస్ఫురణఁ బుష్పకరాహతిఁగ ద్విజాతితో
గూరుపుమన్న నీకొననికూర్చుని నిన్నుమనీయలేవ) దు
ర్వార మహోగ్రిశావమున బాధితుఁడేయక యూరకుందునే?
మహోన్మత్తచేతస్కుంధవగు నిన్నిడే శపించుచున్నాడ
నిలునిలుపుము.

విష్ణు—అఁ-అఁ-బ్రహ్మజేవా! త్వరపడకుము త్వరపడకుము. భీ
రిస్కుండగు నీబాలుని ధైర్యవతిచి పంపించుటకు గూరుగా
గ్రిహించి శపించుచున్నాడవా? ఉండుముందుము. నేనీతని నా
చి పురాంతకుని పైకిఁ బుత్రైంచెదను.

బ్రహ్మ—దిత్తము.

విష్ణు—కుమారా! త్రియత్రిశతకోటి నిర్జరసంకల్పగార్హమై కదా
తరుఁడదిజానకుని శేయుమని శతమఖండసురలును మేమును
న్నాబ్రాంధ్రించుచున్నది? అది నీకుఁ శతనైనికార్యమయ్యును శే
నొంతుండుట పాడిదుగురా? అవత్సనుయులుకఁ బ్రాంధ్రి

లుపోయి యోతాకాలఁ గాచాడుట యుక్తమలక్షణము. అట్టి యుక్తమగుణముగల నీకు వేరయెఱింగింపవలయునా? ఎట్లైనఁబోయి శంకరునిపైఁ గనుమాంబకములబ్రొహ్మగించి నత్కిరివడయుము. లేనిచో నీ పద్మసంభవుఁడు ఘోరంబుగ నిన్ను శపించును కాప గ్రస్తుండవగుటకష్టమని నీవెఱింగినదే. విమృట నీయిష్టము.

శ్రీ—(తనలో) అయ్యో! గోరుది? యిట్లునచ్చినది. ముందునకుఁ బోయిన నూయియు వెనుకకు మఱలిన గోయియువలె నీనురశ్శ్రీ మ్మల యానతివడిసి హరునిపైకి దురంబున కరిగినచో నన్నతఁడు తిప్పక తనఫాలనేత్రానల జ్వాలల భస్మము గావించును. పోనని చో నీచతురావనుఁడు ఘోరముగ శపించును. ఏమి సేయుదును. (యోచించి) కానిమ్ము. ఎటనుండియెటు వచ్చినను జరిదననుగంధ ద్విష్ణులేకనములచేతను జరిపక పారిజాత కుసుమంబులచేతను మణిమయ సువర్ణాభరణంబులచేతను నలంకృతంబయిన యాశోకుల శరీరము నిష్కారణముగ శతధృతిశాపాధీనముచేయుటకన్న దేవరార్యార్థము దేవదేవనిటలానల జ్వాలల కర్పించుట శ్రేయము కావు న ననిశ్చయదే హమని మీఁదికి దురంబున కరిగెదను(ప్ర)కాశముగా) అమర శేఖరులారా ! మీయభిమతింబీజీర్వఁ గృతనిశ్చయఁడనై యున్న నన్నందకు కరుణార్ద్రహృదయులరై యాశీర్వదించి ఫల పారునిపైకిఁ బుఁత్రులఁడు. ఇంతవఱకు నీయకొనని నన్ను ఈ మింపుఁడు.

శ్రీ—కుమారా! నీకభ్యుదయమగుఁ గాక పోయిరమ్మా.

శ్రీ—విరిశరా! నీకు విజయంబుగలుగుఁ గాక. అరిగిరమ్ము.

శ్రీ—మన్మథా! నీకుమంగళము చేకూరుఁగాక. ఏగిరమ్మా.

శ్రీ—చిత్రమ! (అని నిష్క్రమించును)

విమల — ఇక మనము మరలపాదములలో నుండిమురంతు.

బి) — ఇది — చిత్తము, (అదలు నిష్కామమును)

[రతీ దేవి నలులలో — పాదము.]

దరువు అది — పంతువరారి.

నవమలచాక్ర సాక్షిరతీ దేవి

మదనునిరాకై మదిని యోజించుచుండి

ఉపమముపొయి నిష్కామముల్ దలచిరనుచు

నిద్రవలకు రాకున్న సేతుకెట్టియోయనుచు

ఏమియు పడని మెగుదెంచినో కాని

నామివేలుచోట జాలముసేయి ఉనుచు

వరుడు క్షేమంబుగ వచ్చిచేరువట్లగ

ధరణి శ్రీమూలపురం భామునివేడి కొనుచు

రతి — పలులారా ! నీ దుదయమున నాన్పాదయేత్వంబు నన్ను
జేరండి.

క1 సురవహులు దలంచుచుండిరి

త్వరితగతిం బోయి వస్తుండరుకీ! యనినా

కైగించి చనివిభుడీ

వజ్రకుండాదాయె నేను పాటియెనో!

నిమిషమేనియు నాపియోగంబున కోర్వజాలసినాప్రియవల్లభు
డు నేనాలసిండుటకు గతంజేదియో తెలియకున్నయది.

నలులు — అమ్మా! యిల్లుగడచి బయలుదేరిన పిమ్మట పెంటనే ది
గివచ్చుటకు మనంబువము కొనవాగునా? కాకార్థియై యేసిరవ
డెట్టియేటో గారాజారితరమున నాలస్యము కావచ్చును. అయినా
నీనాధుని వచ్చెడిజేరపురికగ మిగిలియు దలేను. కొలసేమి
కేనియు రావచ్చును. విచారమునుగుము.

తి — నలులారా! యీచారమిష్టము వదలవదికాదు. నాస్తిజీవ్య
దుని యాలస్యకారణము తెలిసికొనునంతవఱకును బన్నిది తప్పక బా
ధించునదే. కావున మీరెల్లరు దత్కారణమునకే.

దత్త్వ—అది.

తి — దింపరె నలులారా! విభుఁ ! జాలసింపియున్న కారణముమీరే. రా
కాళజాలనొక్కవిమిష మేనియు । ధృవిగన్నులారఁ గాంచుకుండిననా
వికళేఖులెల్లరు నానాధుని । సూరాదులనంపాంపఁ బంపిలో
తడిమోరినగర నిలయుచువుదగఁ తనయతోడఁగూరిచిరమ్మనిలోయో!

తి — యోజన సేయ చేసెఖ కులో తమలారా! సుపర్వశేఖరుల

యోజననన్వి నాధపునిమద్భుతదై త్యవినాశనార్థమై

యాశకిఁబంపిలో హిమనగాత్మజఁబెంజిలియామనట్టులా

రాజకరాధర్మఁ సుమశరంబుల నేయుట కాద యిచ్చిలో!

అయ్యో! యేమిది? చెలులారా! నాదక్షిణనేత్రోమదహచున్నది
నానాధుని దప్పక జేవోతములెద్దియో దుష్కర కార్యమునకుని
యోగించి యుండవచ్చును. లేచేని నాకిష్టపీ యశుభసూచకంబేల
సంభవించును.

ద్విపద ఏమిసేయుదు నింక నెలనాగలార !

నామదికలఁగి చేనవయుచునుండ

ధృవివిషయమేనువలఁచుచునుండఁ

గవకవపలికన శాల్మిపైనుండి

యెదురుగాఁచుమిత్రి యెవ్వరోశాని

అదరఁదొడఁగెదక్షిణాక్షియివేర్చి

ఈమర్మిమిత్రంబువీక్షింపనిభున

కేదయోవిధిలేని యిక్కడదొడరి

దిగులొందుచున్నట్లు లేలుచును దె
చగగల్గెమామిద భగవంతునకును.

సఖులు—అమ్మా! లే! పోని యనుమానములచే నీహృదయమున
మఱింత కలంత దెచ్చి పెట్టుకొనియెదవు? నీధవుని నిజవృత్తాంత
దెలుసుకొనక యితైజంగునదురక్షిల్లుచుండుట న్యాయమా? ఊ
డిలుమూటడిల్లుము.

రతి—చెలీ! శకునిధలములమోములనిశాస్త్రములు ఘోషించుచు
దనిని యుండియు వేట నిజవృత్తాంతలబ్ధాయవలయునా? పోనిము
నీనాశ్యాచుపారముగాఁ దెలిసికొందమన్నను మన్నాధుని దర్శనము
కను లభింపకున్నది. యెట్లూటడిల్లుచును.

సఖ—[చక్కటిజూచి] అమ్మా! మాటలోనే నీపతివచ్చుచున్నట్లు
న్నను చూడుము.

దర్శన ఆది పున్నాగ.

ఏదేనాప్రాణనాథుఁ డెటనుండి వచ్చుచుండె
రాజామెనేపోయి రయనునదోడితేవీ
వచ్చెనుధవుడన వంకకొంతతొలంగె
మచ్చకంటిరొయింక దనలుచున్నావేమి
నునుచిరగాఁతుని చూపింపవేమిచెలి

ధరణి శ్రీ మాలిపురభామునిగొల్తునన్న

నచ్చెలీ! నీకునాతోఁ బరిహాసమా? యేదేనానాథుడు వచ్చు
చున్నాడంటివి? యెచ్చటనున్నవాఁడోచూపుము.

సఖ—[నోరుచేతితోఁ మూసుకొని] రతి! యెంత మాటాడితివో నీ
సేనెన్నఁదేనిబరిహాసమాదీతినా? చూడుమాప్రక్కకు.

కన్నదియకల వలుగులు నిరీలూ

కలవాకము లభులహ్నుచులగానంబులు మం

గళరవములట్లు సెలంగె

వలరాజదరభమునెక్కి వచ్చుచునుండ

రతిదేవీ ! నామాట పరిహాసమనుచుంటివికాని ఆ వచ్చెడినుం
ది రాంగుడు నీమనోహరుడైనానో కాఁడో నిదానించుము.

తి—[నీరీక్షించి] సఖ! నిశ్చయముగ నాప్రాణేశ్వరుడేవచ్చుచున్నా
ను. ఇక నిమగ్నమృతాలనయితిని.

[అంత మన్మథుడు ప్రవేశించును] దయ్య—అట.

సంభళకుడెరుజెంచును దనభాగ్యచెలకుఁ [బం]

సంచళకుడెరుజెంచునిర్జక ప్రభువులిడిన యనుజ్ఞరతితో

సంచితంబుగఁదలిపితల్కా ర్హర్థమైవై శంబరుగఁగా [బం]

కరఁగిస్తోరిపురీకుని వీరభద్ర వరమనిఫాలాకుని

మరమునందెదిరింతునవగా మరభయంబునఁబ్రాణనాయక

మరమువలదని నుండలించునో నరగుననీకునునొయచుచును [బం]

తి—[మన్మథుని పరీక్షించి]

అ! మ! ప్రాణనాయక! తమపాదపద్మములకు

వందనంబు నేతు నాంభ దీర

నమరవములుదలఁచిరనియేఁగియంతనే

పాగియన్న హేతువానరిండు.

ప్రాణపల్లభ! మీరెన్నడెచ్చటికే గివను దిరిగి నత్వరమరు

దెంచెడి వాగ్గో ఈదినంబున నిలయూలన్యమృ చేసితిరి? అమరవ

యూ మిమ్మెద్దియేని దుష్కరకార్యమునకు నియోగించిరాయేమి ?

త్వ—ప్రాణేశ్వరీ! నీకావిధమెరిగింపవలయునా? ఇదిగోవినుము.

అ! మ! ప్రమునిన్ను వీడి హేమాద్రివెనున్న

హరిముఖావ్యమగుటదరికిఁజనఁగ

నన్ను వాడగాంచి యెన్నరానిప్రమాద

చిత్తవశపిఱలయిచెలఁగిరల !

రతి—నాథా ! కోరుచుండిన తడుదశ్యవములభించినపుడు నవీనభా
లు నంతోపించుట నహదకుకదా ! తరువార?

మన—తరువార నన్ను నుటాసీనుడేసి హరిబ్రహ్మరక్షులుఁ
ధా ! శూరసదృశధాధా మైనుతురి బుట్టించెదనన్న శ్రీకృష్ణ
రజితాశలమున విరక్తచిత్తుడై వర్తించుచుండె. దాక్షాయన
హిమాలయ పుత్రికయైతత్పరి సరావ్యాంబునఁ దపించుచున్న
కాపునఁగుమారోదయిబుకొలుగు వారియపురను గుఱుమూలక
నొప్పించి పంఘటనము గావించవలయు” ననినెలవిచ్చిరి.

రతి—(అత్యంతవిపాదముతో)అయ్యో! ఎంతకష్టములెంతకష్టమున
నే ననుగొనినట్లే జరిగెడి. లేదేని నాకన్నమిత్తములెల పొడ
పును ప్రాణేశ్వరా! మీరందులకేమి ప్రత్యుత్తరమిచ్చిరి?

మన—ఇప్పుట కేమున్నది ?

క. వలసినఁ బడునాలుగు జగ

ముల్లనై నను పురససుతుల మువ్వర నై నం

గలిచెదను ఓగములోపల

మలపాకు నడిలించుటనిన మదిల్లెట్లెలుగ !

అని యెన్నోవిధములఁ బ్రార్థించితిని గాని, యిండు బ్రహ్మ
పుడు ప్రళయకాలపహ్నినివై నడి మంజీనకుచు నన్ను ఘోరం
కపివఁ బ్రయత్నించె.

రతి—ఏమీ ! అబ్రహ్మదేవుడుమున్న వృతతోమాటున నీశ్వరు
శపింపఁబడియు లజ్జానిహీనుడై శంకరై రంబునకు భయంప

నీ మిక్కుట కపిల బ్రతుక్కించెనా? నాథా! అపు డేమిటి నది?
— అప్పుడు విష్ణుదేవుడు బ్రహ్మను మందలించి దేవకార్యార్థ
మొక్కరుని గునుమాత్రుపాతుని దేయక తప్పదని నాకెన్నియో
నితులు పవదేశించెను.

— నాథా! బ్రహ్మను మందలించిన విష్ణుదేవునికిఁ గూడ నదియే
ముద్దిపుట్టినదా? తానవతారవంచరించున నీవీకుల సంహారించి వ)
మర్త్యచిత్తుడై వర్తించినప్పుడు తనకుఁ దగిన శాస్త్రచేయించి కాం
తుని గావించినది శంకరాడే గదా చూడుడు.

సీ! మత్స్యమనోమకు మదమడంచిన నాడు

నేత్రముల వెఱకించి నగద ననడు

కమలమందర గ్రావ మెత్తిననాడు

తమకప్పదీయించి నేక్క ననడు

పొట్టియై కేసకాశ్వు బాలియఁ జేసిననాడు

కోటలు లోపించి కొటలె ననడు

నరిసింహమై హిరణ్యకశిపుఁ గూర్చిన

తజ్జడవ మొలిపించి తనరె ననడు

పొట్టియై బలి బాతాళమునకుఁ దొక్కి

నపుడు తమపూనవీయించి యగరె ననడు

అట్టిన స్వేద్యుని పర్వమఖలమెఱిగి

వానిపై కరుగుమనన శ్రీవరుఁడు మిమ్ము?

ప్రాజ్ఞేంద్రా! పుత్రపాత్యుల్య విరహితుడై కలిగిన పురుషుల

వాక్యములకు తర ముమిచ్చితి

— చెరి! వారాయనోడేశము శ్రీరేవుటంబుల నాటికొననం

తన హృదయ నీమను మితిమీరెడు నుత్సాహమంకురించి శంకరు

నితో సమర మొనర్చుటకు వమ్మరించితివని జనకునితో వచించిరి.
రతి — అయ్యో! నాథా ముందువచ్చెను నువ్వను దెలిసికొనక చెప్పి
తఁడు జనకుఁడు కదా యని విష్ణు దేవునివాక్యములు విశ్వసించి
స్వకనదు సాధ్యుండగు నభవునితో నని నేగుటకంగీకరించితిరా
ఎంతవనిచేసితిరి?

అ! నా! వృక్షమునటి! పయివేసికొనిమరీతి

వదికిలఁబట్టి యాఁ పెను క్రియఁ

దగనిభారమిటులఁ దలఁజాల్చి యున్నాని

కేమియనెడుదాన నివుడు మిమ్ము!

ప్రాణేశ్వరా! అంతటి యసాధ్యకార్యా చరణమున కనుమతి

పఱిచునా?

మన్మథ — అతివా! యదియసాధ్యకార్యమని యెఱిగియుండియే య

మతిపవలసి వచ్చినది. ఏలన?

ర! పలిపెడిది దేవకార్యము

పలువఁగలేననిన బ్రహ్మకావ్యంబటుపై

నలుపుమని పలుకుచున్నది

కలిక! జనకుం దదెట్లు కాదనఁ గలనే?

ఈకారణముల వలన నియ్యకొనక తప్పినది కాదు.

రతి — నాథా! అట్లయిన మీరభవునిపైకి దురింటున కరిగెదరా?

మన్మథ — నిశ్చయముగ పరిగెదను.

రతి — అయ్యో! కంఠఁడు దసాధ్యుడని యెఱింగి యుండియు న

తోఁ గయ్యమొనర్చ నేగుటకు సాహసించితిరా? అతిని మీఁకు

యింపఁగలరా? చతుర్దశభవన వాసులలో కంఠుని జయింపఁ

నిజాదుడొక్కండైనఁ గలదా? మన్నితని కపియవలెననుట

తించిన మహామహులు నెందఱు నారఁడు శిక్షించియుండలేడు? చూడుడు.

సీ! ఇక్కువ మార్కండేయుని గొనిపోవు
దంకపాణిబుట్టి తన్నినాడు
తనకుఁబోల నయిదు తంలేలయని బ్రహ్మ
శిరము నొక్కండఱై చెండినాడు
తన్నుదూషించినదకు వివాహి
సవనవాశనిమును నడిచినాడు
గర్వోత్థిని గమ్మఁగానక చరియించు
హరిని కూలంబున నడచినాడు

అట్టిచగదేవీకుని హతునితోడ
నాలమొరింపనేగుట హరిణకాలు
కంబుబెబ్బులిమీఁదకుఁ గయ్యమునకుఁ
బోవుటయె కాక వేతెయి త్రోవకలదు?

ప్రాణేశ్వరా! హరునకును మీకును హస్తీమక కాంతరము భేదముండుటయే కాక యతని సమరసాధనములకు మీసాధనములకును సత్యంతవ్యత్యాసము కలదు. చూడుడు.

సీ! అతనిబాణాననంబచలమా హేమూది
మీఁదిల్లు దనమాలు మెనపుచెఱుకు
అతనిబాణము మహాద్భుతఁడగు శ్రీహరి
యంటినఁ గమలుమీయలకుఁ దూపు
అతని నానియనంతుఁడగు నాదికేశుండు
మీవానిచెదరు తుమ్మెదల చాలు
అతనిరథము స్థిరమైనననుంధర
మీకేయదలియ్యుండు నిబలికూలి

అతని కైక్కిమబలమైన యాలపోతు
మీసిదెంబులు జగితల మీన్మోసపు
అతనికి మీకు నేరి నన్నియెడల
గలపుడెంబులెన్నియో కమలబాణ!

కావున నట్టి బల్లిమని బవరమున నెల్లు మార్కొనఁజాలుదుడు

దయ్య : రూపకము—ఫీల్డ.

నలమనలవ దేగవలదు నలమప్రొగవల్లభా
మృహునెదిరించుటన మాటలతోఁ గాదుధవా
మీకన్ననిహస్యగతుల పేటిబాహుపలయు క్కుడు
రాఁగఁగలరె యాకంఠుని జనుకేకీడొడవకుండ
గోచావము హరిబాణము శరనిధి తూణీరముగల
వానినితోడ దుర మొగర్పడర మేమెవ్వనికైన
తొలిమినుకుఁగుట్టంబులు తోయజ జన్మమనారథి
గలమోపుకీళ్లుకైన కఱకంఠునితోడఁబోర

1వల

1వల

1వ

ప్రాణేశ్వరా ! నీవాక్యములు విశ్వపించి నాగకంఠుడగు న
శ్వేశ్వరునితో నుగ్రమును మామకొనుచు. ఇంతగాకెప్ప మంటి
ని యించు కేనియు నానై నలుగకుడు
మత్త—ప్రాణేశ్వరీ ! నీవాక్యములు విశ్వపించి నీవాక్యమాచరించు
ట మానితినేని హరిబ్రహ్మేంద్రాద్యమయలచే నహ్మరణముగాని
ద నీయుండవగుచును. అదితెప్పట కంకెనధమ జీవనము వేయొండ
కలదా? అట్టియధమ జీవనము చేయుటకన్న దేవకార్యార్థ మీ
రీర మీశ్వరాధీశముచేయుటతమ ధర్మముకదా ! చూడు
డు! అదీనమాటదప్పట, పరాంగనఁగోరుట, విన్నపెద్దలం
జూచిక గేరినెయట, యమాయతఁజూపుట తోడివారిపైఁ,

జూడక చూచినట్లునభసాద్వి యనశ్యపుసాక్ష్యమిచ్చుటలే
గూడవుగోవుల బదువుకూళల నేనియఁ దాగి నానుకా
కాపున

అ॥ ౩౧॥ ఏదియెట్లులయిన నేనుశంకరునితోఁ
గలనోనిర్వి మోహజలధిముంచి
యదిజాతతోడనభిపురిగూర్చెద
నత్వరంబెనన్ను సాగనంపు.

ఇకనీనిరుత్సాహవాక్యములు నివృత్తియోజనములుగనొంది నా
వ్రాయనమున కియ్యకొనుము.

౩౨—(తనలో, అయ్యో! యేమిది! మర్నాధుఁడు తాబట్టిన పట్టు
విడువక పరమేశ్వరునిమీఁదికి బవరమునకుఁ దోవమన్నాడు పర
మేశ్వరుఁడో యాయనను దప్పకతన పాలనేత్రమున భవ్యముగావిం
చక విడువఁడు. ఏమిసేయునును? (యోచింపి) కానిమ్ము ఏది యె
ట్లులెనను, నేను గూడనీయనతోనరిగి యాయనకుఁగీడోడవకుండ
నాశక్తికొలఁది శంకరుని వేడుకొందును.

మన్న—చెలీ! యేమిది? నిరుత్తరరాలవైయూఱక కాలయాపనము నే
యునున్నావు?

౩౩—నాథా! కాలయాపన పేయుట కాదు. మిమ్మురికిది నేనొక్కఁడు
కనిటనుండుటకు భయపడుచున్నదానను.

మన్త్ర—అట్లయిన నీయద్యమమేమి?

౩౪—నేనుకూడ మీకెంటరావలయునని.

మన్న—నరే. సాశయమెందుకు? రమ్మపోదము.

౩౫—చిత్తము నకుఁపుకు (అని నివృత్తిమిది యధ్యపకరములతో

రథాశుభలై ప్రకీర్తించుచున్నాడు) అది.
 పెడలెభ్యోలో మూడు కైలాసనగమునకు
 పెడలెనిగ్గుకాయకము వివిధసూనాశ్రుచయము
 గమవడిచాల్చిసీల గరునితోనామునకు
 పవమానరథమునెక్కియ కీరకారికాపిక రవముల కాద్యనలరియు
 భువిని శ్రీమూరినగర భుజభూషణునితోడ
 బవరమొనర్చియతఁ బార్వతితోఁగూర్చుటకు
 మన్మథుఁడెల్ల మనమిచ్చును కైలాస పర్వతనమీపభూములకు వ
 నారము.

రతి—నాథా ! యేమి? కైలాసపర్వత మెంతదవ్వుతోనున్నది.

మన్మథు—ఎతోడూరమా?

మ! అదియే నిస్తల తుంగశృంగము మనీంద్రాదిత్య పంసేవితం
 బదియేముష్ణగజైకపావన మభీష్టావాప్తి సంధాయగం
 బదియే పద్మజవందనానినిమాంతాభ్యాననుష్ఠానమ
 య్యదియేచంద్రాకీర్తి నానమగు కాప్యాదీంద్రమజ్జాననా !

రతి—ప్రకీర్తనా ! మనమీపర్వత మనితోహంపలయుగఁదా !

మన్మథు—ప్రేయసీ ! మనమీపగముఁకు బ్రదక్షణ నమస్కారము
 చరించి పిమ్మట నెక్కవలయును. కావున నరదమునుడిగ్గుము.

రతి—చిత్తము. (ఇద్దరు రథముదిగి యల్లనర్తురు)

రతి—మన్మథ దయ్య—అది

జయజయగోపర జయరజతాచల

జయజయమునిజన సన్న శచరణ

జయజయసుభకర నకలనురాశ్రయ

జయజయ పరమ శ్రీరవరనిలయ !

పం దేయిండ్రిముఖాదితేయ విసుతం పం దేవగర్భావనం
పం దేవద్యక్షుఃప్రసూన కలితం పం దేమునీంద్రాశ్రయం
పం దేమోదనికేతనంశుభకరం పం దేవిముక్తిప్రదం
పం దేయిందుకళావతంసనిలయం పం దేసురూప్యాచలమ్

శ్రీ—ప్రాణేశ్వరీ! మనము పాదచారులమై పర్వతారోహణమొనర్తము రమ్ము.

—చిత్తము (అని యిరువురు పర్వతమెక్కుదురు)

శ్రీ—దేవీ! యన్నగంబునఁ గల పాదపలకావిలాసము వనంలాగ
మమునకుఁ గాఁబోలు నిగనిగలాడు తొగరుచిగురుటాకు జొంపము
లనెగడుచు నెట్లు ప్రకాశించుచున్నదో చూడుము.

సీ. వనరమామణి ముదంబునఁదాల్చు మృదువగు

చెంగవి వన్నియచీరయనఁగ

నామనితేఁడు తానాతపంబునకునై

కూర్చినకెంబ్బుగొడుగనంగ

వర్కాస్తమయమున నపరాచలంబుపై

వ్యాపించుసింధురవర్ణమవఁగఁ

బ్రీశయకాలమునఁ బాపసిపాశిరములఁ

బరిధవిల్లెడు జటాపటలమనఁగఁ

బుణ్యకాంతలు నతతంబుభూరిభక్తిఁ

బొలుపుమైఁ దాల్చుకుంకుమపొడి యనంగ

నరుణకాంతులు దిశలెల్ల నావరించి

తనరెబల్లవతతులతోఁ దరుచయంబు.

మఱియు.

సుగ్రాహి. ఇందు వికసించు సుమబృందములయందు మక

రందముల నానుచునుండగతి నత్య
 నందముగ ఘంకృతులు గ్రంతుకొని వీరులకు
 విందోనరజేయుచు మిళిందతితుల్యైశా.
 మందఃపమానుఁ డనమాతలహుపుష్పశుభ
 గంధములు నల్లెనలయందెనఁగ వీచా
 ఎందుఁ దిలకించిఁ బురందరమణిద్యుతుల
 చందమున నక్షుంకునందమయితోఁచెన్.

ఇదిగాక కీరశారికా కోకిలారావంతులు పాదరాశి విరా
 లుగఁ జేయుచుండుటయే కాక మత్కుంతల ప్రహరలక్ష్మితములగు
 దుర్బాణంతుజాలంబులు తమదంపతీత్వంబు తేటపడఁపరన నమా
 సాంగత్య సౌఖ్యంబుల సంరేపింపుచు సంచరించుచున్నవి. కావున
 యెడ మిట్టకంటివేల్పునరికట్టి దిట్టతనంబున నట్టిటుకదలనీయక పట్ట
 ట్టి పట్టరాని తమకంబున గట్టారాపట్టిచెట్టబట్టునట్టి అనవశ్యంబు
 సూర్పవచ్చును. రమ్ములోనికిఁబోవుదము.

[తెరలో]

ఓ ప్రేమధగణదంతుజాల భూమిహలతానివహంబులారా
 త్సులారా! ఈమరాత్ముని దర్పంబున కలఁచెల రేగితి రేని మిమ్మంద
 దండంబున శిక్షించెద. చాగ్రితగా నుండి నేను పోయి వానిఁ దుడ
 ట్టించినచ్చెను విధమంతయు నరయుచుండుడు.

రతి—(అలకించి) నాథా! లోపలనుండి భీకరాకృతులతో నెవ్వ
 మహానుభావుఁడు వేరీహస్తుఁడై తొండరగా మనఁజనకువచు
 న్నాడు. చూడుడు.

మన్మథ—(చూచి) చెల్లీ! అరఁడే యాధ్వారముకడ కావుండున
 క్షయండు. ఏలొలో మనపయిని సూరదృష్టిఁ బ్రసరింపఁ జేయ

నమ్మ మన్నాడు.

[అంతనందికేశ్వరుడు—ప్రవేశించును.]

న—ఓరొరి. నవ్వులూనము చేత! నీతి విహీనుడవై మన్నగం
బున కేతెంచి నిర్లమన నిశ్చలనిశ్చల్లనిమ్మంపన ప్రమథగణాక్షి
కుభూరువా లతావితానంబుల సంచారస్థంబుల ననశ్చంద్రకంపన సం
కలితంబులగావించి పాడిబ్రహ్మాందాద్యమరుల కేని జొరదుర్గ
టంబగు నీవర్వలద్యారము మదియాజ్ఞావ్యతి కేకుడవై గర్వోద్ధతిని
గన్నులు తలకెక్కి గడువంచూచుచున్న నీవెవ్వడవో నిలువుము
నిలువుము (అని మార్గమున కమ్మనిలుచును)

కమ్మ—అయ్యో! యేమిది? చెల్లీ! నన్నీనందికేశ్వరుడు నిష్ఫలకును
మశకుని జేయుటయే కాక మనల రోనికి రావలదని కూడ శాసించి
యిట్లు విలిచినాడు. ఏమి నేయదము?

న—నాథా! మనమితనియెవల నత్యంత వినయవిధేయతలఁ గనఁబట
చి సాధువచనంబుల నెట్లయిన శాంతిఁజుపవలయును.

కమ్మ—అవును. [నందికేశ్వరుని నమింపించి] నందికేశ్వరా! నేను మ
న్మథుడను నావందనములు గొని నన్ను మన్నింపుడు.

నంది—ఓహో! మన్మథుడవా? యెంతపొరపడితిని. ఈ మహాకోటా
హలంబునఁ గలుగు కోపావేశంబున నిన్ను గుర్తింపలేకపోయితిని.
అయిన నీవీనగంబునకు రాగతంజేమి చెప్పుము.

కమ్మ—నందికేశ్వరా!

దశ్యుః అది—ఫీల్వా.

నందిని వినుమా నేనరుదెంచిన. పనిచెలి పెదనోదేవాగొనములప్రవాహ!

విమలప్రభావా మహానుభావా!

నయమగురసాత్మకలికు బాధల. కాగతక-త్రీదశులీళువేడినఁగనిక

రమున శంభుఁడంతః బుక్తునిగని దనుజులసంహరింతుననుడు
ఘనదైర్యముఁజెప్పి యిపుడు వైరాగ్యంబుఁబూనియున్నవాఁడనా
ననతోలలనాటించి యుద్రిజతో । ననయించినఁగానికాదు కార
బనినను దేవతలనుపగ వచ్చితి । నాదరింపనే యోమహానీయా
చ. అనయము శూరవద్భదనుజాదుల బాధలతోడివేలుపుర
ఘనముగఁ దన్ను వేడ నుక్తుఁగాంచి యరాతులతృప్త్యడంతున
చనియు విరాగుఁడై తనరునట్టి మహేశునకదిగిజాతపాం
దెనయఁగఁజేయ నన్ననున నేనరుదెంచితి దేవదూతనై.

ఇట్టి దుర్బటకార్యము శిరఃపండితులొని చనుదెంచిన సామాన్య
దను. శరణాగతుఁడను. నన్ను యిమించి శంభునన్నిధానంబున కల
ననుజ్ఞ దయ సేయుఁడు.

నంది—మనస్థా! నాకన్న శివునకు నీవే ప్రియుండవు. నీవలన
కార్యము తప్పక నమకూరఁగలదు. కావునఁ దడయక నీవా
మ ద్వారమున లోనికిఁ బోయితివేని నచట మునిజనవరినృతు
వటవృక్షమూలమునఁ గన్నులపండువుగ శంకరుఁడు సాక్షాత్క
చును. పోయ్యి.

మన్మ—చిత్తము. (అందరు నిష్క్రమించుచున్నారు)

[ననకాది మునిజనవిహితుఁడై యోగ నిద్రతో శంకరుఁడును,

ప్రక్కగా రతి మన్మథులును బ్రవేశించుచున్నారు]

మన్మ— దహ్వ : అది—ఫీల్వ.

అహహ! చెలి! కాంచివైశంకరు । నాకారంబేతిరున నున్నదొ
ఓహోహో! శృలాత్ముఁడై తన మొనరనాచరించుచుండెనిచ్చట!
ననకనినందనముఖనన్మృతులు । నరవఁజేరితన్ను గొల్పుచుండఁగఁ
గనులఁబావునాసికాగ్రభాగంబునను నిద్రిచిన్ముద్రనహించెను

రమైన సంసారగుళింబులు । నర్వంబును నిష్కలంబటంచును
యొక మోరిపురికుడు మనమునఁ దక్షిణమూర్తియయ్యెనిట ॥నా॥
నీ. పనకాదిమునివరుల తనచెంతఁగఱచెడు

నేచారవిద్యకు వేడ్కఁజెంది

భక్తురద్రాక్షులు బాగుగా మెయిసింద

ధరియించి యామణత్రయముఁబాసి

వటభూయహచ్చాయ వ్యాభ్రాజనంబుపై

వీరాననంబుతో వెలయుచుండి

జ్ఞానముద్రలు చాల్చి చక్కఁగాఁ దనదృష్టి

నానికాగ్రింబున నాటఁజేసి

సూర్యసోమాగ్ని గతులనుసూత్రమరసి

యజవగాయత్రీ జపమాని యాత్మయందుఁ

జక్కోధననేయుచు శంకరుండు

యోగనిద్రలు గూర్చుండ నువిడ! కంటె?

అయ్యో! యేమిది? ఇది! యాచిన్మయాకారుని శంభుని పీఠిం

చినదిమొదలు నాహృదయము చంచలకాయత్రంబై యేమియుఁ

జేయనొల్లకున్నయది. ఇక నెట్లో కదా?

దర్శ్య. ఆది. అసావేరి.

కటకటా! నాహృదయముచంచల మయ్యెనెట్టులోడఁ గూడునా

కార్యము

॥అ॥

కలంకునిశంభునిపీఠింఁదన । చాదియేదితోచదామెమనమున ॥నక॥

జీవడిగానాయొకలిపుడెంతో వడఁకఁదొడఁగెదడఁ బడఁగరచదములు

మమిలోనమోరినగరనిలయుని పుష్పబాగపాతినెటుల జయింతునో!అ

క. హృదయములేలడమందెను

తెరకెయనదృష్టి యొకలికినన్నగిల్

బడములుతడబడదొడంగను

నుదతి ! నేనెవ్వధమున శూలింగలుతు.

అయ్యో ! పాత్రేశ్వరీ ! యిదియేమివింతయోకాని నేనంత
తకు విగతచైతన్యండవగుచున్నాను. నాచేష్టలుపహితము క్రిమి
మముగా వడగిపోవుచున్నది. ఇంకేమిసేతును (అని నిట్టూర్పు
చి చేతిలో నున్న ధనుర్భాణములు నేల కంటఁ జిత్రివ గ్రిమిప
లుచును.)

రతి—(చింతచేదనలో) అయ్యోయేమిది? మిన్నాధుడంతకంతకు
గతచైతన్యండవగుచున్నాడనని నుకువుచుగేలమన్నధనుర్భాణము
నేలకాటవిడిచి నిశ్శక్తితుడై నిలువఁ బడియున్నాఁడు. ఇంక నెవ్వోక
చ. వలవదుశూలితో మనకు పైరము మానుడినాధ ! యంచునే
బలిసేవల్కులక విసక పాగివిభుండిపుదాదితేయన .

త్యులయువదేశవాక్యములెయుల్లములోనిదిశవ్యుగాంచివం

చలహృదయంబుతో వెడలు చాచ్చున నివ్వెఱగందెనక్కటా !

నమాధినిష్ఠాగర్హిణుడై సాధుస్వరూపమునఁ బాడఁ గట్టుచు

యీశాంతాకార సందర్శనమునకేయిన్ని వికారములు చెందు

న్నపుడు నమరంగమున ధనుర్భాణపాణియై రొదాకాటఁడై

చియుడువీతనితో సంగరమున నెదిర్చిదయముబొందుటఁజూడ

ననిగర్భమువదిరిగి జన్మించినట్లయగునుగదా! (ప్రకాశముగా) పా

శ్వరా! నేలనుజూపుదానిని నెత్తిని బ్రాముకొనినయట్లు మీరీడి

మాలిన శార్యముచుళిరముపైచైచి కొని యేలయూలీల నలన

బొందెదరు? రతికు ఇప్పుడైనమించినదిలేదు మనముపోయి మళ్ళ

గాబ్రదుకుదము

నక్క—(సంజాతచైతన్యఁజేర్చి భర్తముతో) చెలీ! యేమిది? నాకై
జగలబాగలుచున్నదిరిగివచ్చి వాళ్ళిప్పుచుంటివి. శూరభయఁ
జేన్నఁడేనిఁగార్వముసాధింపక యూరక తిరిగివచ్చువా? అదిశూరభ
ర్తమా? చూడు

పూనినకార్వమేదయినయూర్తియొసర్చెడుదాఁక దైన్యముం
బూనక కష్టమానమయబాక్కక దైర్వ్యపరాక్రమాన్నతి
మానసమందుబట్టుదలమానక లోకులు తన్నఁగాంచియ
జనునిగాఁడలంతురని జంకక విల్పిసివాఁడ శూరుఁడౌ.

కావున నేనీ సమయమునఁ బిట్టతెలియక బాగాననబాసాణిని
దైవ కార్వము తప్పక నెఱవేర్చి శూరభర్తము నిలిపెదను. అప్పు
చెప్పకుము. చూడుము నాయర్థ నైపుణ్యము.

—నాథా! మీరింతనిష్కర్షముగాఁజెప్పుచున్నప్పుడు నే నేమి చేయఁ
గలదానను అయినను నాదొక చిన్నవిశ్వాసమున్నది దయయుంచి
వినియెదనన్నచో మనవిచేసికొనియెదను.

నక్క—చెలీ! వినవలసిన మాటయైనచో వినియెదను. ఏదీచెప్పుము

—నాథా! మీరభవునితోదురయు మాననంతరికదా!

నక్క—అవును. మానుటకువీలులేదు.

—పోనిండు మానకపోయిన మానకుండెదరుగాని మీరు పోరు న
పుడు శంకరాభిముఖులై భోరకచాటున నుండి మాత్రము జని నే
యుండు

నక్క—చెలీ! ఇదిమానీయభిప్రాయము. పరియేయట్లయిన నదిగో
నానమేగు భూరుహచ్చాయను బొందుండి శంకరునిపై శరములు
వేసెదను. రమ్మ నీవుమాడఁ జెట్టుచాటుననుండవచ్చును. (చెట్టు
చాటున కేగి నమ్మాహునామ్రము తొడిగి) చెలీ! వింటవమ్మాహ

నాస్త్రియమనంధిచితి.. గుటిచూచినమంత్రకంబుగ శంకరుని
బ్రమోగించెదను. (అనిగుటిచూచి భయంబున) అయ్యో!
మిది! పాదేశ్వరీ! అకారణముగా దుష్టిమిత్రములు పాదము
చున్నవి

దర్శ్య. రూపకతాళము. అసానేరి.

అకటకటా! యేమిసేతు నమభసూచకములు పాదమె
వికలమయ్యెనాహృదయము. విధియేగతి నుండెనొక్క
వామభుజము వామనేత్రము. వడివడిగానదరుచుండ
నేమికిదు మూఁడునొక్క. యెటుగవశముగాకయుండె
ధాతుశ్రీమోహినిగర. ధాముఁడై నట్టి చింత
వీరభద్రపరుచునిపై. వైరమె నమకూడునొక్క

గీ. అయ్యయో! యేమిసేయుమనన్మదీయ
వామబాహువు వామాక్షి వశముగాక
వడిగనదరెమగిజేయవాటిలునొక్క?

తెలియరాకుండెహృదయంబుకలగుచుండె.

చెలి! యీయభసూచకముల వలన నేదేని హానికలుగు
మనమున శంకతోచుచున్నను బరోపకారపాక్షిణ్యుడనై పరకా
నిర్వాహకుడగుననిదేవకార్యమై నెన సాధింపక తీరదు.

రతి.. అయ్యో! నాథా! యింకను పెట్టియే పడుచుంటిరా?

గీ. పదుల కుపకారమొనరింపఁ బరమధర్మ
మగుటనిశ్చయమగుఁగాకయందుడనకు
హానికలెడు ననితోప మానవలదె?
తనకుమాలినధర్మంబు ధరణిగలదె?

నాథా! నామాటలు మీహృదయ మున నాటుకొన కున్న

నాని యిండు నిశ్చయముగఁగీడవాటిల్లఁగలదు. లేనిచో నీనచుయి
మున నిట్టిహాస్యమిత్తములు పొడమావవు.

—చలీ ! యేమిటిగిననునరే. అన్నిటికి నంసిక్కుడనై యు
డను.

గీ కాంచినాచను శంభుని గన్నలాకఁ

బావవంబయ్యె బన్మంబు పడఁతి ! యింకఁ

బచ్చిననుమేలెననిని సమరమందు

గెలిచిననుమేలయెఱునఁ గీర్తి కలదు.

శ్రీమత్కృష్ణకృష్ణాది నిర్జరసంకషణాద్ధముపాటు పడుచున్నాడ
ను గాని యీకుచ్చశరీరమున కాసింది విగత ప్రాణుండునగుదునని
నిచారించు చుండులలేదు, ఏది'యెల్లయునడవ్వక చంద్రశేఖరు
నీసారి నమ్మాహనాస్త్రమున మోహపరవశునిగాఁ జేసెడఁజూచు
ము [అనిబాణము ప్రియోగించును]

—[కోపోదే]కమున] ఓహోరి సాధుజన తపోభంగకారకా ! యె
వడవురాసీవు ? మహాస్థైర్యచేతన్ముడైనై యోగనిష్ఠాపరత్వమున
నున్న నన్ను వీక్షించి యిందుకేనియు శంకింపక నా కత్యంతా
యానము కల్పించినవిన్ని దే నాఫాలనేత్రానల బాహులల భస్మంబుగా
వించెద నిలుపుము. నిలులుము [అని అగ్ని నేరి]మునఁజూచును]

—మన్మ—హా ! హతోస్థి. హాహతోస్థి [అనినేలఁగూలుచును]

—[తెలివినొంది విభునిగానక] అయ్యో ! యేమిది ? నానాభుండిచ
టఁగన్పించకుండనే (వశోభించి) అడిగె; శంకరాగ్ని నేత్రానలము
నకుఁగాఁజూచి దగ్గుడగుచున్నాఁడు. పొగలెగయుచున్నవి (సాధు
ని నమిపించి) హా ! నాథా ! లతాంధాయుధా ! మిమ్మానేలను మర
చేచుమని విభాతమీనుచుట వాసినా :

దరు. రూపకము. పీల్వ.

నాథా ! నేనెటులమనుదు | నాకిది క్కవ్వరుహా | నా
సాములునేత్రాగ్నికి | కలభమవైరివకటకటా | నా
నిన్ను బాసి వహిం గై నునె ! నిమిషమేని బ్రాణనాథా
నన్ను దించిపోతివింక | నాదన్యంబేల కాల్పనా | నా
వలదని నేనన్నిగతుల | వారించినగాని వివక
తులువబోధనములవలనఁ | దురదీవిధమైరివయో | నా
ధరణిలోక్తిమోరినగర | భాముఁడైనట్టివశ్య
శ్వరుని మీఁదపైరమూని | చావవలసి వచ్చెగటా | నా
డి. హా ! కరదించుబింబముఖ ! హామకరాంక ! లరాంరాసాయకా
అకలనల్లబోవిడిచి యంబుజజన్మనికావళిని
వేశముఁజెంది నానుడులు ఏనులఁబెట్టకయేగుడెంచియీ
యీశు నిటాల నేరశిఖినిట్టల మ్రోగితే ? ప్రియనాయకా !
గీ. నిమిషమేనియు ననుబాసినిలువఁజాల
తెచట కేగిన వెంటనే యేగుడెంత
వకట ! యాప్రేమసుంతయు నభిగలిపి
నన్ననాథగఁజేసి పోన్యాయమగునా ?
దర్శు. అది.

అనాధనై నరివారిలోజీవన ! మకటా ! యేనెటులలువఁగనోపుదు | నా
జనంబునాదర్శనంబుచేసిస | భునాభుమనియీవడింతురిటుపై | నా
ప్రకూణికుల తెద్దవైరినేనిభీ ! పాపినియదెసిద్ధమయ్యెనందురు
అయో ! నీటిఁబాసిననీరజమటు | లయ్యెనాదుజన్మంబకటకటా ! | నా
సుభశోభనములఁజాచుట కే గినఁ | జాట్టంబులలో నగుబాటగుహా
నామమమోరిపురీశుభుమనమునదయలనెరఁబాన్యగఁజేసెగటా !

ప్రాశస్త్యరా! నన్ను వివాహమాచూడినదాదినా యందొకప్పుడేనిన
లుకఁబూసక యత్యంతానురాగంబున సౌఖ్యవారాధిసోలలాడించు
చునిష్ఠుడొక స్త్రీకంబుగనందరాని దుఃఖాంబుధిని శేలంలాక మెవఁ
బట్టి ముంచివైచి మీదారి మీకు చూచికొంటిరా?

గీ. మీరెగురువులు దై వంబుమీరెత్తన్
దంక్రొలును బంధు మిత్రులుతలఁచెమీరె
యనుచుమడినమిత్ర యున్ననన్నకట! దిక్కు
మాలినవనితగాఁజేయ మంచిదగునె?

ప్రాశస్త్యరా! మిమ్ముఁగూర్చి కంటికి నంటికినేకధారగ నేనెం
తవిలపించు చున్నను నిప్పుయోజనమగుటయే కాక నన్నొదార్పు
పారును మిమ్ము బ్రీతికించువారును గూడఁగానరాకుండిరి. ఇఁకేమి
సేయుదును? అయిన సీసూర్యాది దేవతలు బ్రీతికింతురేమో నీరి
ని వేడుకొనిచూచెదను.

సీ. సురలపంపునవచ్చి శూలిచేహతుఁడైన
స్వామిఁబోవరే? మూర్ఖచంద్రులార!

అజాకావధీతి నభుడెంచి మడిసిన
కాంతురక్షింపరే? ఖగములార!

పరులకై జీవముల్ వాసిన వల్లభు
బ్రీతికింపరే? నిరవయ్యలార!

పితృవాక్యమును దీర్చఁ బిల్లు-మూరినభర్తఁ
గాపాడరారే? దిక్పాలురార!

పరులకువశారమొనరింపఁబరమధర్మ

మనుచు నేక్షేము బోధనలవలఁగొని

ప్రాణములు వాసినట్టి నాప్రాణవిధిని

దయనుమనుపరై ? పంచభూతంబులార !

అయ్యో ! ఏమినావెట్టి ? చతుర్విధభవవాతంబును సర్వా
ర్యామియు భూతదయావరుండును చేవదేవుండును నగు శంకరు
డు సంహారించినప్పుడు ఏరలా ! నాధపునిబ్రతికించినన్నదధరించు
రలు ? (అని దుఃఖించును)

నంది—(ప్రవేశించి) ఓపతివ్రతాతిలకమా నీవెంతదురపిల్లినను నీ
తుని బ్రతికించు నమహులిండ్లొకరును లేరు. నీనాథుడెవ్వని నేత
ర్ని కావాలియమ్యెనో యారడేనీధపుని తప్పబ్రతికించు మహా
భావుడు. పొమ్ము. నీనాశంకరుని పాదములపైఁబడి వేడుకొని
పడినచోటునఁగదాతువకు వెనకుకొనవలయును?

రతి—నందికేవ్వరా ! నాయనభాద్యంబిలకించి మీకుబాడమిస
పెంపున నిట్లుపలుకుచుండిరిగాని యీశంకరుడు వైభార్యవగు
మొఱనాలకించి నాధర్మను బ్రతికించునా ?

నంది—ఓవెట్టిదానా ! శంకరుడు మిత్రకత్త్రవిభదము పాటించిన
రక్షింపఁడను కొంటివా ? అట్లనలఁవకుము. ఆర జనశరణ్యుడ
భక్తవత్సలుడను, భూతదయావరుండును నగు పరమేశ్వరుడ
న్ను వేడుకొనిన భక్తుడెవ్వఁడనను నీపిల్లమిచ్చి రక్షించు
యములేదు. పొమ్ము. నేనుకూడనీకు సాహాయ్య పడెదను.
పుము.

రతి—చేము. (అని శంకరుని నమ్మిపించి) దయ. అతి.

హా ! పరమేశా ఆరశరణ్య
నానయ్యగృహచే ! నాధునిబ్రోవవ
పాపవిమోచన ! భక్తజనావన
నానయ్యగృహ ! నోకదీర్చే

భృబమానన | నిత్యకళ్యాణ

శ్రీశ్రీలితోనను | నాదరణసేయన

|| ౩౪ ||

హరిపురీశ్వర | మోక్షప్రదాయక

సాధుస్థాగర | కాచిరక్షింపని

|| ౩౫ ||

భూతదయావరా ! నుజనపోషణ ! మానిజనాభివంశ్య ! వే

బాతకురాల భర్తమహాల తలాగ్నిని భస్మమయ్యె న

స్థితతి నెట్లుప్రొదదనా ? యెట్లుభర్తనజపుజెనెనా

నాతలిదండుగ్రీవనుచునమ్మితి నెమ్మదినార్తరక్షణ !

ఓవర మేశ్వరా ! యోదయానిధి ! ఆర్తజనశరణ్యుడవును, బ

గత్కర్తవునగు నీవే నన్ననాదరణ చేసిన యెవల నావతిని బువ్వీవుని

గాఁ జేయు పుణ్యాత్ము లెవ్వరు ? ఎట్లన నీవేడిక్కని నీపాదములం

బడితిని. నీటముంచినను బాలముంచిననునీదియేభారము (అని శంక

రుని పాదములపైబడును)

శంక—(రతివిలాపమాలించి) ఓహా! నందీయేమిది? ఇచ్చొట నెద్దియో

రోదనము విడఁ బడుచున్నది. ఎవ్వరై యుందురు ? కారణమేమై

యుండును?

నంది—దేవా! మదనుడుదేవ కార్యార్థమై నతినహితముగ నిటకు వ

చ్చి మీనేశాసల జ్వాలల భస్మమగుటచే నత్యంతశోకాన్వితయై

న రతీదేవి తన పతిని బువ్వయ్యైనిజేయుమని మిమ్ముఁగూర్చి ప్రార్థ

ించుచున్నది. కావున నీప్రతిప్రభా శిశోమణిని బరిరక్షించుట

యారె మము.

శంక—నందీ! నన్నింతకుమున్ను బాగప్రహారములచే బాళించి [నాకం

టి మంటల దగ్ధమైన దుర్మాత్తులను మస్కధుడేనా? కానిమ్ము రతి

నిగిది! నీవిధమున రతిని నీవేచూచినెవకు నీగుర్మ యుడ నీవది

కొన్నదోహము కలంబున వానికి దుర్గతి పట్టినది. పూర్వము
మెవరికి ననుభవించక తప్పదుకదా ! ఏమి నేయిండువు ?
రతి—అయ్యో ! పరమేశ్వరా ! ఆ రజనశరణ్యా ! నన్ను చేక్ష నేయ
పాడియగునా ? అనాథను. ఆర్తురాలను. నీవేశరణ్యముని నీచర
బులబడిన దీచురాలను. దీనశరణ్యుడవగు నీవేనన్న నాదరణము
నినయదల నేనెట్లు జీవించగలను.

దయ్య. రూపకము. తోడి.

పతివిక్షంబానగిహోవు ! పరమ దయాకర ! కుభకర
గతినివేయని నీవడ ! కేమలంబుల దరిజేరితి
నకులకు భర్తయెతలంప ! నకలవిషయముల నధికుడు
శ్రీతజనమందారా ! నా ! పతిని బునర్మూర్తీజేయుము
నుకులునల్పునేరంబులు ! పితరులుపైరించుమాడ్కి
క్షితి మోపునీశ ; మాయవశ్యతులు సైచిజున్నింపుము
గీ. తనయుడొనరించు నేరముల తలద్రొక్కెచి
ప్రేమజరసకు భంగినాప్రియునిదోష
ములకు నింతేని మదిలోన నలుకఁగొనక
పుత్రవాత్సల్యమేర్పడఁబోవుయ్యయ్య.

పరమేశ్వరా ! మీరేమిచేసినఁ జేయుడు. మీవలన నేను
బిక్షుఁగైకొనక మీపాదములువిడుచుదాననుగాను. [అని శంక
పాదములబడును]

శంక—నందీ ! నావలనఁ జరివిక్ష వడయక నన్నీమె విడుచునదిక

ట ! ఏమీ యీ సాధ్యమణి సాహసము?

నంది—దేవా ! పరమపతినితా శిరోమణియగు నీరతికిబ్రతినిం
చుకొనుటలో నెక్కువ పట్టుదలకలదు గావున దయయుంచి

సాధ్యమవలెఁ బలివిడు పెట్టుడు.

—ఓ పతివ్రతారతికమా ! నీభక్తిమద్భితి నీభవుఁడుతిపయ
దినములలోఁబునర్జివుడై నిన్నుఁ జేరఁగలడు. కావున విచారముడిగ
కుతుకమునగృహమున కేగుము.

—దేవా ! ఇప్పటివేనుగృహభుజాలనైతిని. దయయుంచి నాకు
సెలవొనంగుడు. నేజోయెకను.

—నందీ ! నీవీకాంతను సాగనంపిరముక్త

ది—చిత్తము

—ఓననకాది సంయమిండుగ్రాహ ! మీరు నిరంతరభ్యాసనిష్ఠా
గరిష్ఠులై పరతత్వమును భజించుచుండుడు. నేను దేవకార్యార్థమ
రిగెదను.

ములు—చిత్తము (అందఁలు నిష్క్రమింతురు)

బర్హళాలలో హైమవతి నఖిలగు జయవిజయలతోఁబ్రసరించును.]

దర్శు. అది. చంతువరాళి.

మవతియేతెంచెను ! బర్హళాల చంతకు

హై.

మవతియేతెంచె ! శభవునిగూర్చిరపము

ముతోనన్బ. ! నిశ్చలవృద్ధయగుచు

హై.

మవిజయాభిధానతా ! నడియలిర్వరుఁబడిచర్యలు నేయఁగఁజక్కనా

ముములరమోడ్చి ! నాసాగ్రిమునదృక్కుంచి

యిజన్ముద్రధరించి ! కాలాంతకుని భ్యానింప

హై.

కాలముననుండియు ! హరునిబెడ్డియాడఁ ! శిత్తంబులోననెందియు

శిశ్రీమోనినగర ! ధాముడై నట్టిసర్వే

మని నామంబులు ! మునువకమడిఁదలఁచుచు

హై.

మ—చెలులారా ! జయవిజయలారా ! యెప్పటివలెనే నేడుమన

ను శంకరునిసూక్ష్మతపించెదను. కావునదకుజకరణమునుసర్వ
సిద్ధముగావించితిరా?

చెలులు—చిత్తము. ఇతరులూర్వమే శర్థభాలలోనుంచెతిమి.

హైమ—[తనమునభినయించును.] దర్శ్య. ఆది. దేవగాంధారి.

వరాగ్యరాపాలితామరా । నీలకంధరాకేలనంహరా!

వరమపురుష భక్తప్రేమ । పాపానినివధరా

లింగా మంగభాంగ । యంగజమకథంగ లీలనన్నీలుగంగాధరా

సా! హేనకలామ్నా యనమారాధితచరణారవిందద్వయా

నమస్త దంతుజాల స్పృష్టిపిరియకారకా

వరాకుమానినన్నుఁబోసఁ బటనెందుముశంకరా

దుష్టశిక్షకాశ్చిరక్షకా । కష్టములెడఁబాపిపోవుకరిచరాత్రింబరసరా

పురవిదార నగ విహార । భుజగహార మేరుధీర

విరివివిధములనిన్నుఁ । బ్రస్తుతింతుమోఁపురాగార

దండకముఁ శ్రీమస్త్వహదేవ! దేవా! చిదానంద భవా!

నూనప్రభావా! యతంద్రా! వలిస్తుత్యవత్పారరాజీవా! నన్బ్రోవర

హా! దయంజూడలేవా? భవత్పాదసంకేతముల్ నాహృదబంబు

న్నిట్టి నిగ్ధంబుభ్యాసంబుగావించుచున్నాను హేభక్తమందార

కందప్పనాహార! గోవిందబృందారకేంద్రా! పిసర్వామరశ్రేణీసం

తా! సాధుసంపూజితా! మేనిసంభావితా! యూగితానేకన

క్ష! దక్షప్రణానాధశిక్షా! నిటాలాక్ష యక్షేంద్రవాహ! బ

దగ్గితాహ! మహాభాధానేహ! మహాభూరసాపాభాద్యుం

సిలా! శాలసంహారకా! మోక్షశాధాయకా! కార్యనిర్వాహ

త్ర్యంబకా! నన్నునేనమ్మియుండే నరుంగవుమంటి దయం

బు మంటి నదావేయి మంటి బ్రాహ్మండరాదంటి నీదాన

టి నాకింక వేరెవ్వరుండికు లేరంటి నమ్మకచాకిరి! హేనాద్య
చంద్రాన్ని నేతా! తిలకైక సంహిత్రాచితా! సురారాతిశై
తా! ఎమస్తే నమస్తే నమస్తేనమః.

యలారా! యెంతకాలము తపించినను శంభుసందర్శనముగాక యుం
డగదా!

పరిపూర్ణుండమలుండతిలకాదనుచు భావించి నర్వేశ్వరుక
హర! శంభు! శివశంకరా! యనుచునేనర్థంతనిష్ఠాశ్చ నై
నిరతంబుస్మరియించుచుంటిననియేని నాకుఁజూపట్టఁ జే

మఱియున్నాఁడో? కృపావిహీనుడయినామాటల్ వదిలెదల్పఁదో?

జయవిజయలారా! పసికనమునుండియుఁ బరుమేశ్వరునే పెం
డ్లియాడవలయుననెను నాశాబీజముహృదయతలమున నాటుకొనివృ
క్షమై యభివృద్ధి చెందుచున్నది కానితుడకది ఫలించునో ఫలించ
దో తెలియకున్నది.

య—అయ్యో! వెత్తితల్లి! హైమవతి! నిరంతరముఁబరమేశ్వరునే
భర్తగాఁతలఁచి పరమ నిష్ఠాగరిష్ఠత్వమునఁ దపించునిన్నతడుప
రిగ్రహింపక వినర్జించునా? ఏందులకేయి ధైర్యము? ధైర్యపడుము. కృ
పి ఫలించక మానదు.

య—విజయా! నాశ్రమముగాంచి నన్ననుసరించు చున్నచాన
వు గాని యాసర్వజ్ఞునకు శంభునకు నేమజ్ఞాపకముండునా? ఉన్నచో
నన్ను పేక్షించునా?

య—అమ్మా! నీయాజుటపాటుచే నీకట్లుతోచుచున్నది గాని నిన్ను
పేక్షించి యుండలేదు. నిశ్చయముగ నపేక్షించియెరుండవచ్చును.

య—జయా! శంకరుడిటకువచ్చునా?

య—[తనలో] ఈమెశంకరుని జూచుట యెప్పుడెప్పుడని త్వరపడు

చు 'నవేక్షించి యుండవచ్చు' ననికయ చెప్పమాటలకు 'శంకరుడు వచ్చునా?' యనియడుగుచున్నది. నేనులేవ్వకవచ్చుననియేచాడను. అట్లు చెప్పినగాని యీమె యూటబడెందదు. [వ్రాముగా] హైమవతి ! శంకరుడురాక నీవు సఫలమనోరథమెట్లుగువు? ఎన్నటికేని నిన్నుగాంచుట శతంబువచ్చును. వచ్చినన్నిచ్చును వందియములేదు.

హైమ — చెలులారా ! శంకరుడునన్ను గాంచుటకు వచ్చునా? నానన్నెచ్చునా? నిశ్చయమేనా? అంతటిభాగ్యము నాకు లభించునదర్దు. అట. మారువ

వచ్చునాశంకరుడు నగని. మెచ్చునా. నెచ్చెలులారా వచ్చునాశంకరుడునగని. మెచ్చునాతనహృదయమందునఁ దెచ్చునాపరిణమపుమాటల. నిచ్చునాచనువించు కేనియు చూపునా నామీదదయఁదానేవున. నామనోహరుడు పూవతనముననుండినేదన. పూజనేయుచు భక్తిశ్రద్ధలఁ దేవదేవకుఁబుణ్యచరితము. దెలిసికొనుచున్నానటంచును నలుపునా మృదువధురభామణ. నలుపునా. నాతోమహేశుడు ఇలనుజెలసిన మోవిపట్టణ! నిలయుడగు నర్చ్యశ్వరుండ ర్మిలినినఁ బెండ్లాడఁగామితి. మీఱునట్టి కుతూహలంబున ఉ. వచ్చునో? రాదొశంకరుడు? వచ్చిన నాదువిలాసవై ఖరులే మెచ్చునో? మెచ్చకుండునొకొ? వెచ్చినఁ జేముడిమీఱనాకుం నిచ్చునొ? యాయకుండునొకొ? యిచ్చినఁ బెండిలియాడుమాట దెచ్చునో? లేక యుండునొకొ? తెచ్చిన నేనతిథన్యనేకదా!

చెలులారా! ఆయన యభిషేకమెట్లున్నదో? తెలిసికొందమను, నిచ్చటఁ ద్రికాలవేత్తలగు సాధులెవ్వరును గానరారుకదా

య—హైమవతి! నీయద్వైతమేమన వచ్చునమ్మా! అదిగో! నీమ
టలోనే శతశర్వములు చెల్లినవృద్ధభాగవదు శిష్యులొకని బుర
స్కరించుకొని మనదెవకు వచ్చుచున్నాడు వృద్ధులకు భవితవ్య
ము బాగుగఁ జెలియుచు గార్చన నడిగి జెలిసికొందము.

హైమ—అహా! యేమి నాయద్వైతము? ఎన్నఁడు గని విని యెఱుం
గని యీవృద్ధభ్రాహ్మణుఁ డీదినమిటకు వచ్చుచుండుట చూడ నా
పుణ్యము ఫలించినట్లే యున్నది. రానిండు. శంకరాభిమత మీయ
న వలనఁ జెలిసికొనవచ్చును. వృద్ధు లనుభవసిద్ధులు కదా!

అవును కపటవిప్రకేషధారియగు శంకరుఁడు శిష్యవేషముతో నున్న
భృంగిరిటనితోఁ బ్రవేశించును.]

దర్శన. ఆది. పంతువరాలి.

అరుదెంచె హైమవతిచెంగటకుఁ | గపటవిప్రకేష శివుఁ ||దరు

అరుదెంచె మేనువఁడక | నమగులు సూలిచాఱఁ

గరమున వేఱుదండము | ధరణిపై నానుకొనుచు ||నరు

గురువర్యా! యనుచుఁ జీకుచుఁ | దనపెంటభృంగి |

పరతెంచుచుండ నవ్వుచు|

ధరణి శ్రీమోరిపుర | ధాముఁడైన శంకరుఁడు

గిరికన్య యభిమతము | నెఱుంగఁ గ మదిని నెంచి ||యరు

వృథా—భృంగిరిటా! అదిగో నభి వాద్యమునఁ దారలలోఁ జందు

రీతిఁ బ్రకాశించుచున్న యామెయే హైమవతి యని తోచుచు

న్నది. చూడు.

భృంగి—(చూచి) అవును గురువర్యా! యోగినివలె గాఢవస్త్రముల

దాల్చి యటమాల వ్రేళ్ళతోఁ ద్రోవచుఁ గూరుచున్న నామెద

మా కాగల యవ్యవారు.

వృధా—అహహ! ఏమి దానిసౌందర్యము? అది కేమి నకేని వర్ణ
చిత్రము కదా.

దవ్య. అది ఫీల్మా.

అహ! యీ చెలి సోయగమెన్నఁగి! నలవియె వేనోళ్ళదిలువక్త నను
ఓహో! దేహద్యుతికనుఁ గొనవి! ద్యుల్లతనలె భాసిల్లుచునున్నది ||
మోముంభోజనిమానంబనడగుఁ | మోవిలింపి కాఫలమునశన యగ
గామవిసేనుండేనియు నీనతిఁ | గాంచినఁ జైబడగమకించునువడి | న
నాసకతిలసుమమును నిరసించును | నడుము సింహమధ్యమునెదిరించు
హాసము పూర్ణమాచందికనొందును | ఆశునీలకా పంక్తిహాసించును
కదములు భృంగనముదయము నేలును | కరముల తామరతాండవ
జాలును||

కుచములు లికుచఫలంబులఁబోలును | గోరులుతారల లీలను గ్రాలును
నీ. వెలియవేనలిసీల జలధరద్యుతిమించుఁ

గనులుజేసినదొలకాంతిడించు

నఖమోములరదిందు చాయను బ్రహ్మసింహు

మోవి విక్రమరుచిమోసగించుఁ

కలికి బాహులు వద్దకాండాకృతిని బాండుఁ

బాలిండ్లు కరికుంభభాతిఁజెందుఁ

దాన పిలురులు పైకతోన్నలిమిలు

గోరులు తారలపాదుఁ గేరు

ముదితపాదులు కిసెలయములనుబోలు

గరితవడములు వద్దరాగముల నేలు

సహహ! యీలేమతో తులలైన యువతు

లరయ నీరేసురోగములందుఁ గలరె

మఱియు.

ఈపువుబోడి సోయగము సత్కడఁజేసిన దాది మొహసం
తాపము నాహృద్బుమునఁ దామరతంబథయమ్య నింక నే
నేగిదిగ నహింతుఁ జెలివెట్టులఁ గూడి స్మృతునిట్లుఁ తా
నేపురుషుఁ వరింప మదినంచెనో? యీస్మిత మెట్టులున్నదో?

|| బ్రా||—భృంగీ! ఆయస్కాంతపు శిల యనుము నాకన్వించు
చందమున హైమవతి సౌందర్యాతిశయము నాహృదయతలము
నాకగ్మించుచున్నది కదా!

మృ—అ. హ్లా. హ్లా. హ్లా హ్లా. హ. యేమిటఁదోయ్. మీ వరున
మియు బాగుండలేదు. పరులజడిపింపఁబోయి తానే జడిసికొనినట్లు.
ఈకాంతను భగ్మింపఁ జేయవచ్చి మీరే భగ్మయ్యుచున్నారేమి?

|| బ్రా||—భృంగీ! దానికేమిగాని ననీసౌందర్యరాశి లావణ్యాతిశయ
మంతకుమున్నెఱింగినచో నర్వసంగ పరిత్యాగి నై నలుపు నమాధి
నిష్ఠ తక్షణము వినర్జించి నిరంతరమిమితో నిష్ఠాగోష్ఠినుండు
ను గదా!

|| బ్రా||—అయ్యా! ఇవ్వదు మాత్రమేమి వచ్చినది? ఇంతటినుండి మీ
యిష్టము వచ్చినట్లుండవచ్చును. ఇక నేమియునభ్యంతరముండదు.

|| బ్రా||—అట్లయిన మనము గురుశిష్యులవలె నటించుచు మర్రము
తెలియనీయక యామె యభిమతము కనుగొందము. రమ్మ. న
మీపింతము.

|| బ్రా||—చిత్తము [అని సమీపింతురు]

|| బ్రా||—అమ్మా! గురుశిష్యులు దగ్గరకువచ్చిరి. ఆరాధిని ద్రుటకురమ్ము.

|| బ్రా||—మంచిది [అని బ్రాహ్మణునిజూచి]

ములకు జోహారులొసరింతు మునముతోడ

భక్తి నేడిరిమీరిల్లి భర్త పీఠ

నధివసింపుడు కారుణ్యమతిశయిల్లి.

వసుధామరేంద్రా! వందనములు. మీరీపీఠమధివసింపుడు.

వృ. బా. — శిష్యుమేవకళ్యాణి ప్రిస్తిరస్తు [కూర్పుండును]

శిష్యు. — [తనలో] నేను చిన్నవాడననికాబోలు నన్నీమె చెలిమి

తైలయిన ముర్యాదచేయకుండిరి. పోనిమ్ము మాగురువుగారిని

రనించిరికదా! మాకంతియేచాలును.

వృ. బా. —

దర్శ్య. ఆది. సావేరి.

బాలా యెవ్వరి ముద్దుపట్టివో. తెలియబల్కునాతో

సలా! బాల్యంబుననే యీలీల. యోగినివై పర్ణశాల

లోడపించుచుంటివి. బాలమేల తెల్పునీదువృత్తము

చాలధన్యురాలవగుదువిశనో

సత్యమేవచియింపుమసత్య మాడినఁగలుగు నత్యం

తమగుపాపము. నిత్యమీశరీరమంచుమదిలో. నందికాలమిట్లుగ

చుంటివి

ఏరికై యీరీతినిగాతి యఁజెందెదవో నారి చిన్నచింపుమిష్టము

మోరినగరవాసుడై నదింతా. వీరభద్రవరదు పాదసాక్షిగ

భా. కాంతా! యెవ్వరిపట్టివో? యెవనికై కాంక్షించినీవీగతి

కాంతారాంతరపర్ణశాలఁదనువుంగాసిల్ల బాల్యంబునం

దెంతేభక్తిదపించుచుంటివహహ! యేకాగ్రచిత్తంబున

వింతా యెవ వచియింపుదావకయె నీవృత్తాంతమాద్యంతము

సఖి! నజ్జను లనత్యవంభాషణముల కంగీకరింపరుకదా

నీయదంత మాద్యంతము నిక్కమువక్కాణింపుము దాన

యోభివృద్ధి కలుగంగలదు.

హైమ—[స్వీగ్నచే తలవంచుకొని తనలో] సిగ్గువిడిచి నాయభి
మతమివ్వద్దభూసురునితో నట్లు చెప్పగలను.

బ్రా—చేలీ! సిగ్గుపడి మెదవేల! నేను పెరివాడనుగాను నీవాడనే
నాకడ నట్టిరహస్యమయినఁ జెప్పవచ్చును నందియములేదు. చె
ప్పము పెద్దవాడనని భయమొందకుము.

విప్ర—[తనలో] అదిగో! మాగురుస్వామి మెల్ల మెల్లఁగానంబంధము
గలుపుచున్నాఁడు [ప్రకాశముగా] అమ్మా! నీయభిమతము పె
ద్దలకుఁ దెలియక యెట్లుపిద్ధించును. చెప్పము ఇచ్చటఁ బరులెవ్వ
రును లేరులే.

హైమ—చెలులారా! మీరు తెలుపుఁడు [తలవంచుకొనుచు]

విజయ—

భూసుర శేఖరా! తుహినభూధరవర్చసి కూర్మివృష్టియా
భాసురగాత్ర హైమవతి బాల్యమునుండియుఁ దల్లిదండ్రుల
బాసి నభజనంబులను బాసటఁగా గొని వర్ణశాలలో
వాసముచేయుచున్ శివుని వల్లభుగాఁబడయం దపించెడున్

మఱియు మీబోటి మహాత్ములవలన నిరంతరముఁ సుతీర్ణతీర్థ
రాజేతిహాసములు శోభింపరవముగ వినుచుఁ బఠించుచు వ్యా
దయ రాజేవమున శంకరుని నిర్విభ్రాంతించుచు నాతనియందుఁగల
మమకారాతిశయంబున విరహిణిమై

సీ. దీర్ఘనిశ్వాసపు తెమ్మదల్ గ్రమ్మంగ

నాగభూషా! యంచునవయుచుండు

మోహంధకారంబు మున్మురంబగుటచే

చంద్రమాదా! యంచు జాలింగుండు

తాపంబు దేహలతకుమిక్కుటై న

నీలకంఠర ! యంచు నెగులువొందు

స్వేదకణంబుల స్త్రీణలననియింప

నచ్యుతాశుగ ! యంచునదకుఁజెందు

గీ. సనిశమిగతి విరహవేదనలచేత

నిద్రయును భోజనముమాని నీరసించి

గడియయుగము విధంబునఁగనకగాత్ర

ప్రాప్తువుచ్చుచునున్నది భూకురేంద్ర !

భిష్మదప్పదు న్వష్మంబున శంకరునిగాంచి "నాథా ! నన్ను
దవాడెదివా ! భార్యగానన్ను బరిగ్రహింపవా ? నాయందింతదయ
దయలేప్పి యుండవలయునా ? " యనిపలవించుచుండును. ఇదియే
యీమె వృత్తాంతము కావున దన్వ. ఆది.

ధరణీసురవర్యా ! ఆర్యా ! ధరణీసురవర్యా !

పరగుణాధుర్యా ! వనధిగాంధీర్యా

పరమాదార్యా ! పర్వతధైర్యా

పరిపూర్ణ శృపారవమున శంభుఁడు ! పరమ పటశ్రీమగౌరినిబోయునె

పరిణయమాడునె! భావము తెలిసెనె ! నరగునవచ్చునె నమ్మతిఁ జెంద

నె! పారునిమనం! జెటిగినచో మరుగుపరచకయే! యెఱిగింపుడయా ! ధ

పురహరుఁగాకే ! పరపురుషునిగా ! పరియింపననుచుఁ బ్రతిన జేసినది

గిరిజయభిమతము! నెఱవేఱెడుగతిఁ! గరమాశీర్వాదముచేయుఁడయా! ధ

గీ. శంకరుఁడు హైమవతికి వశంకరుఁడయి

ప్రియముమీఱఁగ నామెను జెండ్లియాడఁ

డలదియున్నాఁచా ? తలఁచుకోదయదలిర్పఁ

చెలియఁజేయుదు భూదేవ తిలక మాకు!

ఒకవేళ హైమవతిని వివాహమాడుటకు శంకరుని కిష్టములేని
చో నెట్లైన నీమెయందు మనసు జనించునట్లుదయయుంచి య
మోఘాకీర్తన మొకటివచ్చింపును. ఇదియేమీరుమాకుఁ జేయ
వలసిన యుపకారము.

శ్రీభా—చేరీ ! ఆకీర్తించుట కధ్యంతరము లేదుకాని హైమవతి
శంకరుని మోహించినదా? ఆతనిఁజెండ్లియాడునా? నిశ్చయమేనా?
అహ! ఇదిచాలాశ్చర్యకరముగనున్నదే?

శ్రీమధ్య—ఆశ్చర్యమా? అత్యాశ్చర్యమా? చెప్పకువారుచాదస్తులయి
న వినెను వారలైన వివేకవంతులు కావలయునుగదా! నవయాన
నాంగి యీమె యెక్కడ? యోజనమంతయుఁజెల్లిన మునలిజంగ
మయ్య యాతఁడెక్కడ? యీచెలిమికత్తెయేదో పరిహాసమునకుఁ
జెప్పుచున్నదికాని నిశ్చయముకాదు.

శ్రీభా—అవును శిష్యా! నాకునట్లైతే యుచున్నది. అయిననీహైమవ
తి నేస్వయముగా నడిగి దానియాధార్థము తెలిసికొనెదను. అప్పు
డు గాని నాకు నమ్మకముతోఁజను. [హైమవతినిహించి] హైమవ
తీ! అమలగుణవతీ! నీచేరుల వాక్యములు పరిహాసములో య
ధార్థములో నీనోటరే వినవలయుననియున్న వాఁడనుగావునఁ జెప్ప
ము నీయభిమతము.

నందాద దయపు ఆది. కమాది.

గిరిజా! నుతిహతా! యో యమలగాత్రీ! విమలచారిత్రీ! ||గ||

శరమపవిత్రా! పండితస్తాత్రా! నరసింహత్రా! నర్మకమిత్రా! ||గ||

నరగనీచెలులు కల్కినవల్కులు హాహానములో యధార్థములో

నరగఁడెల్పుమెంత వలకునశ్యమొ నవినయముగ నాకన్డించెనో ||గ||

శ్రీమధ్య—పసుధామరవర్యా! యోమగుణగుర్య! సుప్రసిద్ధకార్య! వ

వసుధిరై ర్యా! వసధిగాంధీర్యా! యనమాదార్యా! యమలాచార్యా!
అసమనేతునమరస్త్రాత్రాతుని । నాగమాంతకేమ్యన భ్రోకేశు
బసితనాబుచుండి మానవంబున । భర్తగాఁగఁదలఁచియుంటినిక్కఁను
వృబా—నరియే నరియే తెలిసెను. సాంబునివలదిలి వసులేనిక్కఁను
నఖలు పల్కుదానికి నీనుడులకు! నశ్వశమయ్యెను నకలమెఱింగితిగిరి
హైమ—నిజమే నిజమే నిజమే తెల్పితి నీనమీవమున నామనోరథము
నే ప్రకత్తె లేలిక సానిహితంబు నేవదిత్తుమోరి నిలయునాత్రిగ
ఉ. భూసురశేఖరా! యెవనిపుణ్యకథల్ పరియించు చుందు వే
రానమునీకు లింకెవనియంఘి నరోజయుగంబుభక్తిబ
గ్దాననముఖ్యనిర్దరులహర్షి శమన్ భజియించుచుందురా
భూసురచంద్రశేఖరునె భర్తగ నెంచితి మాననంబునన్.

భూసురాగ్రో! నాయభిమతమిట్లున్నది. ఇక శంకరాభిమత
ట్లున్నదో మీరయెఱింగింపవలయును. ఒకవేళశంకరుఁడు దయ
ప్రసన్నుఁడై నదియో నెట్లైనఁ దమయాశీర్వచనప్రభావము వ
శంకరాధ్యాంసిని గానన్ననుగ్రహింపవలయును ఇదియే నాకు
రాచరించెను నమూల్యోపకారము

వృబా—[తనలో] ఈచెలిమనోరథము నిశ్చయముగ నాయందెం
న్నది. అయినను శంకరుఁడన్నింటఁగొఱమాలినవాడని నాకు
నేనుదూషింఁగొనిచుయెదను. దాననీ మెమనంబేమేనిఁ జలించునేన
చూచెదనుగాక [ప్రకాశముగా]

హైమవతి! నీవేమిసాఖ్యములనుభవింపవలయునని శంకరుని బ్ర
దనంచితిని నీయంతటి తెలివిమాలిన దెట్లైనఁగాన్పించునా?

గీ. నీవునవయూపనాంగివి నీలశంకుఁ

డరయజననశ్వములుచాసినట్టిమ నలి

జంగమయ్య మీయిద్దరికింగవయెటు

కుడునుఁ జెలియంగఁబల్కు మాకోమలాంగి ! .

పోనిమ్ము ! వృద్ధత్వమున శంగికిరించినను వానియొద్దభనమా !

ధాన్యమా ? నగలా ? నాణములా ? ఏమి కలవు ? ఎంచిచూడవాఁడు
క్కముగ శుష్కదరిద్రుఁడుకదా ! చూచు

నీ. కట్టగుడ్డలు లేక కరి చర్మమేనియుఁ

బులిక రానంజేని మొలనుదాల్చుఁ

దినుట కన్న చులేక దేశాల పాలయు

యింటింటి వికిరంబు నెక్కికొనును

వంటింపిక హావాణ మేనియులేక

పుట్టె యందునఁజేయుభోజనంబు

గరిటెడునూనెకు గరిలేక పెన్నెలుల్

జడలల్లకొని పోవవిడిచిపెట్టు

నట్టిపుట్టబీదకరంబు వట్టనెంచి

యింటివక్కటా ! వానికేయిండ్లనవుడు

నీకు నీరీతిఁ గూర్చును ? నిన్ను నెట్లు

పోషణముసేయు జెల్పుమో పూవుఁబోడి ?

మఱియునతఁడతాకికుండగుటచే రాత్రుల యందు దిగంబయ్యె

భూతతరిఁ గూర్చుకొని శృణానమాన గంతులువై చుచుండును. కా

వున నీవాచికారిని

ఏమని పెండ్లియాడ మది నెంచితో ? యాచికరంభుఁడొగిన్

బాములు మేనిసాములు కపాలములంచిత కంకరముల్

సామజశాస్త్రవాదము చక్కని సాలపుకేలదండమో

వామనమూరి జెన్నెముక, వామనమెన్నె గదుక్కి పెదగు-

ఇట్టినికారాకారుని వివాహమాడవలెనని సీతెట్లు మనసుజనించినది.
 దత్తు. అది. పీల్చా.
 పరిణయమాడక మనసెట్లు పెళ్ళా ! బడతేనికాకాటిదిమృత్తిని
 నురితుని బాతుని దువ్వనర్తముని । బరవాసేవ్రతభంగకారకుని
 అరయదారుకావనమునఁ జేరియు నందుమహానిష్ఠమదపియిం చెడు
 వరమమానినత్తులమానగబులు । చెఱచికావమందినపాపాత్ముని
 నరమందినభస్మానుగుడేరన । శిరముపైనిశేయిడదఱి మెడుతఱి
 హామోహినిమైయమరునిదంపిని దెఱిగిమోహినిరమించినమూఢు
 వారగాశిపురమున నొకయూడిగ । వడతెనిగ్గిడించెకుతడిదత్తుని
 ద్వాదశముగాయంగలుకుండలోఁ । దూఱినభీరునిమోరిపురీశుని

క. మునుదారుకావనీస్థలి

మునివత్సులభంగకఱచె మోహినిఁజెఱచె

ఘనవారగాశినీడిగ

ఇంతికినైమాతెగల్గుఁజనఁబనియువతి ।

హైమవతీ ! యిట్టిల్లిలోకినిందుని బరిణయమాడవలెనని
 బుద్ధిపుట్టినదా ? లేక పరులెవ్వరేనిబోధించిరా? కాదు కాదు
 దండులు నీబాంధ్రముననుండియు నిన్ను గారాబమున మందలి
 యుపేక్షించుటవలన నీవాడినదాటయుఁపాడినదిపాటయనగుచు
 హైమ—(తనలో) అయ్యో ! యేమిది? ఈ దురాత్ముడు కళంక
 కుని శంకకుని నిష్కారణముగ నిందించుచున్నాడు. నే
 యుదును. అయినను నీశ్వరమహాత్మ్యమించుక నీయనకుఁబో
 నచో నేమనునో ? బోధించిచూచెదను. (ప్రకాశముగా) ఓ
 పిచ్చిబాణదా ! మహేశ్వరమాహాత్మ్యముఁగొంతయేనియున
 బాలక పరులదుర్గణములనుగ్గడించు బాలిమనవలెనేలయ్యాలి.
 యేదమి. నీమూఢు.

మైమునతిపరిణమము.

దర్శన శేషాన్.

దెలిపెదవినుమా! శేంభునిహహిమి! దెలియటనాధారణమాబావడ! లె
తులువలెనంబుననూటక శేంభుని! దూషించెదనుకదిమర్యాదా
కలుషముకాదా గణ్యతకలదా జ్ఞానములేదా జగియవలవదా || లె
త్రిగుణావీతుఁడు త్రిమూర్త్యాత్మకఁడు త్రిలోకవినుతుఁడు త్రిపురవిదారుఁడు
నిగమవిహారుఁడు నిర్మలహృదయుఁడు నిరుపమచరితుఁడు నీతికోవిదుఁడు || లె
హరివిధాతలభవునిదక్షిణము | లరయనందితిరిగితిరిగి వేసరి
యరయలేక మోరినగరనిలయుని బరివరివిధములఁబ్రగితులొనర్చి || లె

క. మును హరి విధార్చులిడవురు

ననలాంబకుఁ బాద శిరము లరయవలె నటం

చును దలఁచి తిరిగి వేసరి

కనఁ జాలక శివుని వినుతి గావించిరొగిగ.

మృతియు నాతని గుణవిశేషములింపుకఁ దెలిపెద నాకర్ణి పుమ

నీ. నకల చేరాచర జంతు జాలంబు లె

వ్వని కృపామహిమచే వరలుచుండు

నఖల పురాణ శస్త్రాగమంబులయందు

నవఁడలితుండుగా నెన్నఁబడును

ఇంద్రాది దేవత లెవని పదాబ్జాల

ములు భజింతురు మనంబులను నిలిపి

నంయమిందు లెవని సాయజ్యమును బొంద

నెంచి నిత్యంబుఁ దపించుచుండు

రట్టి యాదీమ పూరుషు నప్రేమయు

నాగమాంతవిచారు సూనాస్త్రహారు

సాదిమధ్యాంత విరహీతు నమల చరితు

నఖల లోకేశ్వరుని దూఱుటకుము కాదె ?

మున్నాలని దూషించినదక్షుడును న్యతిరేకించిన కాలుఁడును నెట్టికాసి బొందిలో నీకునువదియేగతి వట్టఁగలదు. కావున నీచా దిత్యమిప్పటికిఁగట్టిపెట్టి నీచానినీవుచనుము.

వృ॥బా॥—హైమవతి ! నేనుబాల్యముననుండియు శంకనిచర్యలెఱింగిన వాడనగుటచే నీకడనిజము చెప్పుచుంటినిగాని లేనిమాటలు ల్పించి వానిని నిందించుచుండుటలేదు. వాడుకడు నిర్భాగ్యుడని వానికన్న నేనే నేను ముకుగు లనికుడను. నన్నల్పునిగాఁడలం పొమ్మనకుము.

సంవాదదువు. అదీ. కమాచి

హైమ—చాలుచాలునోబాపడ నీనంగలెల్ల తెల్లమాయెనిప్పుడు ॥బా॥ కూక రసము చేతనీవుకాలకంధరునీపథమునఁజాలఁ గన్నులుతలకెక్కియ దూల నాడుచున్న వాడవయ్యది మేలుకాదు కీడుగల్గునిక్కము ॥చా॥ వృ॥బా॥—బాలాకోపంబునలవడు ఆ పాపచారి దేవరనేనెఱుఁగుదు॥చా॥ ఛాలనేతునిపైనీకుఁ జాల మోహముంటచేసి లీల భూషించుచుంటివ యేలనాకు నేవిషయంబుననఁ బోలుఁడెల్లు మోనినగడనిలయుఁడు॥బా॥

క. చెలియా ! నన్నల్పునిగాఁ

దలఁపకు నాతోడఁబునుకదాలువునరిరా

గలఁడా? కులశీలంబుల

బలధైర్యములందు భోగభాగ్యములందుక

మఱియు నన్ను నేవించువారికై త్వర్య మొనంగుటయేకాక వా యీప్పిలేము నిర్విఘ్నముగ నెరవేర్చెదను. కావున జన్మదరిదుగ్గ శంఖుని వరియించి చెడిపోవక నన్నుఁ బరిణయమాడి సర్వ సౌఖ్యములను భవించుము. మూఱుపాకుకము.

హమ—[చెవులుమూసుకొని] హరహరా ! ఏమిది ! ఈదురాత్మ్యుని దుర్మకమతిశయిల్లు చున్నదే ?

బా—హైమవతి వృద్ధుడననినంశముంచుచుంటివామేమి ?

క. సువతి ! ననువృద్ధినిగా

మదిదలచి వివాహమాడ మానెనుసుమిత్ర

నిదురయునాహారంబును

వదలితపించెడు కలమునవడినెఱసెగురవో.

శ్రీ ! నేను గేవలము తపోవృద్ధుడన గాని వృద్ధుడనుగాను. పలయునేని నవయూషనుడనయ్యెదను. నన్నదప్పక పరిణయమాడుము మాడుము నామహర్ష్యము.

హమ—భీ!దురాత్మా!నీమొగముచూడఁగూడదు నీవాపలకుఁబొమ్ము

బా—హైమవతి! నిన్ను పలచి పెండ్లి డనెంచిననన్ను బొమ్మనవచ్చునా ? నీవుహరుని వండితివి కదా ! అతఁడు నిన్ను నిరాకరించిన నీమనంబెట్లుండునో యోచించుకొనుము.

హమ—వహ్వ ! యీసామాగురవుగారు చక్కని యుక్తిచెప్పినారు. హైమవతి యీవ్రీళ్ల కేరు పోత్యుత్తరమిచ్చుచో చూచెదను గాక.

హమ—(తనలో) ఏహా ! ఈదురాత్ముని దుర్మకమతకంఠకుబలి నీ పోవుచున్నదే ? నీనిచ్చట నొకతఱమైన నిలువ నీయఁజనదు. (పైకి) చెలులారా ! ఏడు నారహంగము చేయుటకు బ్రాహ్మణ రూపముతో వచ్చిన బ్రహ్మరాక్షసునివలెవోచు చున్నాఁడు. నీనిదుర్భాషణములంతకంతకు మేర మీఱుచున్నది. కావునతక్షణమిదుర్భాషుని జనములయటకు సాగెనలపుడు. లేనిచోనేనిదట నిచ్చట బహువర్ధుటము.

హమ—అమ్మా ! వేమిదనఱకే యీతొచ్చుని నావలకుఁ బడగంట

నందితిమిగాని మీరేమనెదరోయని మీయాజ్ఞ కెదురుచూచుచు
 టిమి. ఇప్పుడు తమసెలవైనదికావున నిక వీనిని నిలువ నీయవ
 (బ్రాహ్మణు నుద్దేశించి) ఓరి తుంటరి పామఁడా ! నీవీష్టానమునని
 వలసినవాడవుగావు. తక్షణమూవలకుఁబొమ్ము.

వృ బ్రా—పోవలసివోఁబోయెదనులే నీవునాకుఁజెప్పినక్కఱలేదు.
 విజయ—ఏమి? పోవలసివోఁబోయెదవా? నేనునీకుఁజెప్పినవనరకు
 లేదేమి? అవును నయమునఁ జెప్పికొలఁదినీసనవుగానేయుండును
 (అనిగెంటును) నంవాదకర్య. ఆవి. బేహగ్.

నడుపుమునడుపుము బడుగుబాసఁడా! తడయకయడవిని గమవడిపెలువ
 వడఁచిరవంబుగు సంగమునెయఁగి! బరతెఁచినరక్క-సుఁడవ యెవఁడవ

ఓరి చుడుకుబాసఁడా! నీకడటచేషమున హేమవతీతపోధంగ
 చేయ నిశ్చయించివచ్చి నీగుట్టు మాకడపెల్లడియైనదనియైన నీ
 బూనక పోవలసివోఁ బోయెదననుచున్నాఁడవా? ఆహ! యే
 నీచర్య? నీమామలకుఁజే మోనపోవువారవ్వరు నింకులే
 పెందలకడ నడుపుము (అని మెడపైచేయిపైచి గెంటును)

శిష్య—అయ్యో! బండ ముండలారా! బ్రహ్మరాక్షసులవలె మ
 యయ్యవారి మెడపట్టి పడగెంటుచున్నారా?

అయ్యోఁమిది? పొగరుపట్టిమా! మయ్యవారినిటువడద్రొబ్బెగరా
 వ్రొగ్గులుచేసెద మీతిరంబులిట! వచ్చిమామఁగిదివఱకుమాదిరిగ

మాయయ్యవారిజోలికింకొకసారి వచ్చితిరేని మీతలలునా
 డమునఁ దప్పకపగులఁగలవు. చూడుడు నాబాహుబలము (అ
 కట్టిశిష్యుడొనొనును)

విజయ—(తనలో) ఓహో! యీబాహు కట్టువానివని మాడని
 పోవుచునే యున్నది. పీడమూలేలు పగులఁగొట్టుఁట (పైకి)

వసుదా ! దొంగకుఁడేకటి తోడగునట్లు వీరికిఁగోపవచ్చి మమ్ము
ల గర్హించుచున్నాఁడవా ?

తలియాయుండిచెనటిబాలకుని ! శిష్ట నీయదముచెప్పవనిటరా ! చెప్ప
లువాపోకుమునిఁపుమునిలుపుము! పగులగొట్టరమ్మమాశిరఁబులు! చెప్ప
(అనితటిమివేయుదురు)

శిష్ట—(వసుదాత్తుడు) అయ్యో ! యీరాలుగాయరంజలు పిశాచము
లవలె నన్ను నిలువనీయక తఱుముచున్నారు. నేనువీరికిఁ జిక్కిన
చో నాభరతము పట్టకమానరు. (పై) గురువర్యా ! నన్నీ ప్రత్యక్ష
యై రాక్షసులు బ్రతుకనిచ్చుటలేదు. మీరు వీరినెట్లుతప్పించుకొన
వచ్చెదరో యాసూత్రము మీరే తెలుసుకొని త్వరిత గతిని రండు
నేనుపోవుచుంటినని నామీద నేరమువేయకుఁడు (అనిపాటిపోవుచు
బా) —ఓదుష్టవనితలారా ! నన్నుబామ్మని నెట్లుచు నాకు నహంక
రిగావచ్చిన ముచ్చియ్యని జెడరఁగొట్టితిరి. నేనెటులఁ బోవఁగలను
నాకు మార్గమున నహయులెవ్వరు ?

చెడియలారానాతోనచ్చిన ! శిష్టునినిగతిజెడరఁగొట్టితిరి
పక్షకుఁబోవుదుఁబామ్మనుచుంటిరి ! తోడులేక నేనడుగిడఁజాలను

చానలారా ! నన్నేమిచేసినఁజేయుఁడు నాకుఁదగిన జరకుదిని
గొనినేనిచ్చోటువిడిచెకువాడనుగాను(అనిచదికిలబడికూర్చుండును
విజయ—ఓహో ! వీకుజరకుదినివఁగాని యిక్కడనుండికదలేమి ?

ట్లయినఁజూకుము. మేమిరువురమును బట్టినిన్నావలకు నెట్టెదము
తలికిఁయీయారనికాలు నేతులును ! గట్టిగఁగట్టియుబట్టెనెట్టెదము
తులువతనంబున మారిపునీనుని ! దూలనాడినట్టియుచిత్తుని

జయా ! త్వరితముగఁగమ్ము చెడియొకవైపునబట్టి యీతనిన

వృ బా—(రూపము మాటికొకరుండగును) ఓహో మత్త కాశిన
రా ! యేమి మీప్రమత్త చిత్త త?

ఉ. ఎవ్వని గామనంబులను నెంచి భయంబొక యింక లేక న
న్న వృలి కేగు మంచుగడు నల్లని నేయగఁ బూవినాగుమీ
కొవ్వడఁగింతుడవ్వులకు గొబ్బున నేగుడు చేత నై నమీ
జన్మనితోడ నాతెఱంగుకయ్యనఁ దెల్పుఁడు మేలుక లెమఁ
గరితలారా ! త్వరితగతింబనుడు. నీమనోహరుడు ప్రేమన
య్యెనని మీగారితోఁ దెల్పుఁడు

జయ—(అశ్చర్యముతో) ఓహో ! విజయా ! యేమిది? ఈయన
కారవాక్యసరముఁ దిలకింప శక్తమనినలె బాడకట్టుచు మనక
యముకల్గించుచున్నాఁడు. పరిశీలింపుము.

విజయ—బేను నిశ్చయముగ నీయనశంకరుఁడే. మనసార్యతిమనో
యముగనుఁగొనఁదలంచి యీవృద్ధ బ్రాహ్మణ రూపముతో వ
యిన్ని పాట్లు పెట్టినాఁడు. ఇప్పటికి హైమవతిపై దయ వచ్చినది
బోలును తననిజస్వరూపమును జూపించినాఁడు. రమ్మ్ర ఆమె
జెష్ఠదము (అనిసార్యతిని నమీపించి) అమ్మా ! యింతవఱకు
హ్మణరూపముతో నీవ్వరనింద చేసిన మహాత్ముఁడనీమనోహరు
మేమావలకుఁ ద్రోయుఁబోవనదిగోదన నిజస్వరూపముఁ జూపి
మాకుభయము గల్గించినాఁడు. ఈడుమున ర్వేక్షయని.

హైమ—(చూచి అశ్చర్యముతో) ఆహాహా ! చెలులారా ! నాత
నేటికి ధరించినది. నేనధన్యరాలవైతి (పరమేశ్వరుని నమీపి
గీ. శరణుత్తై శ్రోక్షపూతాయ శాశ్వతాయ
శరణుశ్చితజన పోషాయశశిధరాయ

శ్రీరాముమునీజన విహితాయ శ్రీరామశరణం.

మహేశ్వరా ! నీమృదుపదరాజీవములకుఁ బదివేలవందనములు.

వచ్చియీకనకానన మలంకరింపుడు.

శ్రీ — ప్రామవతీ ! నీవత్సంతథన్యరాలవగుదువు. (అనికూర్చుందును)

రాము — సర్వేశ్వరా ! దట్ట. అది. ఫీల్వా

మియింపుడయా ! నర్మణవర్యా ॥౫॥ నఖులు నేనునల్లినట్టివిప్పలు ॥౫॥

మరేబ్రాహ్మణవేషధాతులై ! దయచేసితిరని యెఱుఁగఁజాలమికి ॥౫॥

మీఁడెవ్వఁడోకడటవేషమునఁ ! దపముపాడు నేయవచ్చెనంచును

శముననంచితిఁగానిమీరలను ! మాటయుచుకైనఁజెలియ నైతిని ॥౫॥

సకాసాగర ఖండితనుమశర కసకాచలధర కాలకంధరా

శరణిలోమోదిపురిశ్వరమిమానే! మఱువక నిరతిమాన్మయించెమనన్ ॥౫॥

శ. ధరణీసురసూపముల

వరుదెంచినవారుమీరలని యెంచక నా

గరితలనంటితిమిమ్ముల్

పరిభవ మొనరింపనధికపాపహృదయనై

అట్టిపాతకురాలనగునాపై నలుగక యిమింపుడు.

శ్రీ — పరమశివోనిష్ఠాగరిష్ఠువును బర మేశ్వరభక్తి సహితపునగు నగునీ

పై నాకుఁగోపంబేలజనించును?

క. కలికీ ! బ్రాహ్మమునుండియు

నలిపెమనీతపముచూడ వంతనమయ్యెన్

జలఁచినయభిమత మెద్దియె

తెలుపు మొనంగెదను మిగులఁదేవంజనఁగన్

గౌరీ! నీవునావలనఁబడఁచువలసిన వరి మెద్దియోకీర్తుముగవక్కా

ణింపుము. అదియెటికె నమానకయొనంగినిన్ నంతోవవలచెదను

హైమ—మ హేశ్వరాశ్రమకరుణారస ప్రవాహము నాపై బ్రవిహరి
నా కేకోఱంత గల్లును?

గీ. ఎవనినవ్యయఃపనిశ్చితులైల్లబల్లు
నెవనిపేడినఁగఁపంబులవలికేగు
నెవనికృపగల్గఁ దపియింతులైల్లమాను
లట్టి పరమాత్ము నిన్ను నేనాశ్రియింతు.

ఎవనికోఱకు విద్యాహారములువిచ్చింది నిరంతరముఁదపించుచు
టిసో, యట్టిపరమకృపావిపూర్ణుడవగు నీవు జ్ఞానన్నుఁడవై నన్ను
పరమ్ము కోరుకొమ్ముచుచుచిటిపి గావున

దత్తు. అది. సావేరి.

ననుబరిణయమాకుమా ! నాగభూష భక్తచోష వేగమె
మనములోననంతతఁబునిననా ! మనఃప్రియునిహఁగఁగోరుమంటిని
చిన్నతనమునందుఁదాపనులెన్నరాని మూచరిత్రము విన్న వింపనేను
వినిరూకన్న సభికులీదగంబుల నున్న వారు లేకటంచుమిమునేనన్ను
చుచున్నదాన నివ్వకు
దేవా తెలియఁజేసితినిదే నావాంఛితమునునెడసేయక సేవకురాల
నగు ననుబోవ నలయునయ్య విమలప్రభావా వీరభద్రప్రసక్త
భావబాంధవా మరుమాటాదక

గీ. బ్రాహ్మముననుండి నిన్నునాభర్తగాఁగఁ
గోరిధియించుమంటినాకోర్కిదీర
నిన్నుఁబోజెయమాచుమనాగభూష !
యిదియెనాస్వాతమునగలయ్యాప్తితంబు.

మనోహరా ! నావరమనుగ్రహించినన్నుఁగృతార్థమకేము
తంక—సుదత ! యిదియాసీయభిమతము ! అ ట్లె న విడిగో విడువ

క. పనితామసి; నీజననీ

జనకుల యనుమతిని సమీక్షనమ్మక మొదల

నినుబడియమాడెదమన

గణములుగొలువంగ దిశల ఖ్యాతిసెలంగ

సఖ! రేపటిదివసంజాననరుద్రుల వహితంబుగ నచ్చర్చులగార్య
నిర్వాహక విబుధులుగ నీరలిదంకుల నన్నిధికిబంపించెద. నీవుసం
లేనంబువసంతపురమున కేగుము. నేనునాయాస్థానము శేరుకొందును
ను—చిత్త మ్మా! [అనిలంజరు నిష్క్రమించుట.]

ఓమ నీవస్థితైరము

మామవంతుడు తనకుమాదులగు మైనాకకొంచులతోబ్రగివేళిం దును]

దర్శు లది. సావరి

మహిమాదలేందుడు! కొలువుకూటమునకు

దువడిమైనాకుడుగ్రాంచుండనుకొడుకులిరువురునుదనపెంచడిరా! ॥ ౧ ॥

రమహవనచరితుని. వారిపగరదలయని బరమాకారుల్యసాంధ్యని

రయగళీనర్వశ్యరునిందన. యల్లునిగాశ్రమికోనెనునావాతో ॥ ౧ ॥

మా—కుమారులారా! మైరాకకొంచులారా!

క. మన ప్రామవతినిగివునకు

పనితగనడుగుటకునేడువత్తురుమునలం

మరితెన్నోక్కచారుడు

చనుదెంచరుమరలవేనిబరిగెడునొకదా!

మఱియు నిన్న బర్హళాలలో శంకరుడు వార్యతికిసాక్షాత్కరిం

చి నీజననీ జనకుల యనుమతిని దప్పకనిచ్చు బెండ్లియాడెననియు

రేపేనచ్చర్చులనుబెండ్లి పెద్దలుగా నీరండినన్నిధికిబంపించెదననియు

తెచ్చి ప్రామవతిని నమ్మించి యేగెనని కథావిషయలు నాకెఱిగించి

యుండిరి. కావున వారువచ్చెడి రేమోయని మొదలుచూచుచుంటిని.
కానియంతదనుక నెవ్వరునుగాన్పించకుండిరి. కారణమేమైయుండును?
హామ—నాయనా ! కారణమున కేమున్నది ? ఇచ్చటకురానున్న
ద్వలందఱు సమావేశమై మంచిచెడ్డలాలోచించుకొనికదా బయలు
దేలి రావలయును? అందువలననాలస్యమయి యుండవచ్చుననిలో
చెడివి. కానివేటొందు హేతువుకానరాదు.

కాంచు—తండ్రివారువచ్చెడువది యాచినమనియే కదా మీకుఁజెలి
నది? ఇంతలో మీరింత త్వరపడియెడరేల్లనూర్కొన్న మయమునకు
కు సిదానింపవలయునుగదా ?

సేవకుఁడు—[బ్రోవేళింది] నేనా ! జయము జయము.

హామ—ఏమిరా సమాచారము?

సేవ—దేవా ! మీదళకవాధకమై నల్లమహర్షులగుంథతి సహితంబు
వచ్చియున్నాడు. సెల్లవై నఁబ్రోవేళ పెట్టెదను.

హామ—సేవకా తడయకవారిని తీర్చుముగాఁ బ్రోవేళ పెట్టుము.

[నల్లఱు బ్రోవేళింతురు] దర్వు, అది పంతువరారి.

వెడలిరిన ప్రయుఖులు ! గిరిరాజుచెంతకు

పుడమి శ్రీమోరినగర ! భుజంగ భూషణునకు

వడలిగా గొరినకుగ ! భొంది నంతనంబున

హామ—[మునులఁజూచి కుమార సహితముగా లేచి] మునిపుంగవు
లారా! మీమ్మమదవనజములకు వందనంబులు, మీరీమణిమయ
పీఠముల నధివసంపుడు.

మును—[కూర్పుండి]

క. శ్లేమమె? తుహివాదీశ్వర!

శ్లేమమె నీసుతనతీసి నవ్వనభట

సోమమున కెల్లె? దేవుము

భూమిభరవరులలోనఁ బూజ్యుడవెన్నన్.

మహీధరేంద్రా! నీవు భర్తృగుణులునను, దపఃప్రభావంబునను
భవనత్రయంబునకుఁ బూజనీయుండవు కావున నీవు కూడ నామణి
భర్తృగుణులనుపవిత్రుండవు కమ్ము.

హను—చిత్తము. (కూర్చుండి యంజలి ఘటించి)

గీ. తాపసోత్తములార! మీదర్శనంబు

గలుగఁదన్యుండనైతిని, గరుణమీర

లిందుపచ్చెయుటం తేసి యెల్లభుభము

లోనరెడిని నాగృహముపావనము నయ్యె.

మానివర్షులారా! మీరే నెంచిన శార్యమెద్దియో యానతియుఁడు
దశిఘ్నఁడు—(లేచి) అనీశ్వరా! మేమరుదెంచిన శార్యము నీవీనుదోయి
విందుగా వినిపించెదము గావున నీవట్టపురాణిని నీ తనయును
క్కుంగల బంధువర్గంబును నత్వరము రావింపుడు.

హను—చిత్తము. సేవ కా! నకలభూషణములంకరించి మత్స్యతనుద
డొని రంజని శుద్ధాతకాంతలతోఁ జెప్పటకు నైల వనితల
యోగించుము.

సేవ—చిత్తము. [నిష్క్రమించి తిరుగఁ బ్రవేశించి] సేవా! యదిగో
నకల భూషణాంబర భూషితమైన మీ శుమాతెను వెంటని
కొని నభవనసహితమై మేరకాదేవి చనుదెంచుచున్నది.

హను—నరే. రానిమ్ము.

[గారితో మేరక ప్రవేశించును.]

దర్శ. అది. పంతువరాలి.

హను—నరే. రానిమ్ము.

మేనకాజేరినచ్చె ! మిగులుగుతుకమునఁ గూర్చి
చానఁబొలువ గారీ ! నహితమైగొల్బున
ధారుణిమోరి పురిసి ! వెలసిన చింతా వీరభద్రకవి వరదుని
సారెసారెకుఁ దన ! స్వాంతకమలఁబునఁ
గోరి ధ్యానించుచుఁ ! గుండరయానముతో
మేన—ప్రాణేశ్వరా ! నమస్కారము.

హైమ—నాయనా ! నమస్కారము.

హిమ—పుత్రికారత్నమా ! నాభూతితపఃఫలమా ! రఘు నాదక్షిణ
కమునఁ గూర్చుండుము.

హైమ—చిత్తము [కూర్చుండును]

మునులు—[గారిని దిలించి] ఆహా ! యీమె యాకారముఁ జూడ
శ్మయముగఁ గార్యాయునిఁ దలపించు చున్నది. [ప్రకాశము
తల్లి ! శిశువవకల్పవల్లి ! నీమృదువదవల్ల వములకుఁ బ్రణామము
హిమ—మునులగా ! వేదవేదాంత వేదులును, దపోవృద్ధులును, వర
వృద్ధులును బ్రబుద్ధులునగు మీరేసిపాలకుఁ బ్రోద్ధిల్లి వచ్చు
వసి—గీరాజా ! యీమె బాలకాదు. నకలఁ దగంబుల నవలీల
వజేయు కారుణ్యశీల. కావున మాకు ముఖ్యముగఁ బూజ్యులు
పూర్వపుణ్యవశంబున నీకుఁ గుమారితగా జనింభిసెడి.

హిమ—చిత్తము. మీదయవలన నల్లై కావచ్చును. గాని మీ
చ్చిన కర్మము వక్కాణింపుడు. కావలసిన వారందఱుఁజనుదెం
వసి—ఇదిగోఁ జెప్పెద. సావధానచిత్తులరై విని మీమీయభిప్రాయములు
జెల్లడింపుడు.

నీ. ఏమిటనుహించు పానెల్లలోకంబునఁ

బుట్టించు చక్కెరునునుచున్నది.

నే సచ్చాతుని భూనంజనిందర
తిరుగునురానుర నరహముల
నేమహాత్ముం దహంకృతిరహితులఁ జేసె
ద్రివశనంఘంబులఁ దృణముచేత
నేపుణ్యప్రార్థన నీక్షించి జంభారి
జహ్నుధము వీడి వదలఁదొడఁగె
నట్టి లోకైకనాథున కంధకాను
రాంతకున కీర్త్యునకుఁ బురాంతకునకు
భార్యగా నీకుమారిలనార్జనముగ
వచ్చినారము హిమశైలవర్య! మేము.

అమహామహుఁడు నీకు జామాతయైనచో నిఖిలభువనంబుల
బూజ్యుండవగుటయేకాక నీవంశంబు నర్వంబును బవిత్రంబగును
కావున నీపుత్రికా మనని భార్యతిని శంకరునికిచ్చి వినాహమొన
నరింపుము

నాడు—[నంతోషమున] అహహ! మునిసత్తమా దీవాక్యముల
కల్గింప నాశీరముప్పొంగుటయేకాక మఁం బావందవారాశిసోలా
దుచున్నదికావున

దబ్బు అది. కమాది.

నంత సమాధుమునివరా । నాస్వాంతముధవదీయవాక్యములువిన ॥నం
కంతునంహరునకు నాకుమారిత । గౌరినిచ్చివరణయమొనరించెద ॥నం
నధమ్యుండనైతిని మున్నెంతసుకృత మాచరించియుఁటియో ॥దే
ఈధారుణి మోరినగరనిలయురి । దింపుమీజామాతయగుననఁగ ॥న

గీ. ఈజగన్మాత నామతరింపుమీర

బాలశిశువునికిచ్చి వరణయంబు

నేను వాడను నమ్ముచీచిత్తములను
దపపివరులార ! కార్యసంధాతలార,

అజగజ్జనకుడు శంకరుడు నాకుమాత్రయమొడనని కోరిన
కడకు మిమ్ములు జెంచ నేననుచుతింపక మాలు తెల్కుడునా
అప్రపంచాతీతునకుశ్వశరుడనయ్యెదననుట నేను గడుభయ్యుడ
యితివని వరమానంద భరితుండనగుచున్నాడను.

మైనా—మానినయ్యలారా ! నాకును మహేశ్వరుడుభావుకుడగునని
మిగిలినాడెదుకొతుకముదయించుచున్నది.

కాంచు—ఋషిసత్తములారా!యాసాధు జనవంశ్యుండగు సర్వేశ్వ
నితో సంబంధము నమకూడుట కెంతేని స్వాంతము నంతోష
తోబ్రకాసించుచున్నది.

వసి—నరే మీతండ్రికొడుకునిగీకరించితిరనుటకు నందియమలేద
ఇక స్థిరపకుచుదము. [మేనకనుద్దేశించి] మేనకా ! లోకంబు
భర్త కన్యాదానము భార్యమనంబుల్లానంబున నుండుట యు
మవర్తము. కావున నీపితయమున నీయభిప్రాయమేమి చెప్పవలె

మేన—ముసీందులారా ! నకలజగజ్జనకుడగు చంద్రశేఖరునితో స
బంధము మా జొంట్ల కెల్లనంఘటిల్లును ?

సీ. స్థావరులము మాకు దేవదేవుని తోడ

సంబంధమేరిలి సంఘటిల్లు

దేవతిర్యజ్జరస్థావరులకుభాష

వివిధవిధంబులై వెలయుకతనఁ

బరభావము వెచ్చిగి పలుకఁగాఁజాలము

వ్యత్యాసమిందేని వచ్చుచుండుఁ

జాట్టజికముజేయుచోటులిరుగడల .

భావమేకంబయి పరగనని

సౌఖ్యమబ్బునులేకున్న నకలకష్ట

ములుకుటించును గన్వములేగలిగెనేని

నాకుమూలతగాసిల్లునాకుదాన

నోర్వలేనుతాదాభముదృశించు

మతియునలేదుమహాగ్రామము ఉగ్రుడు కాదుగ్రామ వానివ
ర్యలతిభయంకరములు.మున్న సఖముఖధారలబరమే పంచమశిరం
బును గ్రుక్కరధారల హృషీకేశుని మీనాదిశంచానతారములను
దునిమివైచెను అవిగాళ యొక్కవాగ్ధ్వత్యానమున నోర్వజాలక
మామయనియుసామయానియు బ్రాహ్మణుడనియుడలంపక
వీరుండై దక్షునిశీర్షంబొక్కపెట్టునద్రుంచి మృగహంబున బరుగి
దుయజ్ఞ, బుద్ధివృక్షలను పావిర్భాగములగై కొనవచ్చిన బ్రహ్మచి
హ్మాదినిర్జరులను దానసగణంబును దండించెకాపున నామనోహరుని
చిత్తవృత్తిదెలిసి మేమెట్లుప్రవేశింపగలుగుదుము ఇదియునుగాక.
అ. నె ఆమహామహాశకు సన్నలు దమ్ములు

దల్లిగురువుడై వమాపు

తనకులేకతానుయేకాఁయునిల్చి

నట్టివాని! నురనెట్లులితు

మునీంద్రులారా! యాపరమేశ్వరుని మహత్వము గనుగొన
నానిక్తియు భయంబును నొక్కసారిగా హృదయమున నుదయిం
చినాకేమియుఁదోచకున్నయది. నేనేమనిచెప్పగలు.

నుం—

దర్శు. ఆది. కనూచి

కానీ!దితగునా! మేలగునాయో

॥మే॥

దానముననేమిలోచనలయెదురుహాదేవుడుగన్వెత్తుటకు! మే

నకలజగత్తు ప్రియమయితా ! రకుడుధరిణిమోనిగరనిలయుం

డకలంకుడునల్వశ్వకుం పనీ ! కల్లుజ్ఞాననిన చేమివచింపవు || మేన

మేనకా ! నకలభువననాయకుడగు శంకరునివిషయమైవీల్లు

లోచించనవసరములేదు. చూడు.

నీ. జగములన్నింటికి జననియుజనకుడై

తగుశర్యువకుడల్లిదంబులెవరు P

గురువులెల్లరకుఁదాగురువౌచుఁదనరుశం

కరుణకెంచఁగ వేదెగురువుకలఁడె?

అమరదానవమానవానికి దేవుడై

తామండలివునకుడైన మేనఁడు P

స్వయముగాజనియించి న్వప్రకాశుండయి

పరగుశేఖనకు పొదరులెరు

కానలోకవాఘఁగారుణ్యసాగరు

నిర్వికారమాపునిత్యుపత్య

చోతమొయ్యకైన నరయకయేకాకి

యనుచుభయముజెందనగు ననీకుP

మఱియునకేడు బ్రహ్మవిష్ణువిశ్ణులకు డక్షప్రజాపతిని శిక్షి

చెకనినొడివిలివి. అవును వారుచేసినమహాపరాధములు నిహించ

లనకులీయమైనను జగచ్ఛావచుండగుటచే దప్పశిక్షింపక తీరిన

కాదు. కావున వామహాశేషుని నలనునిగాఁడలంపక మావాక్యము

లు విశ్వసించి సర్వమంగళమగుమీ హైమవతిని శంకరునికిచ్చి

ర్యాణమొనర్చుట శంకరించుము.

మేన—అమ్మా! యరుంధితి పరమపతిని తాళిరోమణిపగు నీకుమ

రుపల్కుదునా P మునుదుల్లా రానకలభరాత్రుధర్మకొదితులగు మీ

నన్నును జగదలంచి తెలియక నేరిండు మున్నాడిన బాక్యము
కాగ్రహింపక యనుగ్రహించి మత్తనయ నీశ్వరునికిచ్చి వివాహ
యగావించుడు.

[తనలో] నరే! యిప్పటికి ఏరండఱకుఁ గుదిరినది. [పైకి] అ
శ్వశా! నరేశ్వరునకుఁ గన్యనిచ్చుటయందఱ కింకృతమై నది.
అకఁగర్తన్య మాలోచింపుడు.

—అలోచించుట కేమున్నది? హైమవతీవరణయమునకు నత్వర
య నుభలగ్నము విచారింపుడు.

[తనలో] వేళ్లలెక్క పెట్టకొనుచు ముహూర్తము కుదిర్చి గిరి
నానా! రేపురాత్రి యిరువదియైదు గడియల ముప్పదియారు నిమి
షములకు నుత్తరానక్షత్రదీపన లగ్నంబునఁ జంద్రాకాశబలంబు
యను యోనిపొంతనమును జామిత్ర శుద్ధియుఁగలిగి గోళశంకర క
ర్కాణమునకు శుభవృద్ధముగా నున్నది.

—నరే. అట్లయిన మీరీ ముహూర్తము శంకరుని కెఱింగించి న
తల బంధుమిత్ర వరివారనహితము వివాహమునకుఁ దరలి రమ్మని
యిన్న వింపుడు.

—చిత్తము (అని నిష్క్రమింతురు స్త్రీలు కూడ వెడలిపోదురు)

—కుమారా! మైనానా! శంకరుడు జగత్పరమగుటచే నీక
ర్కాణమహోత్సవముఁ దిలకింప నకలప్రపంచము చనుదెంచును గా
వున విశాలంబుగఁ జెల్లివిచిత్రముగాఁ గర్కాణగృహంబు నిష్క్రీర
యగుటకు విశ్వకర్మను రిప్పింపుము. దనబంధువులకు నకుటుంబన
క్షిప్తహిత సపరివారముగ హైమవతీవరణయమునకు రమ్మని శుభ
శిఖలు పంపించుము. పెట్టణము శృంగారముగ నలంకరించుటకు నే
నుకుల కాజాపింపుము.

మైనా—చిత్తము (అని నిష్క్రమించి తరుగఁ బ్రవేశించి) తండ్రిగారి
లకార్యములు సిద్ధమైనవి. (అంతశంకరుఁ డఖిలబంధుమిత్రబృ
ముతోఁ దలవచ్చును)

దర్శనం. ఆది. హేతువరాలి.

మనోరథముగారు. కల్యాణమునకు

కడువడి పకలనురాసుర రావన. గణములు తనకెంబడిఁ జనుకెంచు
భేరిన్యదంగవాద్యముల. కావాలవములు. గంభీరగతినిమోయి
భారుణిమోఁపురేఖఁ దవుడు వృష. భారూధుండై వై భవ మెనఁగ
శంక—నందీ! మనమోషధీ ప్రస్థపురము ప్రవేశించినారము హి
వంతుఁడు బంధుమిత్రవలెవార నహితముగవచ్చి మనలఁ దోడ్ప
నిపోవును గావున మన మాహ్వనముచేసిన బంధుమిత్రులు
టుంబనపరివారముగ వచ్చి చేరిలో లేవో పక్షింపుము.

నందీ—దేవా! మన మాహ్వనించిన బ్రహ్మవిష్ణుమహేంద్రాద్యు
సంఘ ముద్వాదాశాదిత్యులు, నేకాదకరుక్మిలు, నవబ్రహ్మలు,
వైవసువులు, నప్రహరుక్తులు, వచ్చతువులు, సిద్ధులు, సాధ్యులు,
చితరులు, మానులు, భూతపతులు, బ్రహ్మధులు, బలివిశోచనహ
వవననముదిబలమహాజంభజంభాద్యసురులు, భుజంగాధిపతులు
ను ననున్త ప్రపంచవాసులును సంతోషాతిశయమున ద్విశంక
మహోత్సవముఁ దిలకింపఁ జెచ్చెడిచిచ్చేసిరి.

శంక—న రే. ఇంకఁ గావలసిన దేమున్నది? బ్రహ్మవిష్ణుమహేంద్ర
లారా! మీరు మువ్వరుఁ గార్యకరణలుగా నుండి యీకార్య
నెఱవేర్చుడు.

బ్రహ్మము—చిత్తము.

హిమ—కుమారులారా! చంద్రకేళిగారు వృషభారూఢుడై బ్ర

మిత్రపరివార సహిషణుగ వచ్చుచున్నాడు గావున మన మెదురేగి
కొనవచ్చుననియుగం బుష్పగంధతాంబూలాదులిద్ది తోడ్కొనివ
త్తము రండు.

నా—చిత్తము. నడువుడు.

ది—దేవా! మనలఁ దోడ్కొని పోవుట కదీశ్వరుడు నపరివార
ముగ వచ్చుచున్నాడు.

క—రానిమ్ము.

మ—(సమీపించి) చంద్రశేఖరా! బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరీదుల
రా! మీకందఱకు వందనములు. దయఁపంచి కల్యాణమంటవ
మునకు విచ్చేయుడు.

ందఱు—చిత్తము (కల్యాణమంటవము చేరుదురు)

మ—కుమారులారా! వీరందఱకు వారివారి మర్యాదలకుం దగు
వాసనము లేర్పాటుచేసి కూర్చుండఁ జేయుడు.

నా—చిత్తము. అయ్యలారా! మీరందఱి యీశ్వరములనధిపసింపుడు

ందఱు—(కూర్చుండెదరు)

భు—బ్రహ్మదేవా! ముహూర్తమాసన్నమగుచున్నది కావున నీవు
పురోహితుడవై శార్యక్రమమునకుఁ గడంగుము.

హ్మ—చిత్తము. కంకరా! మీరీకల్యాణవీరమునఁ గూర్చుండుడు.

గిరిరాజా! పెండ్లికుమారెనుద్వారముగ రప్పించుటకాళ్ళపింపుడు.

మ—సేవకా! సకలార్థరణములు లలంకరించి పెండ్లి కొమార్తెను

దోడ్కొని రమ్మని వర్వలాంగవలతోడెచ్చుము.

క—చిత్తము. అదిగో! పెండ్లికూతురు వెంటబెట్టుకొని చేర

టాండ్రతో మేనకాచేవిగాను వచ్చుచున్నాడు.

(స్త్రీలుప్రవేశింతురు.)

బ్రహ్మ—అంగనలారా! హైమవతిని శంకర వామభాగమునఁగఁ
చుండఁజెట్టుడు.

స్త్రీలు—చిత్తము. (అనిఅట్లు చేయుదురు.)

బ్రహ్మ—(నిశ్చేష్ట శంకర పూజపుణ్యావావాచనములు చేయించి)
తరాణా! పరమేశ్వరుని పదప్రక్షాళనముచేసి తద్జలముశిరంబు
జోషించుకొమ్ము

హిమ—చిత్తము (అని) దేవీ! నువ్వుకలశముతో శుద్ధోదకము
బసిండిపల్లెరము నిటుతెమ్ము

మేనక—ఇవిగో, నైకొనుదు (అనియిచ్చును)

హిమ—(పుచ్చుకొని) పరమేశ్వరా! భవత్పదములీహిత్రమందుంచు

శంక—(అట్లు చేయును)

బ్రహ్మ—(మంత్రము చెప్పెను)

హిమ—(పదప్రక్షాళనముచేసి యాజలము శిరమునఁ జల్లుకొనును)

బ్రహ్మ—రాణా! గంధపుష్పతాంబూలములతో శంకరునకు వక్ష
లంకారము లిమ్ము (అని మంత్రము చెడువుచుండును)

హిమ—[వస్త్రాలంకారము లిచ్చును]

బ్రహ్మ—అనీశ్వరా! హైమవతి కస్యను భారాపూర్వకముగా న
కాంతకునకు నొనంగుము. [అని మంత్రము చెప్పచుండును]

హిమ—[హైమవతి చేతులీశ్వరుని చేతులయందుంచి భారపోయును]

బ్రహ్మ—నశ్వేశ్వరా! సుముహూర్తము సంక్రమించినది కా
నర్వమంగళ గళమున మంగళనూత్రముఁ గట్టుడు. [అని మం
ముచదువుచుండ శంకరుడు మంగళనూత్రము కట్టును.] గ
దా! వధూవిరులు తలఁబ్రాసపోరికొనుటకై మంచిముత్యము
తెచ్చించుము.

—ఇవిగో బసేడిన శ్రేయముల సిద్ధముగానే యుంచితిమి. (అని యుచ్చును.)

శ్రీ—(వధూవకుల యొద్ద చెటియొక పశ్యేరముంచి) శాశంకరు ధారా! మీరు దోసిశ్యతో ముత్తైములుగొని యొకరి శిరంబున నొకరు నింపుకొనుచు. (అని మంత్రము చదువును)

శ్రీ—[తలఁబోలు పోసికొందురు]

మును—[వరమనంతోక్షమున నుప్పొంగుచు జయజయధ్వ నులెనంగ గోశంకరులకు ముక్కుడును]

[అంత జనభారముచే భూమికుంగు చున్నది.]

శ్రీమును—[భయకంపితులయి] దేవదేవా! జనభారముచే నీ యుత్తరపుదిక్కున భూమి క్రమక్రమముగా నొలగుచున్నది. కావున మేమధఃపతనము నొందకుండ బెట్టుకానాడెనరో మీదియే భారము [మొఱపెట్టుదురు]

శ్రీ—[అలిచి] ఓహో! చాలఁబుక్కుతటస్థించినదే? ఈకార్యభార మెవనిపైఁ బెట్టుదును? (యోచించి) అన్యత్సమానుడు కుంభనం భవుఁడను గదా! [పైకి] కుంభనంభవా! నీవత్యంత శీఘ్రము న సభ్రమార్గంబునఁ జని చక్షిణిదిక్కున నున్న ముఱఁబాచలంబు న వసింపుము. అప్పుడు గాని భూమి నమానము గానుండిను. పాము స్త్ర్య—చిత్తము. (అనిభార్యతోనిష్క్రమించును. భూమినమముగును) శ్రీ—[చూచి] దేవాదిదేవా! మహాదేవా! భవత్సమానుడు కుంభజాడరిగిన తోడనే యెప్పటియట్ల భూమినమమైనది. మేమునన్ది తథయులమై ధన్యులమైతిమి.

శ్రీ—శంకరా! వివాహంగముగ హోమము చేయవలయును (అని అగ్నినిపరీక్షింపిల్లఁ జేయును)

శంక—మంచిది [అని హోమముచేయును]

బ్రహ్మ—[మంత్రము చెప్పమ గౌరీశంకరుల నన్నిటిఁ బ్రోక్షింపఁ
చేయించి హరిమయకాంచనసింహాననమును నుపకన్యలుగాఁజేయు]
అంశు—[అనందహృదయములతో] ఆహా! యీ హైమవంతిశంకర
శ్యాణమహోర్జవము సేత్రీవర్షముగఁ గాంచి కడుంగడుభవ్య
తిమి, మతియు నీవధూవరాలు

గీ. నంద్యతాన్యోన్య మైత్రిచే నంతననున
స్థిరయశస్సులు దిక్కులఁ బరిభవల్ల
జగములేరుచు దుష్టుల నంహరింపఁ
జాలు నుసుమారవసుఁ గాంచి కాళిఁగలరు.

హేమ—[కరుణాకటాక్షముల నందఱవీక్షింతురు]

రతి—[బద్ధాంజలిపుటయై గౌరీశంకరుల కెదురుగా నిలిచి] హేమ
శ్వరా! జగద్రక్షకా!

గీ. సావశాంబక! నాథతాతావకీయ
నిటలనయనాలకంబున నీల్లినపుడు
క్షతివయదివసములలోన బ్రతుకునంటి
రావరందిపురయనేయఁ జగగివళ!

తిలోకాధినాథా! నంతోషస్వాంతలరగు మీరీతరుణమున
రగరుజోరగ సిద్ధసాధ్యపద్యాధర మునిగణనమశ్నంబున నాథపుని
దయచేసి నర్పింకవనయందు

బ్రహ్మ—[రవే శ్వరా! సావ మీయనాథను రక్షింపుడు]

విష్ణు—[ఉపవ్రతాశిరోవణితః దప్పక పఠినిచ్చి రక్షింపుడు.

శంక—[నవ్వుచు] రఠేనఠీ! నీసాధ్వీవ్యమ నకు మెచ్చెదని. నీవతిం
గుఁడై నర్వజములకుఁ గానకాక, నీకొక్కరికకు భోగార్థము స

కాన్పించు. కావున ఇతితో పాఖ్యమున నుండుము.

చిత్తము నాకదియే మహామేనువు. దేవా! అపద్భాంధవులగు
మూకినే నమస్కరించు చున్నదానను. కరుణించి సేవోసంగుఁడు
క—మందిది.

ను—దేవా! పరమపావనులగు మిమ్ముల జామాతఁగాఁ బడితి మే
మత్యంతభక్తులమయితిమి.

క—శాంత స్వరూపుఁడవగు నీవుశ్వశరుఁడవై భండున సంతనము
దయించుచున్నది.

హ్రీవి—శంకరా! కృపాసముద్రులగు మీ కళ్యాణమహాత్మక
ముఁ దిలకించి మేముచు గృతార్థులమైతిమి.

క—బ్రహ్మశ్రుమహేంద్రులారా! మీకోరిక ప్రకారము కళ్యా
ణము జరిగినది. ఇక నేమికావలయును?

ందు—భక్తవత్సలా! పరమకృపా పరిపూర్ణులగు మీప్రాపు మా
కుఁగలిగియుండ మాకేకొంత కలుగును. అయిన నిట్లగుఁగాక.

గీ. విబుధలోకంబులో బాహువీర్యులుదయ

మందెదరు గాక దైత్యులహతమొనర్ప

ననురబాధలఁ జక్కయనవరతము

ముడితులై నిశ్చరులు వరలెదరు గాక.

క—లేధాస్తు. తథాస్తు. తథాస్తు. (అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

మంగళమహా శ్రీవృత్తము.

మంగళము మాఁ జనమాన్యునకు భవ్యునకు

మారమదహరునకు గౌరీ

సంగునకు నాగమహిచారునకు దుష్టదను

జప్రికరిత్రులునకు నా

రంగవరహస్తునకు తావ్యచగవాసునకు
 రాత్రికరశేఖరునకుఁ భ
 స్తాంగునకు భాస్కరహిమాంశుని నేత్రునకు
 సద్భక్తగుణాధికనిశంబుఁ.

గద్యము. ఇది శ్రీమత్సర్వేశ్వర కరుణాకటాక్షవిక్షణ సమాలం
 భికవిరాజితై భవ కాత్యాయన మూర్తిపతంజలిస గోత్ర
 పవిత్రవింతాస్వయంకలశార్లవరాశాక్షరవమిత్ర
 నాగమాంబా సుబ్బరాయ సుపుత్రవీర
 భద్ర నామధేయ ప్రసేతంబు
 సహైమవతీవరిణయ నా
 టకము సర్వము
 సంపూర్ణము.

త ప్ప పు ల వ ట్టి క.

చేత.	పం. క్రి.	త స్త.	బి. స్త.
i	5	చాల్కయనుండి	చాల్కయనుండి
ii	10	సంస్తాత్రింబు	సంస్తాత్రింబు
iii	17	మదాచహాననకు	మదాచహాననకు
1	2	మరికూర్పుల	మరికూర్పుల
2	11	సాగరమునదింకి	సాగరమునదింకి
1	2	భర్తాద్రిని	భర్తాద్రిని
...	10	సాగరమునముంతి	సాగరమునదింకి
2	14	దీక్షారంబునకు	దీక్షారంబునకు
3	8	పుటంద్రు	పుటంద్రు
...	10	శంకయించు	శంకయించు
...	24	తంబునిడ దెసర్కాయమ్మమరులకుయమ్మతంబునిడ దెసర్కాయమ్మ	
4	11	గృహంభోరాశియ	గృహంభోరాశియ
9	1	స్వారంకము మమ	స్వారంకము
11	17	సంతోషదంతకుయ్యె	సంతోషదంతకుయ్యె
12	9	విశ్రాంతిదెసగ	విశ్రాంతిదెసగ
...	23	నీవాసోమకుమూ	నీవాసోమకుమూ
15	17	మెసలగుసోమన	మెసలగుసోమన
16	5	యోధుకుందుమరుల	యోధుకుందుమరుల
...	10	నీరాద్రమూ 9	నీరాద్రమూ 9
17	8	మొన్న మొహా	మొన్న మొహా
...	22	కూరి!	కూరి!
20	5	బులోమననమధి	బులోమనన మమధి
...	22	దదైక్య	దదైక్య
21	5	రాదగుత్తలెడ	రాదగుత్తలెడ
...	8	బ్రహ్మతా	బ్రహ్మతా
...	10	గానకున్నది	గానకున్నది
...	14	శృంగుల దైవకింతి	శృంగుల దైవకింతి
23	7	అ రవన	అ రవన
...	17	మీరునగ	మీరునగ
...	18	గావునహార	గావునహార

శ్రుతి.	సం.క్రి.	తత్త్వ.	విశ్వా.
23	1	దర్శితుల	దర్శితుల
...	8	కలియింపు	కలియింపు
25	11	వోరుమూయుము	వోరుమూయుము
...	12	బంధింపు	బంధింపు
26	10	చూడుము.	చూడుము.
28	24	సూర్యరేఖ	సూర్యరేఖ
29	3	చూసేమున	చూసేమున
...	15	కాణాదిసూర్య	కాణాదిసూర్య
31	12	దలచితిని	దలచితిని
34	5	కట్టిమలయపవనరథము	కట్టిమలయపవనరథము
35	2	మానక	మానక
38	15	కాకముగా కాయకా!	కాకముగా కాయకా!
...	22	కాణాదిసూరి	కాణాదిసూరి
37	5	కాలంబున	కాలంబున
44	11	బుచ్చకానాదివదికాంతో	బుచ్చకానాదివదికాంతో
...	21	తియిరింగిలోకి	తియిరింగిలోకి
45	3	కనుమాంటముల	కనుమాంటముల
46	6	యోజించుమంది	యోజించుమంది
...	24	వేదటి వేదము	వేదటి వేదము
47	23	రీక్షింపు	రీక్షింపు
49	9	దయచెందును	దయచెందును
...	10	దయచెందు	దయచెందు
...	12	దయచెందు	దయచెందు
50	4	నవీనభుక్తు	నవీనభుక్తు
...	22	కలియింపు	కలియింపు
51	18	కాంతియై	కాంతియై
53	6	కొక్కొక్క	కొక్కొక్క
...	23	చెదరును చెప్పదు	చెదరును చెప్పదు
54	3	నీరీతి	నీరీతి
55	15	కావ్యాదీని	కావ్యాదీని
56	2	మనమనదక్షిణామూర్తి	మనమనదక్షిణామూర్తి
57	6	చోరుమన్ను	చోరుమన్ను
...	11	కొక్కొక్క	కొక్కొక్క

పద.	సం.క్ర.	తత్ప.	విత్ప.
63	3	కృష్ణుఁడని	కృష్ణుఁడని
64	3	పాదేశ్వరీ!	పాదేశ్వరీ!
...	18	విశ్వాపాకుఁడనునీ	విశ్వాపాకుఁడనునీ
65	18	నిలయును	నిలవును
...	23	అశాంతాయుధా	అశాంతాయుధా
66	4	సహింశితుఁడ	సహియుంతుఁడ
...	10	అశాంతాపాయశా!	అశాంతపాయశా!
...	23	బాదుట	బాదుట
67	18	కానరీతనరుచంఁ	కానరీతే నరుచంఁ
68	10	నగ్నితా	నగ్నితా
...	12	కాధించి(నాకం	కాధించినాకం
...	23	కానిమ్మరతి	కానిమ్మ(రతి
70	23	బ్రహ్మచరిం	బ్రహ్మ బ్రహ్మచరిం
71	19	నయనమలర మోక్షి	నయనమలమోక్షి
...	20	కైకయఁజెమ్మద్ర	కయఁ జెమ్మద్ర
72	5	కాలసంహారా!	కాలసంహారా!
...	7	మంగళాంగ	మంగళాంగ
...	15	సత్పాద	సత్పాద
...	19	మానిసంభావితా!	మానిసంభావితా!
75	19	సభానమధ్యమన	సభానమధ్యమన
77	1	మోహసం	మోహసం
80	10	నాయుండింకదయదయ	నాయుండింకదయ
82	4	నరియేనరియే నెలిసెను	నరియేనరియేనరియే నెలిసెను
...	8	నరియంతుచుందు	నరియంతుచుందు
...	24	నట్టిమనలి	నట్టిమనలి
83	21	నెంగిలొ	నెంగిలొ
84	1	ఇట్టి	ఇట్టి
88	5	శంకరు	శంకరు
87	4	వృద్ధిని	వృద్ధిని
89	3	చెప్పెద	చెప్పెద
91	15	చరిధన	చరిధన
...	17	సహితప్రకరనను	సహితప్రకరనను
92	13	మైవామడు	మైవామడు

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	రిప్పు.
98	19	యమలెక్క	యమలెక్క
94	24	సఖపక్షన	సఖపక్షన
98	13	గాత్యాయని	గాత్యాయని
...	17	బూజ్యాల	బూజ్యాల
98	14	కన్యావాసకభార్య	కన్యావాసకభార్య
...	18	సావయలయ	సావయలయ
98	13	యజ్ఞబుద్ధిమతి-లను	యజ్ఞబుద్ధిమతి-లను
...	18	మనోహరుని	మనోహరుని
...	18	కల్పనకథ	కల్పనకథ
100	8	కరుణకంచన	కరుణకంచన
...	19	రిక్తియమన	రిక్తియమన
...	21	సర్వమంగళము	సర్వమంగళము
107	8	సమస్త-రింయ	సమస్త-రింయ
108	1	విరహమునకు	విరహమునకు

DBA000004987TEL